

88. szám

2014.

EX

S y m p o s i o n

irodalom művészet filozófia reflexió

KÉZIRAT

„Hú, még nagyon félkésznek tűnik, még kell vele kegyetlenkedni jócskán, különben nem lesz elég kemény, megdöbbenő, megvágott és újrakezdett. Brrr. Így kell nekiesnem. Csak előbb kinyomtatom.”

RÁCZ Péter

Lelet

2014. december 15.

Nem hittem a szememnek, amikor a monitoron föltárult előttem ez a negyvenhat éves írka. Gondosan be van csomagolva, ahogy azt régen az iskolában tanították, mégis más, mint a többi: hússzínű, puha kartonfödél bőrszínű csomagolópapírban. Ez az *incarnat*, a festők legnagyobb kihívása: a testszínek. „Noli me tangere”: a lelet nem érinthető meg, Sziveri János általános iskolai magyartanárnőjének a birtokában van, aki féltve őrzi.

A tizennégy éves gyerek rendkívül szép, szabályos kézírással – élete utolsó négysorosa is ilyen kézírással maradt meg –, gondosan átmásolta a vékonyka, bizonyára kitépelt lapú füzetbe a verseit, hogy megmutassa őket a tanár néniinek. Hogy, hogy nem, de fordítva számozta meg az oldalakat 31-től 1-ig – ez rá vall –, egy picit kidíszítette, gyerekesen – ámde a hippy-kor virágocskái sorra kifordulnak a versekben, és a rontás, az ártás *goromba* virágaivá (az ő hasonlata) változnak („goromba volnék talán / mint a virág / vagy még rosszabb / mint a Béke” – *Hajnalhasadás*). Az embernek megáll az esze: hogy a fenébe tudhatott egy kis kölyök ennyire komoly jegyeket fölmutatni, ilyen sötéten ironikus tónusú világszemléletet megköltölni és hibátlan sorokat, sőt hibátlan verseket írni? Méghozzá formát teremteni? (Lásd a kéztipográfiai elképzelést is.) Honnan volt ehhez emberi és költői tudása, biztossága és bátorsága?

Ha még nem tudtuk volna, akkor most meggyőződhetünk arról, hogy Sziveri János zseni volt. Aki kis csibészként ilyen képeket, ilyen sorokat képes leírni, hogy „kezdünk / romlásnak indulni mindannyian / és ha egyszer / betakaródzunk / az édes anyafölddel / szánk szélén / kicsordul a méz” (*gyöngyvirág*), vagy ilyeneket, „A cukor / avas törmeléke / szuvasodó fogam / közé szorult” (*Szívfájdítóan*), aki tizenhárom-négy évesen fölteszi a kérdést, hogy „mi az, amit halálunk utánig tudunk?” (*Nehéz lenne megmondani*), abba már ilyen zsenge korában beköltözött a géniusz, és azt csak a halál exorcizmusa űzte ki elgyötört testéből. Aki „ellenmágneshoz” hasonlított „kopasz hajába” tűz már gyerekkorában groteszk és tépett világtalan virágokat, az nem kis költői dionüszoszziádára készül föl.

A *Szép simán* című vers véleményem szerint hibátlan:

*Képrejtvényt fejtegettünk
lehunyt szemmel
párnánkból
hegyezett tollak keveredtek elő
ujjammal
szép simán
lenyomtam koponyájukat*

Ugyanezt mondom – egyáltalán nem véletlen egy-egy remek műcske – a *Kicsiny szilvماغok rendre mind* című versről is:

*Csak a fejetekre pályáztam
a kicsiny szilvماغok
rendre mind
odakerültek
az asztalom sarkára*

*Egyet megtörtem
keserű volt*

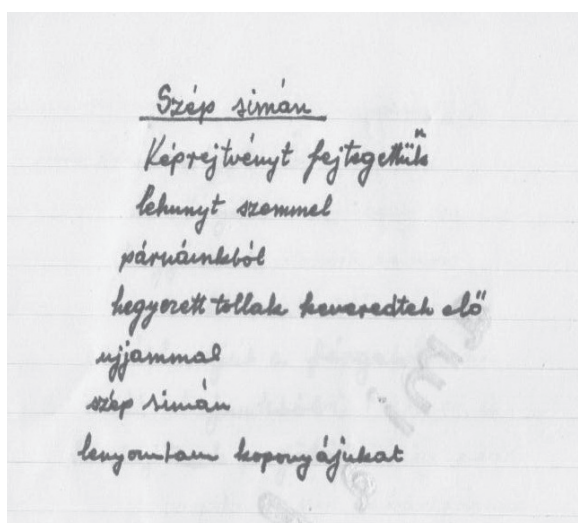
Nem tudom, egy általános iskolás gyermek hogyan tudhatott hamisítatlanul írni ennyire veszett témákról. Mondjuk a halálról: „mert húsunkat / széthordják a férgek / amit hajunkból / hullajtunk a gödörbe” (*gyöngyvirág*). Honnan veszi, hogy versbe írható az iszap? „A fejed iszap / mocsár az enyém” (*Ha álmodom arra visz*).

Nyilvánvaló, hogy ennek a gyereknek, ahogy azt az egyik versben írja, „tűsök ment a körme alá” (*vadrózsa*). Tűsök. Nem tudjuk, mi történt, vajon a *genius* mint daimón „kísérteti éjszakákon” (sic! nem *kísérteties* írt!) miért látogatja pont őt Muzslán, az Isten háta mögött, és ő hogy s mint, s főleg miért barátkozik vele, és hogyhogy ennyire bátran? Itt nyoma sincs annak, amit a „Jó Pajtás” címet viselő pionírújság *Rügyfakadás* című rovatában az „ifjú tollforgatók” számára szorgalmaztak, és amit a Tito-korban az iskolai fogalmazási versenyeken jutalmaztak. A Sziveri gyerek nem mutat semmi hajlandóságot arra, hogy alkalmazkodjék, hogy simuljon, hogy gyerekesen hízelegjen. Még a mimikri minimuma is hiányzik belőle, annyi, amennyi a túléléshez elengedhetetlen. Teljes önállóságra törekvő mintaszemlélésről (nem -követésről) nyilván majd lehet beszélni, ha alaposabban áttanulmányozzuk a kor jugoszláviai magyar líráját, hiszen Tolnai Ottó *Homorú versek* című „forradalmi” kötete 1963-ban jelent meg, a *Sirálymellcsont* pedig 1967-ben (kb. akkor, amikor ezek a versek íródhattak), és a Jancsi gyerek ezeket olvashatta, feltételezzük, különben hogy jutott volna el a szabadversnek erre a fokára és energetikai szintjére? A fiatal József

Attila nyomán? Odáig, hogy *tárlatot* akarjon nyitni a *piciny sebekből*? Milyen könyvek és folyóiratok jutottak el egyáltalán a faluba? Miket olvashatott ez a kisfiú, hogy egyből leírt ilyesmit: „madzagok lógnak a mennyből”, egy-két helyesírási hibával, amit a tanár néni gondosan alá is húzigált a füzetben.

Nem megy a fejembe, hogy tudott leírni önálló gondolatokat a halálról, úgy mint: „hogya végleg vendégségbe szólítanak” (*meghalsz lassan észrevétlenül*) és a többi? Leírta azt is, hogy „a halál / dallama / pendül húrjainkon” (*vihar*). Nemsokára át is élte.

Hogy tudott ilyen jó címeket adni? Megannyi talányt hozott felszínre ez a lelet. Részben Sziveri János sorsát illető, részben a jugoszláviai (akarom mondani: vajdasági) magyar irodalom erejét és hatását illető talányo-

Sziveri János kézírata

kat. Sőt még metafizikai talányt is, mert nem tudok napirendre térni e zsengek érettsége fölött. És a gyerekkori meg a felnőttkori kézírás egyezése fölött sem. Azt sem értem, hogy tényleg létezik sors. Lehet, hogy a fatalizmus nem hiba.

Az a tanár néni – nem tudom, hogy hívják – mégsem csak a helyesírási hibákat nézte, hiszen megőrizte a nagyvonalas (így mondtuk annak idején: kockás, kisvonalas, nagyvonalas és sima) irkát. Tudat alatt és *underground* történnek a lényeges dolgok.

RADICS Viktória

A „DUNAI HATTYÚ” KÖNYVBE ÍRT RÖVID DALAI

– Petri György dedikációi

A dedikációk mint írói kézjegyek régóta az irodalomtörténeti (és a gyűjtői) érdeklődés látóterében vannak, hiszen egy-egy könyvbe a szerző által írt ajánlás „érdekes, mint az irodalmi élet történéseinek, a gesztusnak megfogható dokumentuma, s érdekes maga (...) az ajánlás szövege is: az a mód, ahogy ez a gesztus nyelvileg realizálódik” – írja Lengyel András tudományalapozó tanulmányában, és felvázolja, hogy egy-egy dedikáció milyen információt hordozhat: az ajánlás mindenképp olyan életrajzi forrás, amely tisztázhat időrendi problémát, lehet egy kapcsolat bizonyítéka, sőt ennek a kapcsolatnak a természetét is megvilágíthatja.¹

A módszeres elemzésükre irányuló vizsgálat, a dedikációkutatás ugyanakkor fiatal tudomány. Ennek az lehet az oka, hogy a dedikációkutatás az irodalomszociológia egyik részterülete, s így valódi eredményeket csu-

pán „nagy merítésű” minták elemzésével érhet el. A nagy merítések azonban mindig nagy munkával is járnak. A szerzői ajánlások önmagukban is vizsgálhatóak ugyan, de összegyűjtve többről árulkodnak, mint külön-külön. „A dedikációk ugyanis – mint egy sajátos forrástípus egymáshoz is kapcsolódó darabjai – *szériális forrásként* is fölfogatók, s együttesük mint sorozat is értelmezhető. A dedikáció-sorozatok elemzésének alapföltétele azonban, hogy az elemzendő ajánlások legalább hozzávetőlegesen teljes sorozatként álljanak rendelkezésünkre”.²

A dedikációsorozatnak két típusa van – írja ugyanitt Lengyel András –: az első az egy szerző által írott összes ajánlást gyűjti egybe, a második pedig az egy személynek címzett valamennyi dedikációt foglalja magában. Utóbbit – ha egy úgynevezett írói könyvtár egyben fennmaradt (a Petőfi Irodalmi Múzeum több ilyen is őriz) – módszertanilag „könynyebb” összeállítani, hiszen „csupán” az egy helyütt lévő írói hagyatékból kell kiválogatni a dedikált példányokat. Az előbbi típusú sorozat összeállítása viszont jóval nehezebb és több munkát is igényel, hisz az ajánlásokat szinte egyesével kell összegereblyézni – nem véletlen, hogy ez a típus jóval ritkább. Ezért, „ha rendelkezésünkre állnak, igen becsesek. Történeti-szociológiai elemzésük megmutathatja, hogy az illető író (...) számára kik voltak azok az alkotók és más, nem szakmabeli személyek, akik – valamilyen szempontból – kitüntetett fontossággal bírtak. Kirajzolódik az a szűkebb értelemben vett kapcsolathálózat (network), amely megmutatja a számára releváns kapcsolatok körét, belső arányait, történeti, irodalomszociológiai jellemzőit.”

Az sem kétséges, hogy a dedikáció – éppen mint „szerzői kézjegy” – akár kéziratként is értelmezhető. Vannak alkotók, akiknél egy-egy dedikáció szinte már maga is műalkotás, elég csak Szentkuthy Miklós hosszú, cizellált, több színű tollal írt, csillagokkal tarkított ajánlásaira, vagy Ady és Juhász Gyula verses

¹ Lengyel András: „A dedikáció-kutatás lehetőségei”. *Irodalomismeret*, 2001/1–2. 67–71. o.

² Lengyel András: „Gáspár Zoltán irodalmi kapcsolathálózata. Könyvtára dedikált köteteinek történeti-szociológiai elemzése”. In uő szerk.: *Irodalom- és művészettörténeti tanulmányok 1*. Szeged, 1997. 23–48. o.

dedikációra gondolnunk. Az ajánlások irodalomtörténeti mellőzése ilyen szempontból is erősen kérdéses: hiszen megannyi szerzői (meglehet: rövid és funkcionális) kéziratot mellőz ilyenkor. Kevés számú gyűjteményt azonban már közreadtak, például József Attila, Radnóti Miklós, Sinka István és Szentkuthy Miklós dedikációinak sorozatait. (Szentkuthynak *válogatott* ajánlásai is önálló kötetben értek csak el.)

Az alábbiakban Petri György száznál valamivel több könyvbe írt ajánlását adom közre. A címzettek közt barátok, alkotótársak, szerkesztők, kritikusok – és közolvasók vannak. Az ajánlásokat nem értelmeztem, legtöbbjük önmagáért beszél. Kronológiai rendjükben jól kirajzolódik a költői pálya állomásai és az irodalmi kapcsolathálózat változásai: a kezdeti, pár barátból álló olvasótábortól fokozatosan alakul ki – a szamizdat évei után – a „széles” olvasótábor, s ebben a folyamatban, itt is jól látható, fordulópontra volt az Írók Boltjának 1989 áprilisában rendezett nagy kötetbemutató estje – ahol megjelentek Petri igazi „közolvasói”, ahol már – úgy hallottam – kigyógyzott a dedikációt kérők sora a költő előtt.

Petri esetében azonban nem „csupán” egy irodalmi kapcsolatrendszer mutatkozik meg az ajánlásokból, hanem egy szubkultúra is. Ajánlásainak egy része szorosabban is rokonítható Radnótiéval: a szamizdatban megjelent kötetek státusza (és sorsa) lényegében azonos Radnóti elkobzott kötetének, az *Új-módi pásztorok énekének* történetével: egyáltalán nem volt „mellékes”, ki kapott a tiltott kötet megmaradt példányaiból (és ki fogadta el, illetve őrizte meg), amelyeknek már a birtoklása is büntetőjogi kategória.

A dedikációk irodalomszociológiai értelmezése a kutatás következő szakasza. Ehhez pedig minél nagyobb merítést célszerű alapul venni. Az efféle munka soha nem fejeződik be, legfeljebb a gyűjtés egy adott szakaszában le lehet (kell) zárni. Petri esetében ez az első szakaszárás most jött el. Nyilvánvaló, hogy az eddig összegereblyézett anyag mindössze töredéke az összesnek; egyrészt tudható, másrészt sejtethető, hogy nagy hiányok vannak. (Nem minden tulajdonostól kap-

tam még meg az ajánlásokat, illetve a közolvasók sem értesültek még a gyűjtésről.) Ez az első közlés azt a célt is szolgálja, hogy a további „lappangó” ajánlások felszínre kerüljenek: tulajdonosuk talán nem is sejtje, hogy „kutatási anyagokat” őriz könyvespolcain.

A dedikációk jelentős része ma is a címzettek birtokában van. Köszönet illeti mindannyiukat, amiért az ajánlások másolatát rendelkezésemre bocsátották. Néhány dedikált kötet már elkerült eredeti tulajdonosától, gyűjteményben őrzik vagy árverésen keltek el. Ezeket külön jelzem. Pár helyen apró jegyzetet fűztem az ajánláshoz. A rövidítések főloldása a következő: C = címzett; K = közli.

1969

1. **Költők egymás közt (1969):** „Maroknyi kliensünk / legalább írástudó” / *Klárának és Palinak* / nagy szeretettel / a megilletődött / szerző: P. Gyuri / C: Réz Pál és Pallos Klára

1971

2. **Magyarázatok M. számára:** *Cézának*, / akinek e versek nagyon / sokat köszönhetnek – / Petri György / 1971 február 22-én / C: Fodor Géza
3. **Magyarázatok M. számára:** *Illés Endrénnek* / köszönettel / Petri György / 1971. II. 22. / PIM B 59.117
4. **Magyarázatok M. számára:** „Leise fliehen, meine Lieder...” / *Marinak* / hódolattal / Petri György / 71. március 8. / C: Falcsik Mari
5. **Magyarázatok M. számára:** „...to resuscitate the dead art / of poetry's to maintain 'the sublime' / in the old sense.” / *Szabolcsnak* / barátsággal / Petri György / 71. márc. 8. / C: Várady Szabolcs
6. **Magyarázatok M. számára:** *Klárának és Palinak*, / e kötet keresztapjának / és babájának / szeretettel és barátsággal / Petri György / 71. III. 15. / C: Réz Pál és Pallos Klára

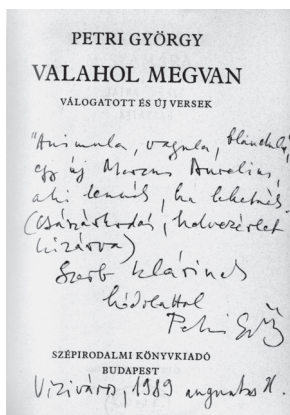
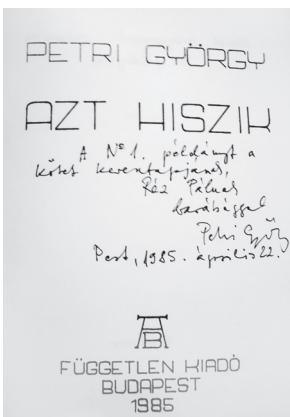
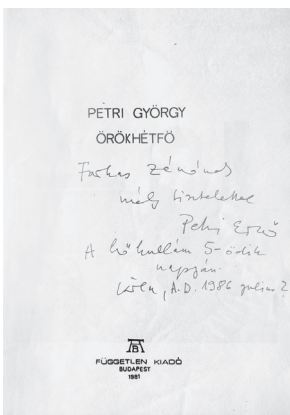
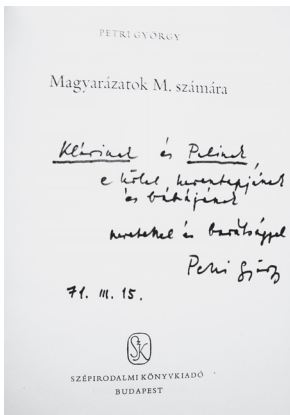
1974

7. **Körülírt zuhanás:** *Domokos Matyjinak* / szeretettel / Petri György / Bp. 1974 július 10-én
8. **Körülírt zuhanás:** *Klárának és Palinak* / némi lelkifurdalással / — sok szeretettel / Petri Gyuri / Bp. 1974. július 11-én / C: Réz Pál és Pallos Klára
9. **Körülírt zuhanás:** *Verának* / Petri György / Gödöllő, 74. július 14. / C: Harsányi Vera, Petri sógorneje.
10. **Körülírt zuhanás:** *Dedikációul az egyetlen verset, amit / a kötet anyaga óta írtam (az első / korrektúra alkalmából): / Minden mondanótól menten / Mért ne fordulnék föl menten? / Mindazonáltal / barátsággal meg mindennel / Évinek és Gézának* / Gyuri / Bp. 1974. július 19-én / C: Szentpáli Éva, Fodor Géza
11. **Körülírt zuhanás:** *Katinak és Zolinak*, / barátsággal / Petri György / Bp. 74 július 22-én / C: Dezsényi Katalin és Endreffy Zoltán
12. **Körülírt zuhanás:** *Marinak és / Szabolcsnak*, aki – legalábbis / a kötetnek – társszerzője / barátsággal / Petri / Bp. 1974. július 22-én / C: Várady Szabolcs és Falcsik Mari
13. **Körülírt zuhanás:** „Jelen van, jelt nem ad.” / *Vajda Mihályéknak* / barátsággal / Petri György / Gödöllő, 74. szept. 11.

1976

14. **Körülírt zuhanás (1974):** *Én még csak megírom vala- / hogy, De neked kell terjeszteni. / S még veszélyességi pótlék sincs. / Kerekes Palinak* / szeretettel / Petri György. / Bp. 76. ápr. 16.

K: Szekeres Pál: Hozzád, ki olvasol. konyvkonktor.hu, 2014. jan. 2.

1982

15. **Örökhétfő:** Bárdos Zoltán / Budapest, Rajk-butik 82. / ápr. 12. / Petri György
16. **Örökhétfő (1981):** Köszeg Ferenc / ÁKV-dolgozóinak / Petri György ingyenélő / csapos, fa- / munkás és / mű(szaki)fordító / Rajk-butik, 82' 04. 12.
17. **Örökhétfő:** Réz Pálnak, / abba a reménybe, hogy fogja / még szerkeszteni kötetemet / és Klárinnak / Petri György / Bp. '82. 04. 14.
18. **Örökhétfő:** Juditnak / a ránszáradó időben / Gy. / Bp. 82. 04. 14. C: Scherter Judit
19. **Örökhétfő:** Katinak és Zolinak / ezt a többé-kevésbé / remény-utáni kötetet. / (A „többé-kevésbé” megszorítás kizárólag / arra vonatkozik, hogy ha mégis / meg lehetett csinálni, akkor talán / még mást is meg lehet csinálni.) / Petri György / 82. 04. 17. C: Dezsényi Katalin és Endreffy Zoltán

20. **Örökhétfő:** Gézának / az elmúlt 8 év zaccát, / akár jósolhatni is belőle / Gyuri / 82. április 17. C: Fodor Géza
21. **Örökhétfő:** Marának és Matyinnak / konkurenciát teremtve / kiadótoknak, de annál / nagyobb szeretettel / Petri György / Bp. 82. április. 19. C: Ács Margit és Domokos Mátýás

22. **Örökhétfő:** It is the third volume / of my Poetry / Petri / Forgách Andrásnak / Víziváros '82. május 11.

1984

23. **Hólabda a kézben:** Forgách Andrásnak / a késő-Suetoniusi / pártörténeti harmadkor / jeles Judit-kutatójának / szerzőtársi üdv. / Petri György / Adyliget, 1984 november / 13.
24. **Hólabda a kézben:** „A művészet civilizáló / tényező.” Charles Beaudelaire / Juditnak / Petri György / Adyliget, 1984 nov. 13. C: Scherter Judit
25. **Hólabda a kézben:** Réz Pálnak / ezt a – látszik, hogy nem / ő-szerkesztette – kötetet. / Petri György / Budapest, 1984. december 12.

1985

26. **Hólabda a kézben:** Kukorelly Endrének / barátsággal / Petri György / Pest, 1985. március 27.
27. **Azt hiszik:** A No 1. példányt a / kötet keresztapjának, / Réz Pálnak / barátsággal / Petri György / Pest, 1985. április 22.
28. **Azt hiszik:** Forgách Andrásnak / a Játékosnak / Petri György, / Földmérő / Pest, 1985 április 26.
29. **Azt hiszik:** Kedvelt motívumoknak / Scherter Juditnak / P. Gy. / Pest, 1985 április 26.
30. **Azt hiszik:** Gézának / pro memoria / Petri György / Buda, 1985 május 14. C: Fodor Géza

31. **Hólabda a kézben:** Katinak és Zolinak / barátsággal / Petri Gyuri / Buda, 1985 május 15. C: Dezsényi Katalin és Endreffy Zoltán
32. **Azt hiszik:** Van (?) ez még egyre / Radnóti Sándornak / En már kész vagyok / (többé-kevésbé) / Petri György / 85. 06. 9.
33. **Azt hiszik:** Székely Jánosnak / barátsággal / Petri György / Adyliget, '85. június 28. C: Székely János szociológus.

34. **Azt hiszik:** Marának és Matyinnak / karsztvizszerű barátjuk: / Petri György / Buda, 1985 szeptember 25. C: Ács Margit és Domokos Mátýás

1986

35. **Zur Hoffnung verkommen:** FARKAS Péternek, / ez alkalmából mint / az IGNIS Nagy Organi- / zátorának / nyugalmazott kasznára / Petri György / Cologne, 02. 07. '86.
36. **Örökhétfő (1981):** Farkas Zénónak / mély tisztelettel / Petri Ernő / A hóhullám 5-ödik / napján. / Köln, A. D. 1986 július ? C: Farkas Péter

1989

37. **Azt hiszik:** Gömöri Gyurinak / barátsággal / Petri György / London, 24. 02. 89
38. **Valahol megvan:** „Halál megtanítasz, de későn.” / M. A. S. / Forgách Andrásnak / Petri György / A budakeszi zsidótemetőben / 1989 április 11.

39. **Valahol megvan:** Katinak és Zolinak / istentelenül nagy / szeretettel / Petri György / Korányi-szanatórium, '89. 04. 12 C: Dezsényi Katalin és Endreffy Zoltán

40. **Valahol megvan:** Réz Pálnak / a Lex Réz megalko- / tójának, a hálás alkal- / mazó / Petri György / Buda, 1989 április 14.

41. **Valahol megvan:** Baracsi Katalinnak / szeretettel / Petri György / Pest, 1989 április 20. Helyszín: Írók Boltja

42. **Valahol megvan:** Csertus Ferencnek / szeretettel / Petri György / Pest, 1989 április 20. Múz. 2011. máj. 25.

43. **Valahol megvan:** Forgács Évának, és / Róbert Katának, tehát / az aktuális és potenciális / olvasóknak / szeretettel / Petri György / Pest, 1989 április 20. Róbert Kata: ekkor nyolc hónapos

44. **Valahol megvan:** Minsza Tibornak / szeretettel / Petri György / Pest, 1989 április 20.

45. **Valahol megvan:** Hogy költőnek vagyok-e / jobb vagy politikusknak? / Ez talán döntés kérdése / is. Zur Zeit a költé- / szet fontosabb. A politikát / csinálják most elegen. / Én addig politizáltam, amíg / mi voltunk „mezletlen eszmével / jeges úrben árua legelsők” / de azért most is készenlétben / vagyok Radnóti Sándornak / 1989. 04. 22. barátsággal Petri György

46. **Magyarázatok M. számára:** Bozsik Péternek / szeretettel / Petri György / Szeged, 1989 április 25.

47. **Azt hiszik:** Cserépfalvi Imrének / tisztelettel, szeretettel / még az illegálitás doku- / mentumaként / Petri György / Buda, 1989 április 26. Opera 2009. 12. 10./74.

48. **Valahol megvan:** Gézának / helyzetben. / Gyuri / Buda, 1989 április 27. / „Tudunk, s tudok-e még komoly / szemmel ama húrookra vissza- / nézni?” C: Fodor Géza

49. **Valahol megvan:** [A szennycímlapon:] Éljen Köszeg, / az ütőszeg; / őt kövesse minden avar, / besenyő, jász-kuhn és magyar! [A címlapon:] Romlunk és avulunk. / Holnap feljavulunk? / Tudja az Isten --- // Ferinek, születése / félévszázadának tűnő pillanatában, / a tünékeny Petri / 1989. április 27. C: Köszeg Ferenc
- K: uő.: „Az implózió költője”. Holmi, 2004. július.

50. **Valahol megvan:** Keresztury Tibornak / akit epedve vártunk / a Jelenkor szerkesztőivel / Petri György / Debrecen, 1989 május 3.

51. **Valahol megvan:** Mészáros Sándornak / versek helyett / Petri György / 1989, május 3. / Debrecen

52. **Valahol megvan:** „Animula, vagula, blandula”, / egy új Marcus Aurelius, / aki lennék, ha lehetnék. / (Császárkodás, hadvezérlés / kizárva) / Szerb Klárinnak / hódalattal / Petri György / Víziváros, 1989 augusztus 31. C: Szerb Antalné PIM B 49.440

53. **Valahol megvan:** Farkas Péterkének / pinabuszi üdvözléssel / és Kati-Rozinnak / á hittal / Petri György / Edenkoben, 1989 10. 20. C: ff és felesége, Vimmer Katalin Rozália

54. **Ami kimaradt:** „Iesz itt minden – őh, jaj, / barátaim – / percek belül.” / Szerb Klárinnak / összehibhúzódó szeretettel / Petri György / Buda, 1989 november 15-én C: Szerb Antalné PIM B 49.439

55. **Ami kimaradt:** Gézának, aki végre / tudatta, hogy miöveg / vannak, és miről szólnak / kis költeményeim. / A hálás szerző: / Gy. / P. s. Mondhatni remegő lábbal / állok verseid általad feltárt / mélységeinek legperemén / Buda, 1989 december 2. C: Fodor Géza

56. **Ami kimaradt:** Réz Pál úrnak, / aki, „mint minden ember, / fenség, Észak-fok, :titok: idegenség”, (persze, egy kicsit még inkább, / hiszen ember sok van, több / is, mint kelljen; R. P. csak / egy.) / barátsággal / P. Gyuri / lidérces, messzi fény

57. **Schöner und unerbittlicher Mummenschanz:** Alle Verantwortung / für den Titel belastet Herr / Paetzke und der Herausgeber. / für Géza / mit Freundschaft / Gy. / Buda, 02. Dezember '89 C: Fodor Géza

1990

58. **Valami ismeretlen:** Bozsik Péternek / szeretettel / Petri György / Buda, 1990 október 17.

59. **Valami ismeretlen:** Réz Pálnak / híve, barátja, tisztelője / és beszámíthatatlan szerkesztő- / társa: / Petri György / Buda, 1990 október 31.

60. Valami ismeretlen: *Juditnak / (vonatkozó versek / újraválogatás) / hívő hódolója / P. Gy. / Pont, '90. november 9.*

C: Scherter Judit

61. Valami ismeretlen: *„Fremd bin ich eingezogen / Fremd zieh ich wieder aus...” / Csirinek és Gézának / Gyuri*

C: Várady Éva és Fodor Géza

1991

62. Valami ismeretlen: *Dezsényi Katinak, / csak külön Neki / hódolattal, hálával / híve: / Petri György / Buda, 1991 február 9.*

63. Petri György versei: *Keresztury Tibornak / érző kritikusomnak / és reménybeli monográ- / fusomnak / barátsággal / Petri György / Miskolc, 1991 május 17-én*

64. Petri György versei: *„Fremd bin ich eingezogen / Fremd zieh ich wieder aus” / Gézának / Gyuri / Pest, 1991 május 31.*

C: Fodor Géza

65. Petri György versei: *Kun Árpádnak / szeretettel / Petri György / Pest, 1991 május 31-én*

C: Kékési-Kun Árpád

66. Petri György versei: *Lator Lászlónak, / a makulátlan meseternek / Petri György / Pest, 1991 május 31.*

67. Petri György versei: *Radnóti professzornak / a gígászi gigantomachernak / a kreatúra: / Petri György / kultúrhérosz / Pest, 1991. május 31.*

C: Radnóti Sándor

68. Petri György versei: *Réz Pálnak, / akinek már rengeteg kiadása / volt miattam, mégis, nemhogy / sokal:lan<n>á, sőt! / híve és barátja / Petri György / Pest, 1991 május 31.*

69. Petri György versei: *Závada Pál, Závada Pál / / daktillikus név kötelez! / barátsággal / Petri György / Pest, 1991 május 31.*

70. Petri György versei: *Bozsik Péternek / – amnéziamentes* – / szeretettel // * csak szóljon időben, hogy ő Az! / Petri György / Pest, 1991 június 1.*

71. Petri György versei: *Kati-Rozinak és Péterkének / örök barátsággal / a bonni Landesklinik kísérlete / P. Gyuri / Köln, 1991 június 20.*

C: Farkas Péter Vimmer Katalin Rozália

72. Petri György versei: *Gömöri Györgynek, / a költőtársnak és / társköltőnek, / a fordított / György Petri / Buda, 1991 augusztus 11-én*

73. *L'époque d'imbéciles intrépides arrive: À mon ami / A. F. / Gy. P. / Buda, 28. Novembre 1991*

C: Forgách András

1992

74. Petri György versei: *Jenei Lacinak / a bulldog-szívósságú / szerkesztőnek / az üzőtt vad: / Petri Gyuri / Buda, 1992. április 30.*

75. Petri György versei: *jövőbe tekintek. / Tekintetem- / ben tükröződik a jövő. / Katinak és Zolinak / Gyuri / Csobánka, '92. 05. 25.*

C: Dezsényi Katalin és Endreffy Zoltán

76. Petri György versei: *Bárdos Zoltánnak / keszthelyi kirándulásunk / alkalmából / barátsággal / Petri György / Keszthely, Helikon könyvesbolt / '92 június 13.*

Valójában: a Pelso könyvesboltban.

77. Petri György versei: *Nagy Krisztinának / távoli tisztelője / Petri György / Szeged, 1992 szeptember 8.*

1993

78. Sár: *Matyínak / önmaga iránti / őszinte részvétellel / Petri György / Pest, '93 november 27*

C: Domokos Máttyás
ExLibr 52/188

79. Sár: *Gömöri Györgynek / kiemelkedő / „magyarságteljeitményéért” [!] / Petri György / Pest, 1993 november 27.*

80. Sár: *Radnóti Sándornak, / a roppant kritikusomnak / a félelemmel teljes szerző: / Petri György / Bp., '93 november 27*

81. Sár: *Réz Pál / legfőbb szerkesztő / úrnak / szolgálata berendelt költője / Petri György / Pest, '93 november 27.*

82. Sár: *Kalucsnit nem tudok / mellékelni, / Csirinek és Gézának / Gyuri / Buda, 1993 december 11.*

C: Várady Éva és Fodor Géza

83. Sár: *Juditnak és Andrásnak, / a két jeles drámázónak / Gyuri / Buda, '93 december 16.*

C: Scherter Judit és Forgách András

1994

84. **Valahol megvan:** *Ez egy átmeneti dedikáció / Brassai Zoltánnak / amíg nem küldök egy ép / példányt. / Petri György / Veszprém, '94 április 14.*

(A kötet első íve nyomdahiba miatt hiányos.)

85. **Ami kimaradt:** *Brassai Zoltánnak / szeretettel / Petri György / Veszprém, '94 április 14.*

86. Sár: *Brassai Zoltánnak / szeretettel / Petri György / Veszprém '94 április 14.*

87. Sár: *Katinak és Péternek / réges-régi barátsággal / a hamvaiból feltámadt / szívós hullá / P. Gyuri / Buda, '94 június [!] 4.*

C: Farkas Péter és Vimmer Katalin Rozália

88. **Beszélgetések Petri Györggyel:** *Domokos Matyínak, a / Nagy Magyar Versírógép / zseniális szerzőjének az / analfabéta / xxx / (Petri Gyö.) / Pest, 1994 november 16.*

1995

89. **Molière: Drámák. Petri György fordításában (1995):** *Tehetségtelenségem és izlés- / hiányom szerény bizonyítéka- / ként ajánlom ezt a kis / rakást / [nagyobb betűvel:] GÉZÁNAK / [kisebb betűvel:] Gyuri*

C: Fodor Géza

90. **Vorbei das Abwägen, vorbei die Abstufungen (1995):** *Entweder? Oder? / Weder. Noch. / für Judit / mit Liebe und noch / etwas... / György Petri*

C: Scherter Judit

1996

91. **Petri György versei:** *Fehér Zoltánnak / ajánlom szívesen ezt / a könyvritkát / Petri György / Pest, '96 április 9.*

92. Sár: *Fehér Zoltánnak, / aki idefáradt az / Irók boltjába / Petri György / Pest '96 április 9.*

93. **Versek 1971–1995 (1996):** *Fehér Zoltánnak / szeretettel / Petri György / Pest, '96 április 9.*

94. **Versek 1971–1995:** *Závada Pál / úrnak / mélyes és magasságos / nagyrabecüléssel / Petri úr / Buda, '96 április... / approximatioe: / valahányadika.*

95. **Versek. 1971–1995:** *Domokos Máttyásnak, a műértés / koronázatlan királyának / hívő alattoalója: Petri György / Vízváros, '96. április 19.*

96. **Versek. 1971–1995:** *Gézának, aki jelentős / szerepet játszott a / Gyuri emberévalásá[ban]. / Es Csirinek az elérhet- / etlen szépségnek: / P. Gyuri / '96 április*

C: Fodor Géza és Várady Éva

97. **Versek 1971–1995:** *Forgách grófnak / hódolattal / Petri báró (barom?) / Kunst. [?]*

C: Forgách András

98. **Versek 1971–1995:** *Radnóti Sándornak, / aki ráébresztett arra, / hogy milyen nagy költő / vagyok. / Örök hálával / Petri György / (neked: Gyuri) / K. m. f.*

99. **Versek 1971–1995:** *Pel Rez úrnak / kőkorszaki hódolattal / Petri elotárs*

1999

100. **Amíg lehet:** *Eszegetek, iszogatok, utazgatók. / Éldeklek. / Legrégibb barátomnak / Fodor Gézának / P. Gyuri / Vízváros, '99 december 5.*

101. **Amíg lehet:** *„Béke po(ha)raimra.” / Forgách Andrásnak / a haldokló – nem avoni, / csak dunai Hattyú: / pégyé / Vízváros, '99. 12. 09.*

102. **Amíg lehet:** *A felelős szerkesztőnek / Pel Reznék / a felelőtlen szerző / Petri György / Vízváros, 99. XII. 20.*

103. **Amíg lehet:** *Várady Szabolcsnak / a hallgatag költőnek / és notórius apának / a fecsegő / költő / P. Gyuri / Vízváros, '99 december 25.*

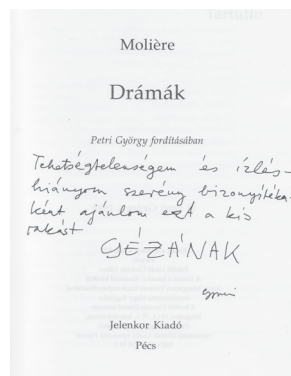
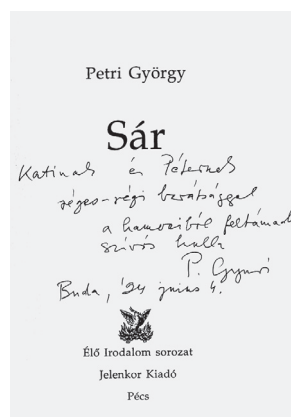
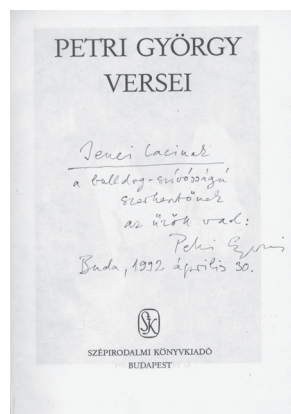
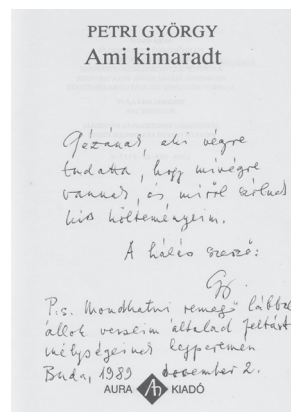
2000

104. **Amíg lehet:** *A monolyth monográfusának, / Keresztury Tibornak / barátsággal / Petri György / Vízváros, 2000 január 23.*

105. **Amíg lehet:** *Linának / a sajnos nem avoni / csak halpusztulástól búzó, / ám annál inkább haldokló / hattyú: / Petri György / Vízváros, 2000 janua... nem, bocs, / február 13.*

C: Ferencz Karolina
(K: FA)

106. **Amíg lehet:** *Farkas Péternek / barátsággal / Petri György / Vízváros, 2000 április / 18.*

A VILÁG ÁLLANDÓSÁGA ÉS A MŰALKOTÁS

A világnak az emberi dolgok összessége kölcsönöz olyan stabilitást, amely nélkül az emberek nem tehetnének szert megbízható otthonra a földön; ezek között számos olyan tárgy található, amely mindenemű hasznosságot nélkülöz, mi több, egyediségüknél fogva fölcserélhetetlenek, és így ellenállnak a pénz közös nevezőjének is; ha belépnek a cserepiacra, csakis önkényesen lehet beárzni őket. Ezen felül a műalkotáshoz a legkevésbé a használaton keresztül lehet adekvátan kapcsolódni – épp ellenkezőleg, ahhoz, hogy elnyerhesse megfelelő helyét a világban, gondosan ki kell vonni a hétköznapi használati tárgyak egész kontextusából. Sőt a mindennapi élet szükségleteitől és igényeitől is el kell vonatkoztatnunk, amelyekhez minden másnál kisebb mértékben kapcsolódik. Az, hogy ez a haszontalanság mindig a művészeti tárgyak sajátosságát képezte-e, vagy korábban az emberek úgynevezett vallásos szükségleteit elégítette ki – míg az átlagos használati tárgyak az átlagosabb igényeket –, nem érinti az érvelést. Lehet, hogy a művészet történelmi gyökere valóban kizárólag vallási vagy mitológiai jellegű volt, mégis ragyogóan túlélte a vallástól, a varázslattól és a mítosztól való különválását.

Kimagasló állandóságuknál fogva minden kézzelfogható dolog közül a műalkotások a legkirívóbban világiak; tartósságukat szinte

a természetes folyamatok fölemésztő hatása sem kezdi ki, hisz nincsenek kitéve az élő teremtmények használatának – ez a használat csakugyan az egyetlen tényező, ami inherens céljuk szerinti életbe léptetésük után – a széknél ez például az első alkalmat jelenti, amikor beleülnek – lassacskán, hosszú idő elteltével elpusztítja őket. Itt az átlagos tárgyak létezéséhez szükséges alapvető tartósságnál magasabb rendű tartósságról beszélünk tehát; a műalkotások az idők során állandóságra tehetnek szert. Ezzel az állandóságával saját minőségre tesz szert ahhoz a stabilitáshoz képest is, amely alapvetően jellemzi az emberi dolgok összességét is, ezek többi része ugyanis sohasem lehet abszolút, hiszen a halandók belakják és elhasználják. A dolgok világának hamisítatlan tartóssága sehol másutt nem jelenik meg olyan tisztán és világosan, így a dolog-világ sehol másutt nem mutatkozik meg olyan látványosan a halandók halhatatlan otthonaként. A világi stabilitás mintha a művészet állandóságában válna igazán láthatóvá, amikor nem a lélek vagy az élet halhatatlansága, hanem a halhatatlanság előjele, a halandó kezek halhatatlan eredménye lett kézzelfoghatóan jelen, hogy ragyogjon és lássák, szóljon és hallják, beszéljen és hallgassák.

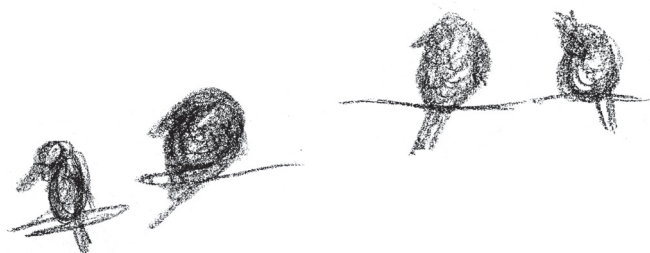
A műalkotás közvetlen forrása a gondolkodás emberi képessége, ahogy a cseretárgyak gyökere az ember „cserére való hajlama”, a használati tárgyaké pedig a használat képessége. Ezek emberi képességek, nem pusztán az emberi állat tulajdonságai, mint az érzések, igények és szükségletek, amelyekhez kötődnek és ami gyakran a tartalmukat is meghatározza. Az ilyen emberi sajátságok épp olyan távol állnak attól a világtól, amit az ember otthonként teremtett magának a földön, mint az egyéb állatfajok vonatkozó tulajdonságai, és ha ezek alkotnák az emberi állat ember alkotta környezetét, az antivilág volna, nem a teremtés, hanem valamiféle kisugárzás terméke. Az érzéshez kapcsolódó gondolat átalakítja annak reménytelen némaságát és kifejezhetetlenségét, ahogy a csere is átalakítja a vágy csupasz mohóságát, és a használat is a szükségletek kétségbeesett

sóvárgását – amennyiben alkalmasak rá, hogy belépjenek a világba és dolgokká alakuljanak át, tárgyasuljanak. Ez a világra – a természeténél fogva alapvetően – nyitott és kommunikatív emberi képesség mindezen esetekben meghaladja és a világba bocsátja azt a szenvedélyes mélységet, amely odáig az érbe zárva lakozott.

A műalkotás esetében a tárgyasítás több pusztá átalakításnál; transzfigurációról van szó, valóságos metamorfózisról, melynek során mintha a természet menete, amely minden tüzet hamuvá perzsel, visszafordulna, és még a por is égő lángokká válhatna.¹ A műalkotások a gondolat tárgyai, ez azonban nem akadályozza meg őket abban, hogy dologként létezzenek. A gondolkodás folyamata önmagában semmivel sem inkább hoz létre kézzelfogható dolgokat, könyveket, festményeket, szobrokat vagy zeneműveket, mint a használat házakat vagy bútorokat. A tárgyasítás – az írás, a képfestés, egy alak kifaragása vagy a dallamszerzés – természetesen nem választható el az azt megelőző gondolattól, ám a gondolatból ugyanazzal a mesterségbeli tudással lehet valóságot csinálni és dolgokat készíteni, ami, az emberi kezek mint elsődleges eszközök használata révén, az emberi dolgok összességének többi tartós dolgát is előállítja.

Korábban már említettük, hogy ennek a tárgyasításnak és testet öltésnek, amely nélkül egyetlen gondolatból sem válhatna kézzelfogható dolog, minden esetben ára van, ez az ár pedig maga az élet: az „élő szellemet” csak a „halott betű” élheti túl, s halottaiból csak akkor szabadítható ki, ha újból kapcsolatba lép az élettel, amely föl akarja támasztani, jóllehet ez a föltámasztás is osztozik a többi élő dologgal abban, hogy újbóli halálnak van kitéve. Ez a halott állapot mindazonáltal, noha valamiképp minden művészetben jelen van, s ekként azt mutatja, milyen távol esik a

gondolat világbeli rendeltetése az emberi szívben vagy fejben lakozó eredeti otthonától, művészetenként változó. A zene és a költészet – a legkevésbé „materiális” művészetek, hisz „anyagi” tartalmukat hangok és szavak alkotják – csak a legalacsonyabb szinten igényli a hagyományos mesterségekre jellemző készségeket. A fiatal költő és a zenész csodagyerek sok gyakorlat vagy tapasztalat nélkül is tökéletességre tehet szert – ez a jelenség aligha fordulhat elő a festészet, a szobrászat vagy az építészet terén.

A költészet, amelynek anyaga a nyelv, az a – talán a legemberibb és a legkevésbé világi – művészet, amelynek végterméke a legközelebb marad az azt ösztönző gondolathoz. A verset a sűrítés teszi tartóssá – mintha a beszélt nyelv lehető legsűrűbb és legtöményebb formája már önmagában vers volna. Az emlékezés, a *Mnēmosynē*, a múzsák anyja itt közvetlenül emlékké alakul át, a költő pedig a ritmus eszközével alakítja ezt át, amitől a vers szinte magától rögzül az emlékezetben. A vers számára az élő emlékezethez való közelsége teszi lehetővé tartóssága megőrzését a nyomtatott vagy írott lapon túl is, s bár a vers „minőségét” a legváltozatosabb mércék alapján lehet megítélni, „emlékezetességét” vitathatatlanul a tartóssága határozza meg, azaz hogy képes-e állandó jelleggel rögződni az emberiség emlékezetében. Az összes gondolati dolog közül a költészet áll a legközelebb magához a gondolathoz, s minden műalkotás közül a vers a legkevésbé dologi; azonban még a vers is – attól függetlenül, milyen hosszan marad meg előszóban a bárd vagy az őt hallgatók emlékezetében – keresztülmegy a „faragás” folyamatán: leírják, és maga is bekerül a kézzelfogható dolgok körébe, hisz az emlékezetnek, valamint

¹ A szöveg Rilke művészetéről szóló versére utal, amelyik „Mágia” címmel ezt a transzfigurációt írja le. A következőképpen hangzik: „Aus unbeschreiblicher Verwandlung stammen / solche Gebilde – : Fühl! und glaub! / Wir leidens oft: zu Asche werden Flammen, / doch, in der Kunst: zur Flamme wird der Staub. / Hier ist Magie. In das Bereich des Zaubers / scheint des gemeine Wort hinaufgestuft... / und ist doch wirklich wie der Ruf des Taubers, / der nach der unsichtbaren Taube ruft” (in: *Aus Taschen-Büchern und Merk-Blättern* [1950]).

az emlékezés képességének, minden marandóság utáni vágy forrásának kézzelfogható dolgokra van szüksége, hogy feledésbe ne merüljön és el ne enyésszen.²

A gondolkodás és a megismerés nem azonos egymással. A műalkotások forrása, a gondolat átalakulás és transzfiguráció nélkül jelen van minden nagy filozófiában, míg a megismerés, a tudás fölhalmozásának és eltárolásának folyamata a tudományokban nyeri el legjelentősebb manifesztációját. A megismerés mindig egy meghatározott, gyakorlati megfontolásból vagy „meddő kíváncsiságból” kijelölt célt kíván elérni; a cél elérésével ugyanakkor a megismerés folyamata véget ér. A gondolkodásnak ezzel szemben nincs saját magán kívül álló célja vagy végpontja, és még eredménnyel sem jár; nem csak a *homo faber* haszonelvű filozófiája, de a cselekvés embere és a tudományos eredmények kedvelői sem győztek rámutatni a gondolkodás „haszontalanságára” – s csakugyan, éppen annyira haszontalan, mint a műalkotások, amelyek létrejöttét ösztönzi. A gondolkodás azonban még e haszontalan termékek szerzőségére sem tarthat igényt, hisz a nagy filozófiai rendszereket sem nevezhetjük a puszta gondolkodás eredményének, a művésznek vagy a gondolatait leíró filozófusnak ugyanis tulajdonképpen épp a gondolkodás folyamatát kell megszakítania ahhoz, hogy anyaggá formálja és tárgyiasítsa termékét. A gondolkodás tevékenysége éppannyira szüntelenül ismétlődik, mint maga az élet, az a kérdés pedig, hogy van-e a gondolkodásnak bármi értelme, ugyanolyan megválaszolhatatlan talány, mint az élet értelmére vonatkozó fölvetés; a gondolkodás folyamata olyan szorosan

hatja át az egész emberi léteezést, hogy a kezdete és a vége egybeesik az ember életének kezdetével és végével. A gondolat tehát, bár az ösztönzi a *homo faber* legmagasabb világi termékenységét, semmi esetre sem az ő előjoga; csupán onnantól tekinti ösztönző forrásnak, amikor túlnyúlik önmagán, és haszontalan dolgok, azaz olyan tárgyak gyártásába kezd, amelyek sem anyagi, sem intellektuális igényekhez nem kötődnek, nem szolgálják sem az ember fizikai szükségleteit, sem tudásszomját. A megismerés ugyanakkor nem csupán az intellektuális vagy a művészi, hanem minden termelőfolyamatnak része; a gyártáshoz hasonlóan kezdete és vége van, hasznossága ellenőrizhető, eredménytelenség esetén pedig éppúgy kudarcosnak tekinthető, mint az asztalos munkája, ha féllábú asztalt készít. A tudományos megismerés folyamata alapvetően nem különbözik attól a szereptől, amit a megismerés a készítés folyamatában betölt; a megismerésből fakadó tudományos eredmények bármelyik másik dologhoz hasonlóan az emberi dolgok összességét gazdagítják.

Ezen kívül mind a gondolkodás, mind a megismerés különbözik a logikus érvelés erejétől, ami az axiomatikus vagy magától értetődő állítások dedukciójának, egyedi jelenségek általános szabályrendszerekbe foglalásának műveletében, vagy a következtetések egymást követő hosszú láncolatának módszeres levezetésében jelenik meg. Ezen emberi képességek esetében egyfajta agyi teljesítménnyel állunk szemben, amely több tekintetben is az emberi állat természettel folytatott anyagcseréjében kifejtett munkaerejére emlékeztet. A mentális folyamatot, amely ezt az agyi teljesítményt táplálja, általában intelligenciának nevezzük, és ez csakugyan lemérhető az intelligencia-tesztek segítségével, ahogy a testi erő lemérésének is megvannak a megfelelő módzatai. A logika törvényeit éppúgy föl lehet fedezni, mint a természeti törvényeket, hiszen alapvetően az emberi agy szerkezetében gyökereznek, és birtoklásuk az átlagos egészséges egyén számára ugyanolyan hajtóerőt képez, mint a többi testi funkciót szabályozó szükségletek. Az em-

2 A „verset faragni” köznyelvi kifejezés is („make a poem” vagy *faire des vers*) a költő tárgyiasító tevékenységére utal. Ugyanez érvényes a német *dichten* szóra is, amely föltehetően a latin *dictere*-ből ered: „das ausgesonnene geistig Geschaffene niederschreiben oder zum Niederschreiben vorsagen” (Grimm: *Wörterbuch*); ugyanezt mondhatnánk el akkor is, ha a szó tövét, ahogy a Kluge/Götze-féle *Etymologisches Wörterbuch* (1951) manapság sugalmazza, a *tichen* szóból eredeztetnénk, amely a *schaffen* régies megfelelője: legvalószínűbben a latin *finger*ével áll kapcsolatban. A költő tevékenységét, aki a verset azelőtt készíti el, hogy leírná, ebben az esetben is „faragásként” értelmezik. Démokritosz is ekképp ajánrozta Homérosz isteni tehetségét, aki szerinte „világot alkotott a mindenféle és fajta szavakból” – *epeōn kosmon etektēnato pantoiōn* (Diels, *op. cit.*, B21). A költészet művészetére alkalmazott görög kifejezésben – *tektōnes hymnōn* – ugyancsak a kézművesség hangsúlya érhető tetten.

beri agy struktúrája veszi rá az embert, hogy elismerje, kettő meg kettő egyenlő négygel. Ha igaz volna, hogy az ember, a modern kor fölfogása szerint, *animal rationale*, nevezetesen abban különbözik a többi állatfajtól, hogy magasabb rendű agyi teljesítménnyel van megáldva, akkor az újonnan föltalált elektromos gépek, amelyek időnként döbbenettel, máskor elégedettséggel töltik el feltalálóikat, olyan látványosan „intelligensebbek” az emberi lényeknél, hogy valóban rászólgálnak a *homunculus* elnevezésre. Ezek, a többi géphez hasonlóan, pusztán behelyettesítik és mesterségesen tökéletesítik az emberi munkakerőt, a munkamegosztás hagyományos módszerét követve minden műveletet a legapróbb alkotórészeire bontanak le, a sokszorosítást például az ismétlődő hozzáadás váltja föl. A gépek túlereje fejeződik ki a sebességben is, amely messze túlszárnyalja az emberi agy teljesítményének sebességét; magasabb sebessége révén nélkülözni tudja a sokszorosítást, amellyel az elektromosság előtt az új tárgyak legyártásának sebességét fokozták. A hatalmas számítógépek azt tanúsítják, hogy a modern kor tévedett, amikor Hobbesszal együtt azt hitte, az ember legmagasabb rendű és legemberibb képessége az ésszerűség – „a következmények számbavételének” értelmében –, valamint hogy az élet- és munkafilozófusok, Marx, Bergson vagy Nietzsche helyesen mutattak rá, hogy az effajta intelligencia, amelyet ők összetévesztettek az ésszel, csupán az életfolyamat egyik funkciója, vagy, Hume-mal szólva, pusztán „a szenvedélyek rabságát” jelenti. Ez az agyi teljesítmény és az általa serkentett logikai folyamatok nyilvánvalóan képtelenek rá, hogy világot emeljenek, éppen annyira idegenek a világtól, mint az élet, a munka és a fogyasztás kényszerítő erejű folyamatai.

A klasszikus közgazdaságtan egyik legszembeszökőbb ellentmondása, hogy ugyanazok az elméletalkotók, akik büszkén hivatkoztak haszonelvű szemléletük következetességére, nem ritkán igen halovány fogalmakkal rendelkeztek magáról a haszonról. Általában kellően tisztában voltak azzal, hogy a termelés sajátos produktivitásának nem annyi-

ra a hasznosság az alapja, mint inkább az, hogy tartósságot képesek előállítani. Az ellentmondás révén hallgatólagosan elismerik haszonelvű filozófiájuk hiányos valóság-tartalmát. Ugyanis bár az átlagos dolgok tartósságában csupán halványan tükröződik az az állandóság, amit a legvilágibb dolgok, a műalkotások a magukénak mondhatnak, valami ebből a minőségéből – ami Platón szerint isteni, hisz a halhatatlanságot közelíti meg – minden egyes dologként létező dolog lényegében benne rejlik, s pontosan e minőség megléte vagy hiánya ragyogja be az alakját és teszi széppé vagy csúnyává. Az átlagos használati tárgy természetesen nem abból a célból készült, hogy szép legyen, és ennek nem is kellene máshogyan lennie; azonban minden, ami látható alakkal rendelkezik, menthetetlenül vagy szép, vagy csúnya, vagy a kettő között helyezkedik el valahol. Minden, ami van, óhatatlanul megjelenik, és semmi sem képes megjelenni anélkül, hogy saját alakkal rendelkezne; csakugyan nincsen egyetlen dolog sem, amelyik egyik vagy másik módon ne jelentene többet funkcionális használatánál, s az e többletben rejlő szépségük vagy csúnyaságuk azonos a nyilvános megjelenésükkel és a láthatóságukkal. Sőt, tisztán világi létezésénél fogva, minden dolog túlmutat a pusztta eszközszerűség területén, miután elkészült. Az adott dolog kiválóságát sosem pusztán a hasznosság mércéjével mérik: a csúnya asztal éppen úgy betölti a funkcióját, mint a szép asztal, mégis, az, hogy megfelel-e annak, ahogyan ki kell néznie – ami Platón nyelvén nem más, mint az, hogy megfelel-e az *idos*nak vagy az *ideán*nak, a mentális, pontosabban a belső szem előtt lebegő képnek – vagy sem, megelőzi a létrejöttét és túléli a tönkremenetelét is. Más szóval, még a használati tárgyakat sem csupán az emberek szubjektív szükségleteihez mérten ítéljük meg, hanem a világ objektív szabványai szerint is, ahol majd elnyerik megfelelő helyüket, ahol tartósak lehetnek, ahol látni és használni lehet őket.

Az ember alkotta dolgok világa, az emberi dolgok összessége, amit a *homo faber* hozott a világra, a halandó emberek otthonává válik,

s stabilitása kiállja és túléli életük és cselekvésük örökké változó mozgását, csakúgy, ahogy egyaránt meghaladja a fogyasztásra szánt dolgok merő funkcionalitását és a használati tárgyak pusztá hasznosságát. A nem biológiai értelemben vett élet, az egyes ember születése és halála között eltelt időtartam a cselekvésben és a beszédben mutatkozik meg, amelyek az élethez hasonlóan alapvetően és lényegükönél fogva mulandóak. A „nagy tettek végbevitele és nagy szavak beszélése” semmi nyomot nem hagy maga után, nem hoz létre olyan terméket, amely tovább tart a cselekvés vagy a kimondott szó pillanatánál. Ugyanúgy, ahogy az *animal laborans* a *homo faber*t hívja segítségül munkája megkönnyítése és fájdalma enyhítése érdekében, s a halandók az ő segítségével lelnek épített otthonra a földön, a cselekvő és beszélő ember a *homo faber* legmagasabb rendű képességét, vagyis a művész, a költők, a történetírók, az emlékműépítők és az írók segítségét igényli, nélkülük ugyanis tevékenysége egyetlen terméke, a történet, amit eljátszanak és elmondanak, egyáltalán nem maradna fenn. Ahhoz, hogy a világ azzá váljon, aminek mindig is tartották, az emberek otthonává földi életük során, az emberi dolgok összességének olyan helyet kell alkotnia, amely alkalmas a cselekvés és a beszéd, tehát ama tevékenységek számára, melyek nem csupán az életszükségletek szempontjából teljességgel haszontalanok, hanem a természetük tökéletesen különbözik a gyártás különféle tevékenységeitől is, amelyek révén a világot és a világ összes dolgát előállítják. Nem kell választanunk itt Platón és Prótagorasz között, nem kell eldöntenünk, hogy az isten vagy az ember legyen minden dolgok mértéke; egy biztos, sem a biológiai élet és a munka sürgető szükségletei, sem a gyártás és a használat haszonelvű eszköziesítése nem szolgálhat mérceül hozzá.

PÁLYI Márk fordítása³

³ Részlet *Az emberi állapotból*, Arendt politikai filozófiai főművéből. A kötet jövőre jelenik meg a Kalligram Kiadónál.

Ladányi István

AZ IDEGEN NYELVŰ VERSEKBŐL

1983. SZEPTEMBER

Maga is furcsállotta, hogy annyi év után is visszajár emlékeibe az a, számára voltaképpen akkor is, azóta is tökéletesen érdektelen beszélgetés, talán csak a semmibevétel okán, hogy ez a nála csupán néhány évvel érettebb két lány, akik immár belsőbb körökben mozognak, és őt csak mint ugyanabból a provinciából fölkerült fiút pártfogolják, vagyis hagyják, hogy velük mehessen, ügyet sem vetve rá, mintha ott se volna, annyira szabadon, nem egyszerűen nyíltan, inkább a dologhoz képest mintha túlságosan csupaszon, talán méltatlanul, vagyis hogy durván, de ezek már egyre inkább utólagos és természetesen úgyszintén érdektelen és hasznavehetetlen gondolatok, szóval talán alkalmatlanul nyúltak a témához, az ügyhöz, vagyis hogy élő dologhoz, és akkor talán mellékes is, hogy őelötte, a füle, a zöld füle hallatára, amely épp ezért nyilván piros volt, ma úgy képzelem, mert a részletekre nem emlékszik, az egészre sem emlékszik, voltaképpen annyira valószerűtlen is, hogy „voltunk trójaiak, s volt Ilion”, holott és másrészt és egyébként is – annyira, de annyira lényegtelen. A két nagylány ment elől, és tárgyalta, hogy az egyik hogyan szeretné becserkészni azt a hozzá illő fiút, aki viszont mintha kitérni akarna előle, de ezt nem lehet tudni igazán, és talán a fiú sem tudja, hogy mit akar. De ő, mármint a vágyakozó lány, már tudja, hogy mit tegyen, és el fog menni hozzá, amikor a legkevésbé számít rá, meglepi váratlan ajándékkal, ezt jól kigondolta. A fiú meg, aki voltam, már túl néhány dárdatörésen, de tökéletesen kívülálló és lényegtelen ebben a történetben, csak kullogott mögöttük zavartan, hogy ezek a lányok

milyen merészek, direktek és kegyetlenek, elég izgalmas, nyilván így megy ez, de neki idegen... Lezáratlan maradt aztán az ügy, nem lett folytatása, számára legalábbis, sokáig nem látta őket, hallott valamit, valószínűleg (nem) érdekelte, konkrétan is, meg hogy másoknak hogyan sikerül.

De aztán hirtelen minden más lett, más dolgok lettek fontosak, halott metaforák keltek életre, és megszűntek metaforák lenni, régi, véres, történetek elevenedtek meg, és elveszítették hősi értelmüket, az utak helyett a kertek alatt közlekedett, akinek sürgős dolga akadt, az éj leple alatt húzták fel horgonyukat a kivilágítatlan hajók, ismeretlen vidékek fényei csorogtak az autóbuszok képernyőin, és mi ugyanabban a távoli városban találtuk magunkat, csodálkoztunk is egymáson és persze magunkon, nevetve tárgyaltuk, hogyan kerültünk épp ide, épp ebbe a hűvös és forró, teleken keményen fagyos, nyarakon az égett

gyantától izzó,
alig valószínű, régről ittmaradt helyre, és néha talál-
kozom egyikükkel

vagy másikkal, meg hát a harmadikkal is, és ahogy leírtam a számokat, máris összezavar, hogy melyikünk melyikkel behelyettesíthető, melyik szám, melyik határozó, ki az alany, a lány megszerezte a fiút, a fiú megkapta a lányt, lettek gyermekek, és ahogy egyre több szereplős lett a történet, el is váltak annak rendje és módja szerint, a fiúnak másik asszonya lett, az egykori lánynak más férjei, és semmi értelme, hogy olyan messzire kerülve az egészszől, ők is, és mi mindannyian, semmi értelme, és teljesen megmagyarázhatatlan, nem is tudom, mi az, aminek nincs értelme, és mi az, ami megmagyarázhatatlan, hogy mi is történt időközben, ugyanaz a zavar, ahogy kullogok az események mögött, mikor látom egyiküket vagy másikat itt, vagy a harmadikukat néhanapján másutt, és a többi számmal illethetőt, akkor rendre eszembe jut ez a zavarba ejtő, buta séta és ez a zavarba ejtő s buta beszélgetés, és hogy mennyire, de mennyire nem volt fogalmunk semmiről.

ÁRNYÉK

Nézd az árnyékot.

Annak a fának az árnyéka
mire ideér, ahhoz a vonalhoz a kövezeten,
akkor van az ebéd. Akkor az a szék is
amott árnyékba kerül. Ha nincs még
ebéd, akkor átülök oda,
hogy közelebb legyek.

RÁPILLANT A NAPTÁRRÁ

Hát vége van (befejeződött, véget ért) ennek a nyárnak
(ez a nyár) is,
olvasom, magam sem hittem, hogy épp most jönne el
szabadulásom (szabadulnék meg), olvasom, hogy
miként (mi módon, hogyan),
az sem dőlt még el (nem lehet tudni), az lesz-e,
hogy mindenki eltűnik (nem áll itt) lassan,
elmennek (eltűnnek), ki tejért-kenyérért, ki örökre (a
visszatérhetetlenbe),
s én ittmaradok (itt állok) szabadon, mint bezárt
(fölszámolt)

hajógyárban a félbehagyott hajóroncsok,
vagy eljönnek értem, már holnap talán,
vagy írnak, hogy vége, küldenek vonatjegyet,
s itthagynom
ezeket a sziklás (kőből épült) házakat és a kertecskékben
(kis kertben)

a perzselt (égett, száradt, fonnyadt) rózsabokrokot,
pedig már annyira a szívembe nőttek (meggyökereztek),
mint a gyomromba az undor (benne kivirágzott).

ÁTVÁLTOZTATÁS

Én vagyok az a fiú (gyermek, puer)
a festmény háttérében (elrejtetik, visszahúzódik,
eltávozik), 1092 szeptemberében
(a hetedik évem volt az nekem!),
aratás után, böngészésből (spicilegium) hazafelé,
a zsákban lehullott gabonatörmelék,
nem nehéz, törek, pelyva, kipergett kalász,
közte némi mag (granum, semen).
Mindenki tudta, hogy én vagyok az,
akit a festő elhívott (kiválasztott) magához,
tőle menekültem a kamalduliakhoz,
szombat van, este van, még időben
(sub occasum solis), hogy napszállat előtt beérjek,
megmosdjak, megtisztuljak, lepihenjek.
Fölkészüljek a másnapi átváltoztatásra.
Ahogy visszakerültem ide, elaggott, néma
idegen (a vándorok nyelvét hallgató),
hosszú évek (emberöltő) óta ezt a
picturát nézem, ahogy haladok át völgyön,
mi íródott meg belőlem, a vázlatban, a képen,
milyen figura a festő emlékezetében.

ROZSDA, VAS, OLAJ

Elmentek (eltávoztak, olajra léptek) mind a látogatók
(vendégek).

Még olcsóbb lett a legolcsóbb kocsmá,
még hidegebb lett a fagyos (behűtött) sör,
kiürült (visszacsupaszult, kifosztottan áll) a parti sáv
(promenáda),
a málló beton lyukaiban tócsák, az aszfalt foltjai
(szigetei) közt
közömbösen (érdektelenül, szenvtelenül) pangó erek
várják

a közelgő fagyok kegyelemdőféseit (kegyetlen enyhületét).

Ázik (a vízben áll) a rozsdás vas (rozsdás szivárog),
állnak derékig a tengerbe merülve a félkész (befejezetlen)
hajóroncsok,
és (miközben) ömlik rájuk az őszi eső.

Ázik (vízben áll) a rozsdás vas
a bezárt (fölszámolt) hajógyárban.
A város (part, szárazföld) felől kellett csak bezárni,
csak innen van kapuja, a tengerbe (vízbe) fut a kerítése,
előtte a hideg, piszkos, olajfekete víz (tenger).

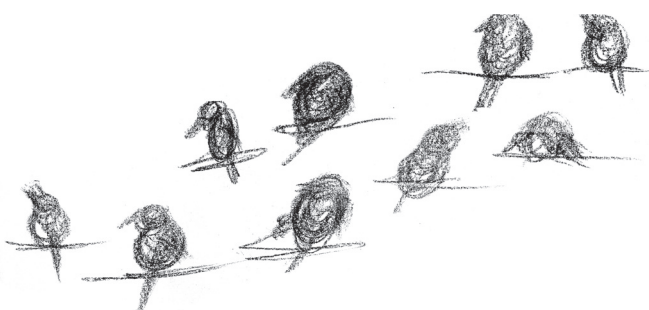
Újra benézett (-kukkantott, -köszönt) a pusztulás.
(Új napja a pusztulásnak,
még egy napja a pusztulásnak,
még egy hiábavaló nap.)
Ázik (rohad, penészedik) a száraz kóró a kövek közt,
a Frangepánok kihúlt (nyirkos) kastélyának udvarán.
Egy lelassult, koszos (fakósárga, fénytelen) szőrű kutya
bújt (húzódott meg) a kapu alá (a kapualjban).
(Nevét veszítve málik a kerékvető.
Kocsmában mulatja napját
a szabadtéri kiállítás teremőre.)
Üresen terül szét (nyom nélkül szétfolyik) a figyelem
a rozsdás horizonton.
Idén nem jöttek (nem idén mentek el), talán már
tavaly sem, a látogatók.

AJÁNDÉK

Van-e (létezik-e) az az üresség (hiány, vakhely),
ahová beírhatnám (beírható, be lehet írni)
a(z én) helyem (saját hely, otthon)?

CAPRI

A szavakat (jó lenne, végleg) elejteni (megszabadulni tőlük,
feldobni őket, hogy oda tapadjanak. Süsse őket,
égesse a nap). Ég a levelek fénye, ég az illata (átsüti
őket a nap, mintha nem lennének, nem lettek volna,
nem újulnának meg, elemészi végleg). Bogyók,
boróka, bakok szaga. Capri, 1973 nyara (Átírni
nagyapám kezét. Borsót morzsol az eperfa alatt).
Ideírni magam, ideélni magam (kitartóan róni,
hogy az legyen). Fölszívódni (elveszni, túlélni).
Az időtlenség mámora (átütő szelídség, megfoghatatlan
jelenlét, személytelen zsongás). (Egy) számla,
amely megfizethetetlen (nincs rávaló, hitelképtelenség,
Invoice to Heaven). Fényvers, szagvers, testvers.
Nyár van. Capri van. Semmi van. Isola Bella.

REJTETT EREDETIBŐL

Vörös volt, asszony, nem lány már, s férjezett,
magam sem hiszem, hogy tényleg létezett,
járt-kelt mellettem évekig szótlánul,
olykor, vöröslő lomb, mikor hóra hull,
elpirult, ettől bennem is lángra gyúlt
a könyvtár, ahol őriztem verseket
egy nőről, kinek arcán rőt lomb lobog,
aki csak jár-kel mellettem szótlánul,
haja rámterül, avarja eltemet,
hallgatom szívét, fülemben ott dobog,
felolvas, ha kell, ha írok, elvonul,
sorok maradnak, utána elborul.

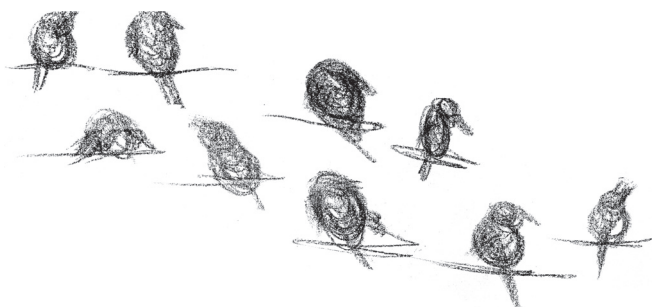

Bencsik Orsolya

KIS VA(J)D- MAGYAR 80.

– részlet a készülő kisregényből

Ilia Mihálynak, szeretettel

A tatának jó nagy lába van, és gumitalpú papucsban jár, hallani, ahogy lépte nyikorog a szoba parkettáján vagy épp a folyosó, a konyha hibás, kopottas, anyám szerint piszkossárga padlóján. Néha kimegy az udvarra, akkor cipőt vagy időjárástól függően szandált húz, a lába körül a kutya (nyolcfeves, drótszőrű, keverék) sündörög. A kutya csaholásából tudom, hogy kijött a házból megnézni az apám nevelte minirózsákat, az anyám nevelte paradicsomot, karfiolt, letapogatni, megszagolni a gyümölcsfák termését, felszedgetni a földről a lepottyant gyümölcsöt. A tata nagyon szereti a hasát, jó ízlése is van hozzá, apám azt mondja, mióta a mama nem él, az evés a legnagyobb öröme. Apámnak ugyanolyan nagy lába van, mint a tatának, és mióta hatvanéves, ő is gumitalpú lábbelít húz, amit a topolyai piacon vásárol a Medakovics doktor fiától, aki már a háború idején is a piacozásból élt. Nálunk egyébként min-

denki árul valamit, ez a vajdasági magyarok és a vajdasági szerbek egyik legfontosabb tulajdonsága, ez a közös a két nációban, meg az erős túlélési kényszer. A szomszéd például könyvekkel üzletel, akárcsak én, mégsem vagyunk irigyek egymásra. Nem zavarjuk egymás vizeit.

Anyám szerint a tatának a megfigyelés és a szemrevétel a világa, ezt alátámasztásul titokban, amikor a tata nem látja, megmutatja a *rokovnikját*. „Ebben veszi leltárba a világot”, ezt mondja, a lapokon a tata kézírása, a csíkok között fekete, szálkás betűk, alig tudom megfejtani, mit jelentenek. A tata újabban albumot is készít, amibe apám fotóit ragasztja. 2012-ben lett apám nyugdíjas, azóta a fotózás a hobbija. Feszt a kertet fényképezi. „Ez az én birodalmam”, ezt mondja, anyám meg nem tudja megállni és felröhög. Apám akkor a legboldogabb, amikor a minirózsáit fényképezi. Mióta a mama meghalt, azóta léteznek ezek a rózsák, külön a mama emlékére és tiszteletére. Többek között ezek kerülnek be a tata albumába, van sárga, piros és fehér is. „Az album hihetetlen vastag, de milyen tempóban örökíti meg apád a kertjét, a tata nemsokára újat kezdhet”, ezt anyám mondja, aki, nem kérdés, ezt is, akárcsak apám korábbi hobbijait vagy a tata leltározási szokását, hülyeségnek tartja. A nővérem, aki egy áldott jó lélek, véleménye viszont az, az életnek értelmet kell adni, ezt pedig mindenki más tevékenységben leli meg. Apám a kertje fotózásában, a tata a feljegyzéseiben és apám fotóinak a gyűjtésében, én pedig a bizniszben. Nekem kétségkívül iszonyatosan jó érzésem van az üzlethez. Ami ingyen könyvet csak kapok, azt mind eladom, szerencsére elég gyakran kapok, ez a szakmám velejárója. Törzsvásárlóim az Újvidéki Egyetem magyar tanszékének hallgatói, de az is igaz, sokszor előfordult már, hogy valamelyik októnak vagy ismert írónak passzoltam el busás áron egy-egy kiadványt. A családom büszke rám, mert az ösztöndíj mellett plusz megélhetésre is szert tettem. Mit tagadjam, a magyarországi könyvekre nagy kereslet van, pedig nem is a kilencvenes években élünk már. A szomszédom, aki szintén Magyaror-

szágról szerzi be az áruját, azt meséli, a határon még most is félreállítják, szarakodnak a vámosok, de végül mindig a zsebbe kerül az euró. A könyvek átcsempészése nálam nem okoz különösebb problémát, mert én mindig sín busszal közlekedek, melynek felső részébe, a kicsavarozott fémlapok alá rejtem az értékesebbnél értékesebb kiadványokat, mint ahogy azt a cigarettával tették anno a volt hazám fiai.

A szegedi magyar szakra csak azért jöttem, mert a Vajdaságban mindenki azt terjesztette, itt szeretnek minket. Anyám jó kapcsolatot ápol az Újvidéki Egyetem néhány tanárával, nem beszélve a *Symposion* és a *Híd* köré csoportosuló írókról, akik, amikor 2004-ben a pályaválasztás előtt álltam, többek között azt tanácsolták, ha nem is akarok Szerbiában maradni, jobban teszem, ha a határ közelében maradok. A határ közelében könnyebb kisebbséginek lenni, ez volt apám véleménye is, a nővérem meg, aki egy áldott jó lélek, azt mondta, „Ott példát látsz és megtanulod, mi az irodalmi hivatás”.

Anyámat egyébként a tanításon kívül semmi más nem érdekli, az irodalmárokkal is csak azért van jóban, hogy a diákjainak eldicsekedhessen, mennyire bennfentes. Apám szerint sok tulajdonságomat anyámtól örököltem, noha anyám meg épp azt mondja, olyan vagyok, mint az apám, aki egy elviselhetetlen alak. Hogy a szegedi egyetem magyar tanszékén jó pontnak számít, hogy vajdasági magyar vagyok, már az első hónapokban kiderült. A könyves üzlet ötlete is körülbelül ekkor kezdett el valósággá válni, akkor még fiatal hallgatóként persze kisebb csomagokkal tudtam csak bizniszelni, de hát azóta már eltelt vagy tíz év és én is feljebb kerültem a ranglétrán, doktorandusszá váltam. Anyám titokban olvasgatja a tata *rokovnikját*, tőle tudom, hogy 2012-es dátummal az én doktoranduszi felvételem is a leltárba került, noha az utóbbi pár évben a tatát csak és kizárólag a kert, az apám nevelte minirózsák, az anyám nevelte paradicsomok, karfiolok és a gyümölcsfák állapotá érdekli.

„Nehéz egy ügy, ha az ember a zsigereiben érzi az erős túlélési kényszert”, ezt apám

mondja, miközben a minirózsáit permetezi. A lába, akárcsak a tataé, jó nagy, és mióta betöltötte a hatvanat, ő is gumitalpú cipőben közlekedik. „A szegedi egyetem magyar szakán is vannak nagy lábú férfiak, akik szintén a gumitalpot részesítik előnyben”, ezt a nővéremnek mesélem, aki nem szereti a gumi nyikorgását, pedig a gumi, a kaucsuk a kedvenc írójának egyik visszatérő motívuma.

Senki más, csak a családom tudja rólam, hogy az életem értelme csak és kizárólag a biznisz, a pénzkeresés, mindenki más azt hiszi, emellett fontosnak tartom azt is, hogy a vajdasági magyar olvasókhöz eljussanak az anyaországi könyvek. A tata, ha nemcsak a kert megfigyelésével és számbavételével foglalkozna, talán figyelmeztetne is, hogy vigyázzak, nehogy lebukjak. „Az ember csak egyszer bukik le, utána eláshatja magát”, biztos ezt mondaná, helyette a gyümölcsfák lepotyogó terméseit szedegeti össze. A konyhaasztalon szakajtóban állnak a gyümölcsök, a tata lekvárt is tud főzni, de újabban, apám hatására, bort is, amiből apám és a tata, lefekvés előtt, egy pohárral felhajt.

Az egyetemen megállás nélkül a gumitalpak nyikorgását figyelem, a folyosón felállított könyvespolcok termését szemrevételezem, fejben összerakom, hány plusz csomagot adnának ki, hány alkalommal kellene ezeket kivinni az országból, át a határon, mindez mennyi haszonnal járna. A családból egyedül a nővérem az, aki nemtetszésének némi hangot ad és felelősségre von, „Nem ezt tanultad, láttad a szegedi egyetemen”. De a nővérem véleménye valójában nem számít, mert a nővérem, mivel egy áldott jó lélek, nem is a család igazi tagja. Anyámnak mondom, hogy „Gyanús.”. Anyám helyeslően bólogat. A család többi tagja számára is nyilvánvaló, a nővérem nem ismeri a zsigerekben lakozó, kiküszöbölhetetlen túlélési kényszert. Nem érti a vajdasági magyarok és vajdasági szerbek, a két náció közös létformáját, a piacozás intézményét. Nincs mit tenni, felügyelet alatt kell tartani, mert a nővérem, az áldott jó lélek, nem bírja elviselni a gumi nyikorgását és nem látja be, a piacozással tulajdonképpen mindenki jól jár.

A BOSSZÚ

Általános iskolában volt egy énektanár-nóm. Jellemző, hogy nem emlékszem a keresztnévére. Tucsakyné. Rettentően szeretete a kisfiúkat. Emiatt előző iskolájából és városából el is tanácsolták, így került hozzánk.

Engem valahogy nem szeretett. Igazából rühellt. Hogy miért, arról sejtelmem sincs. Komolyan. Például kicsúfolt, amikor – meglehetősen korán – elkezdtem mutálni. Amikor meg odamentem hozzá, hogy szeretnék zeneiskolába járni, felröhögött, és ezt sziszegte két furán, egymáson vízszintes irányban ide-oda őrlődő fogsora között:

– Jársz a fenét, olyan botfüled van, mint ide Lacháza!

Akkor, abban a szent pillanatban megfogadtam, hogy minden kezem ügyébe kerülő hangszeren meg fogok tanulni játszani. És lőn. Csak azt szégyeltem nagyon, hogy szolfézsből analfabéta vagyok. Főleg így, hogy zeneművészetiben tanítok. Angolt.

Öcsém hét évvel fiatalabb nálam, ugyanabba az általános iskolába járt, mint én. Őt valamiért imádta Tucsakyné. Hogy miért, arról sejtelmünk sincs. Komolyan.

Öcsém bezzeg beiratkozhatott zeneiskolába. Pár évig fagottozott, aztán abbahagyta. Zsenánt volt neki puccparádéba vágva kiállni a színpadra. Persze, most már bánja.

Na, őt aztán rettenetesen féltette anyánk Tucsakynétól. Én azonban nem hiszem, hogy történt volna olyasmi, ami öcsém gyermeki lelkét a szexualitás korai megismerésének örömeivel tölthette volna el, hiszen – pontosan ezért – nem bírta volna megállni, hogy el ne mesélje nekem. Azonban – történetünk szempontjából – ez nem annyira érdekes. Az viszont igen, hogy valami miatt Tucsakyné azt az iskolát és várost is otthagyta, és vissza-

jött ide, ahol immár én is lakom. Nyugdíjazásáig egy szakközépiskolában tanított. (Búcsút mondott volna a hamvas fiúcskák nyújtotta magányos boldogságnak? Előbújt volna végre belőle a pedagógus?)

Hogy, hogy nem, úgy tíz éve utcaszomszédok lettünk. Össze-összefutottunk jártunkban-keltünkben. Rólam, velem kapcsolatban sosem kérdezett semmit. Egyre szikárabb arcával, egyre parókaszerűbb hajával és bár még mindig ugyanúgy őrlő, de már egyre valószínűbbnek tűnő fogsorával csak annyit mondott:

– Péter, mondana pár szót arról, hogy mi van Kornéllal?

Aztán megszületett a kisfiam. A srácot babakocsiban tolva, aztán kézen fogva továbbra is találkoztam Tucsakynéval. Soha egy szóval nem érdeklődött a fiam felől, szerintem észre sem vette. Egyre kopogósabb fogával mindig csak azt kérdezte:

– Péter, mondana pár szót arról, hogy mi van Kornéllal?

Nem olyan régen eszembe jutott valami. Felhívtam öcsémet, aki családjával innen jó messzire lakik, hogy bánna-e, ha a Tucsakynével történő legközelebbi találkozásomkor valami meglepő dologgal hozakodnék neki elő. Zöld utat kaptam.

Az engedély megszerzése után pár nap telt csupán el, máris összefutottam Tucsakynéval. Suhim utcai házából kilépve indult felfelé a meredek emelkedőn a belváros felé. Mellette elhaladván odaköszöntem neki, és lendületes léptekkel, jóval leelőztem. Az Olajbogyó étterem bejárata előtt valahogy mégis utolért:

– Péter, mondana pár szót arról, hogy mi van Kornéllal?

– Persze – válaszoltam –, szívesen. Bevallotta, hogy homoszexuális, otthagyta a családját, és Budapesten összeköltözött egy hatvanéves, nős filozófiaprofesszorral. További szép napot kívánok, kezét csókolom!

Jó száz métert megtéve értem az emelkedő tetejére. Megálltam. Visszanéztem. Tucsakyné még mindig ott állt, ahol hagytam. Az étterem bejárata előtt. Feje egyre lejjebb horgadt, teste elkezdett zsugorodni, apró fekete porfelhővé vált, majd halkán szemerkélve a járdára hullott. Én meg beugrottam egy sörre a Bártkába.

MINŐSÉGI SZAKASZOK

(A prepubertás állapot)

Az alkoholfogyasztás legkorábbi fázisában brahiból és dacból kezd el inni a többre hivatott gyerek: ivásában nincsen egyéb hátsó szándék, különösebb megfontolás – legalábbis legjobb tudomása szerint. Nem ez lesz az utolsó tévedése a minőségi alkoholhoz vezető, számos megpróbáltatástól terhes, rögzös útja során. Mint apjától ugyanis hamarosan megtudhatja, egyedüli célja az, hogy fájdalmat okozzon neki, s hogy így köszönje meg a gondoskodást, szeretetet. Továbbá – amint arról a folytonosan közbevágó, könnyes szemű édesanyjától értesül –, hogy szántsándékkal tönkretégye a jövőjét, eljåtssza a lehetőségeit. Magyarul, hogy züllött, felelőtlen, rongy csavargó legyen; ne vigye semmire. Ezt akarod, kisfiam? – hangzik el a még ott helyben, soron kívül eldöntendő kérdés aggodó hangsúllyal, egy csipetnyi fenyegető éllel, s a tárgyunktól most távol eső elvetemült, koraérett egyedeket leszámítva énszerintem nincs rá példa, hogy minderre az adott szituációban felcillanó szemmel, büszkén, egy acélosan kikurjantott *igen* volna a felelet. Persze, megjegyezném, miközben minden jobb-érzésű gyerek – mentve a menthetőt – tagadólag rázza fejét a szülők által alátartott lavór felett, a párbeszédnek ezen a pontján éppen-séggel nem túl nehéz önmagát az árokparton

elképzelni, hogy őszinte legyen. Nem, noha a maga részéről ennyire nem futna előre per pillanat: az ilyen beszélgetések alkalmával ugyanis teljes erejéből azon dolgozik, hogy túlélje valahogy ezt a rettenetes, infernális másnapot. A jövő, az majd jöhet holnap, ha valami csoda folytán életben marad.

(Az éretlen szakasz)

A kamaszkor lázas és fogékony, minden újra éhes éveiben felpörögnek az események, szaporodnak a fiatal s az alkoholtartalmú italok konfliktusai. Viharosan felgyorsul a folyamat. Ez az időszak a jó ízlés felé haladó egyedfejlődésben egyértelműen kitérőnek mondható, amennyiben a minőségi szempontokat hosszú évekre szólóan fölülírják a mennyiségiék. Ha azonban a fejlődést nem dogmatikus módon, egyenes vonalú ívként értelmezzük, könnyen beláthatjuk, hogy e stádium gyakorlati haszna elhanyagolhatónak semmiképp sem mondható, hiszen a rettenetes pancsolt házik, barackok, cseresznyék, rumok és egyéb pokoli rövidék, a szőlőt sosem látott, kimért borok alkalmi nélkül honnan lenne később összehasonlítási alap. Hogyan is tudhatna egy nyolcéves traminit később megbecsülni, rangjához méltóan kezelni, aki nem fogyasztott lakklemosót, arcszeszt, jugoszláv konyakot, bolgár vermutot? Az ekkor beszívott élményanyag, elsajátított tapasztalat mindemellett komoly hozadékkal jár a jellemfejlődés, valamint a lelki érés területén: egy bokorban történő ébredés a példának okáért koncentrált formában segít ráérezni arra, hogy elveszettnek lenni mit jelent. Azon szerencsés versenyző pedig, akinek – időt, energiát nem kímélve – több ízben is sikerül az alkoholmérgezés jeges verejtékezéssel párosuló, intenzívebb fázisáig eljutnia, a halálfélelem élményével lesz gazdagabb. Tud majd mire alapozni a későbbiek során.

A fogyasztás éretlen, mennyiségi szakaszában az ivás mutatójellege a meghatározó. Az akció általában közösségi keretek közt zajlik; a teljesítmény felfokozott kényszere egyszerre célozza meg a domináns hím sze-

repét, s kívánja elnyerni a társaságban jelenlevő, viharosan domborodó mellű nőnemű közönség kegyeit, ámulatát. Elismerést, hódolatot az tud bezsebelni, akinek legelőször sikerül a lakásavatón a frissen festett falat, a szomszédot vagy az általa kihívott rendőrt lehánynia, kidobni az első széket a csukott ablakon. Hírnevét az osztálykirándulást követően kapott intők éppúgy öregbítik, mint ha koncert után két nap alatt talál haza, vagy hogyha a gólyatábor egy hetéből egyáltalán nem emlékszik semmire, és szobatársainak szeptember elsején kulturáltan bemutatkozik. Fölötted aludtam, mondják ilyenkor neki, miközben a vállát elismerően megveregetik. Az ezt követő néhány évben az előző esti hőstörténetek uralják a beszélgetéseket.

(Az átmeneti stádium)

E szakasz kerete, színtere a felsőoktatás. Legnagyobb újdonsága, érdemi nívuma, hogy immár nem kell az alkoholfogyasztáshoz házibuli, születésnap, egyéb alkalom. Az öt év voltaképpen egyetlen egybefüggő alkalom, amit órák tagolnak, vizsgák szakítanak meg ideiglenesen. Lezajlik a szakosodás, a specializáció, kialakul az érdeklődési terület: ki sörsz, ki boros, ki pedig rövides. A gyengébb jelleműek nem bírják a tempót: kihullanak, lezúllenek, abbahagyják az egyetemet. Az ambíciózusabbjában felébred a karriervágy, az intellektuális lelkiismeret: az egymást érő bulik közben tanulni kezd. Whiskyk és tequilák jönnek be a képbe; feltűnik a különbség a Borsodi és a Heineken között. Fel nőnek a feladathoz a lányok is. Mindennemű előzmények nélkül érdekes kezd lenni, hogy milyen bor van az albérleti asztalon: a márka, a fajta esetenként már túlmutat az árszempontokon. Persze, a formálódó ízlés ekkortájt még messze nem lesz az események alakulásában kizárólagos: a benyakalt választék az éppen aktuális anyagi helyzethez igazodik. A szeszesebbje folyamatos engedményeket tesz a minőség oltárán, ám közben immár alakul az önérzete, főként pedig tud mihez viszonyítani: már nem lehet pusztán csak a rend kedvéért, az ivás miatt megítatni bármi-

Adom és Gézi farsang, egyéb mintakul,
igyekező regtből némi cirkusz, legyen
lelkiismeretesen jelölve, tisztelettel,
mikor pedig félé legel.

Eltérített szerelmesvers

Iszonyu telihold strázsál a világra.
Rózsafák menete szökne: hiába.

Tövisekardjait gulába lerekják,
újra világos ven. Aradon feregják

már a fákat. Cukrozott besugó-szelek
szaggatják zászlóit. Emberek lengenek.

Bolond. Hiszen ez a szerelmesek holdja!
/ Elvázott rózsafák zuhannak keromba./

Legel, '74 november 6 Feladójától Tibor

Zalán Tibor kézirata

vel. Az öntudatra ébredés szép pillanata, amikor a kommersz konyakot, pohárka almabort kínáló barátságos házigazdát első ízben vissza tudja utasítani.

(Az érett férfikor)

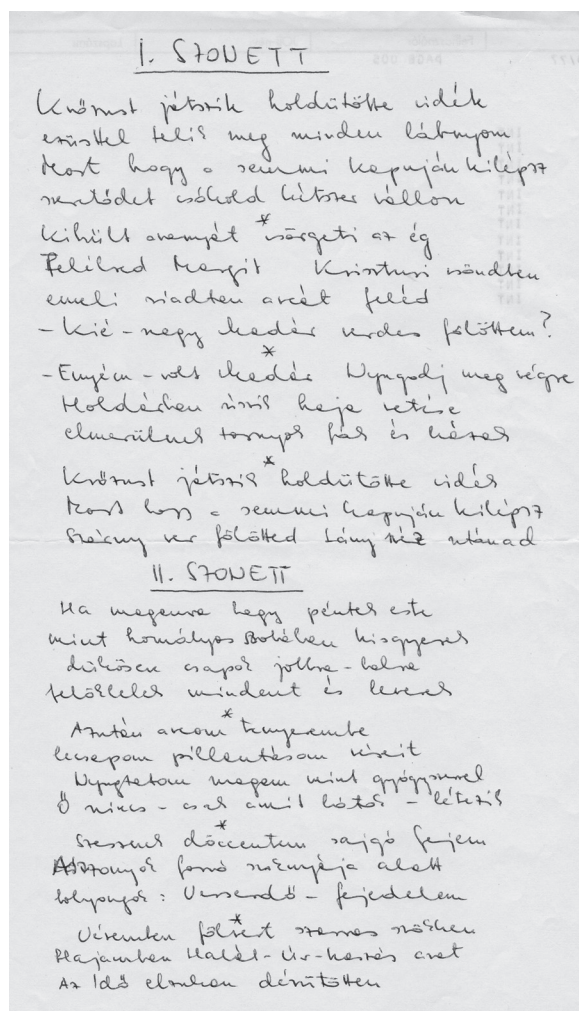
Kezdeté ahhoz a ponthoz köthető, amikor végérvényesen lefoszlanak az ivásról a színpadi gesztusok, megszűnik az alkoholizálás mutatóanyagjellege. A rendszeres fogyasztás a jellem kérdésévé, megoldandó feladattá, magánügyvé válik – nincs már kifelé irányuló, demonstratív üzenete. Az elmagányosodó fogyasztó magára marad vele. Aztán egy őszi éjjelen rádöbben a törzshelyén, hogy valaminek végérvényesen vége van. Ha nem néz vele szembe, rámegegy az élete. Súlyos este, megrendítő pillanat. Értzi, ez most valóságos döntéshelyzet: az életben három-négy

van ilyen. És ez az a pont, ahonnan hamar elválnak az utak: akiben nem elég hangos a vézscsengő, végzetesen megcsúszik, míg nem egyszer arra ébred, noha kristálytisztán emlékszik rá, tegnap család volt még benne, a ház üres. A pechesebbnek nemsokára abból áll a napja, hogy emelgeti a kukafedelelet. Az erősebb és felkészültebb függő – felnővén a feladathoz – végigkínlódja az életet, hogy a gyeplőt kézben tudja tartani. Segítségért folyamodik. Más esetben önerőből nem iszik éveket. A bárd persze közben mindvégig a feje felett lebeg. Nem felhőtlen, de kibírható állapot. A felelőtlen szabadságot, a pihekönynyű kábulatot nehéz elfelejteni. Izomból és belátásból, nem meggyőződésből absztinens. Nem él társasági életet. Kerüli az embereket. Sorsát türelemmel viseli. Ki lehet így húzni, azt hiszi. A szesszel való érzelmi kapcsolata nosztalgikus. A kerthelységben napfürdőző alkoholistákhoz irigységgel viszonyul – ám mikor ezt észreveszi, a serpenyő másik oldalára emlékezteti önmagát. De a legőszintébb csodálattal azoknak adózik, akik el tudták azt érni, éppen jókor váltva, amire neki már sajnos nem maradt ideje: hogy igényes, minőségi, önreflexív ivók legyenek.

(A paradicsomi állapot)

A hierarchia csúcsán ők találhatók, ezek a rendkívüli, kivételes, többnyire igen jólelkű emberek. A borboltok törzsvevői. A jobb pincékbe is bejáratosak. Ők azok, akiket egy idő után névről ismernek a termelők. Életük rendezett, kiegyensúlyozott. Nem harci természetű a maligánhoz fűződő viszonyuk. Az alkohollal nem rombolják: kényeztetik magukat. Akkor isznak, ha valami jóra vágynak – általában eszükbe sem jut, hogy szeszestalt fogyasszanak. Hogy csak úgy, menet közben, szerda délben, éhgyomorral, bekapjanak valamit. Vagy mert egy cimbora épp szembejön. Nem a valaha volt öntudatlan, mohón vágyott kábásáért isznak, hanem életük belső ritmusa szerint. Nem a fiatalságukat kergetik. A kontroll hiánya számukra többé már nem kényszer és kíváncsi. Nem kell már a mámor, nincsen rá szükségük, hogy időn-

ként az eszük házon kívül legyen. Nincs már mit lázasan keresni: megtalálták a nyugal-mukat. A lemenő nap sugarába tartják a poharukat. Elmélyülten ízlelgetik az alkalomra kiválasztott fajtát, évjáratot. Ráküldenek pár

Zalán Tibor kézirata

fatnyi sajtot, egyebet. Nem dülöngélnek és nem beszélnek hülyeségeket. Sosem részegek. Kézben tartják az életet. A kertben ülnek, donganak a méhek, időnként a poharukba nyálnak, aztán újra töltenek. Régóta nem jut már eszükbe, hogy könnyen alakulhatott volna máshogyan. Megszűnik az érzés, ami más esetben végigkísér egy életet: hogy – ha izom, ha nem – csak a gond, csak a munka van vele. Lehet, ez az az állapot, amit mindközönségesen boldogságnak mondanak, s aminek a feltétele – ezek szerint – a jó borokkal létrehozott harmonikus kapcsolat. Mélyen igazságtalan, hogy ők is elhullanak.

MEIN KAMPF

– regényrészlet

*Mind tágabb körökben kering, s ha szól már,
nem hallja a sólyom, mit mond a solymár;
széthull minden; már nem tart a közép;
a földet anarchia dúlja szét,
vérszín ártatlanság áldozata megfúl;
hitehagyott a jó, s a rosszakat
a meggyőződés szenvedélye fűti.*

*Bizton a jelenés már közeleg;
Második Eljövétel közeleg;
a Második Eljövétel! S alig
ejtem ki a szót – a Spiritus Mundi
rémlik élem, sivatagi homokban
oroszlántestű, emberfejű lény,
szeme üres, kegyetlen, mint a nap,
combja megmozdul lassan, s körülötte
nyugtalan madár-árnyak kavarnak.
Sötétség újra; de most már tudom,
hogy húsz évszázadig kényszerített rá
egy bölcső megkövült lidérces álmat,
s hogy – ideje jövén – miféle vad
cammog majd Betlehembe, megszületni.*

W. B. Yeats: A második eljövétel
(Ferencz Győző fordítása)

Múlt ősszel egyszer s mindenkorra ab-
bahagytam a biciklizést. Éles fájdalom
nyilallt a derekamba, elhatolt egész a jobb lá-
bam nagyujjáig, és örökre kivetett a nyereg-
ből. Miután másfél hónapon keresztül ver-
gődtem egyik szakrendelőtől a másikig, kö-
zölték a diagnózist: *discus hernia*. Végül az
ideggyógyászati osztályon kötöttem ki, ahol

megismerkedtem Aprcoviccsal. Aprcovics
prosztatarákban szenvedett. Azért feküdt a
neurologián, mert az onkológián nem volt fé-
rőhely. A neurologián általában gyorsan el-
mennek a betegek, átadván a Lebensraumot a
következő nyomorultnak, aki sorra került a
halál kapujában. Elég sok olyan beteg feküdt
itt, akit tulajdonképpen más osztályon kellett
volna elhelyezni, de helyhiány miatt végül
ide dobták. Senki sem fekszik be szívesen a
neurologiára, a néplélekben ugyanis még min-
dig nem eresztett gyökeret a neurologia meg
a neuropszichiátria közti különbség – nemze-
tünk ugyanis eléggé korlátolt, s ennél fonto-
sabb dolgokat sem tud megkülönböztetni –,
ezért a neurologiai betegeket rendszerint pszi-
chopátának, magyarul: bolondnak nézik. Gyak-
ran joggal. Sokan valóban úgy viselkednek, mint
a bolondok. Mondhatni, a többség. Aprcovics
azonban nem tartozott ezek közé. Aprcovics
volt a legszellemibb lény, akit életem során
megismertem. Erre elég hamar ráeszméltem,
noha kezdetben kicsit furcsának találtam őt,
kis híján örültnek néztem. Aprcovics fikarc-
nyit sem köntörfalazott. „Sajnálom, kedves
uram”, szólított meg nyomban, amint befek-
tetek az ápolók a 4-es számú kórterembe,
„igazán sajnálom, hogy nem fogom megérni
a világvégét. Nagy esemény lesz! Az lesz vol-
taképpen az egyetlen igazi esemény. Minden
jel arra mutat, hogy közel a vég! Remélem,
maga vallásos. Ha vallásos, akkor tudja, mit
mondok. Lesz miről beszélgetnünk.” „Vallá-
sos vagyok”, mondtam, és ez igaz is volt. Szó
mi szó, elég langyos volt az én vallásosságom
és elég bizonytalan, instabil, de azért nyu-
godt lélekkel kijelenthettem, hogy vallásos
vagyok. Aprcovics rögtön ezután kapott egy
injekciót, gondolom, morfiúmot, amitől azon-
nal elaludt, az ápolónó pedig, aki befecsken-
dezte neki, odaszólt nekem, hogy rá se hede-
rítsek arra, amit Aprcovics hablatyol. „Miket
össze nem hord ez a szegény pára! Folyama-
tosan erős fájdalomcsillapítókat kap. Szünet
nélkül a világvégéről motyog.” Csöppet sem
tetszett nekem ez az ápolónó; egy szőke liba,
aki filmszerepről álmodozik. Az első naptól
kezdve mindent beleadott, hogy megnyerjen
magának, mert valami oknál fogva beképzelt-

te, hogy segíthetek neki eget ostromló ambíciói valóra váltásában. Amúgy semmi sem tetszett nekem az osztályon. Aprcovics mellett még négy beteg feküdt a kórteremben. Ebből három gutaütéses, béna. Semmi más nem csináltak, nem is voltak rá képesek, csupán a szükségüket végezték szünet nélkül azokba az undorító edényekbe, amelyek egy baromfi nevét viselik. Ha mindez film lett volna – a mi ápolónővérkénk nagy öröme –, ezek hárman bizonyára statiszták lettek volna benne. Berakták őket ide, ugyanis a honvédkórházon kívül, ahova nekem nincs bejárásom, gyakorlatilag sehol sincsenek kétágyas kórtermek. A negyedik szobatársunk, Dremletics, egyáltalán nem volt beteg. Ellenkezőleg. Makkegészséges volt. Néhány évvel ezelőtt, mesélte Aprcovics, Dremleticset valami ártalmatlan sebészeti beavatkozás végett fölvtették a kórházba, és ő aztán egyszerűen nem volt hajlandó eltávozni. Ingerülten elutasította, hogy elbocsássák. Semmivel sem tudta megindokolni ezt, mégis maradt, s úgy tűnik, örökre itt akar maradni a neurológiai osztályon, a 4-es számú kórteremben, ahol egyfajta diktatúrát vezetett be. Ennek a Dremleticsnek, a Külügyminisztérium egykori könyvelőjének, aki évtizedeken át a harmadik világ országaiban szolgált, kémkedett és végezte buzgón besúgóí tevékenységét a JSZSZK nagykövetségein és konzulátusain, nagyon jó kapcsolatai voltak. Nem volt ugyan rangja – közönséges hivatalnok volt, úgynevezett tintanyaló –, de jókora kapcsolati tőkével rendelkezett. „A Külügyminisztérium olyan, mint egy titkos társaság. A Külügyminisztérium a szabadkőműves páholyok elve szerint működik. Veszélyes emberek ezek! Nem szabad ujjat húzni velük!”, figyelmeztetett Aprcovics. „A neurológia volt főorvosa, Mandics doktor”, mesélte Aprcovics, „szilárdan eltökélte, hogy kiebrudalja a kórházból ezt az élősködőt, ám a végén őt üldözték el a kórházból, Mandics doktort, a világhíres idegsebészt. Botrányba keverték, szexuális zaklatást fogtak rá; ebben az ügyben tisztességtelenül járt el a mi Milica nővérkénk, akinek a háttérben meghúzódó összeesküvők, a külügy szabadkőművesei jelentős filmszerepet ígértek. És

Mandics doktornak mennie kellett. Most egy magánklinika igazgatója Svájcban. Dremletics pedig maradt az ideggyógyászatban. Úgy tűnik, örökre. Esze ágában sincs lemondani az ingyen szállásról, az ingyen ellátásról meg

Szászai Török

Városaid – bogok a halál,
mit kívettél csak az Úr,
vagyodtem mit kennek, kennek,
boldogan-boldogtalanul.

Mossán nétek veréptetőid:
ne hátród le nyikelyeimet!
Tarts meg – a Semmit ne ússzam,
ha kennek szonjan is veszek.

.....

Úgy halok meg, hogy igazi
szép arcod nem láttam soha,
vagy arcod volna címered:
é felhuffadt karkalapja?

Pénz kell? Mint halott holdos szalma-
szárazját, feltétem az eget,
fogad el: szögri keszede
villag – a vashatos – pengő.

Baka István

Baka István kézirata

a kábeltévéről. Azóta senki sem merészeli megkérdőjelezni Dremletics jogtalan és minden alapot nélkülöző tartózkodását a tekintélyes egészségügyi intézményben. Meg kell adni, jókora hatalomra tett szert ez a senkiházi! Senkit sem bocsáthatnak el az osztályról és senkit sem vehetnek fel anélkül, hogy konzultálnának Dremleticcsel. Dremletics azonban még magasabbra tör. El akarja érni, hogy bevállassák a poliklinika igazgatóbizottságába. Ezért nincs szinte soha a kórteremben, az ágyában. Körbe-körbe járkal és lobbizik. Fölmelegíti a kapcsolatait. Megállás nélkül telefonál. Valószínűleg nyélbe fogja ütni, amit a fejébe vett. Megvan a kellő motivációja hozzá: a poliklinika igazgatóbizottságának tagjai több mint tizennyolcezer dinár juttatásban részesülnek.” „És mi lett a nővérrel, azzal a Milicával? Elbocsátották?” „Á, dehogy!”, felelte Aprco-

BÁBJÁTÉK

Esik, és mintha szálain
lógnék - zsinórokon a báb.
Lerogyógnék már... Ki kényszerít
álgálni görcesösen tovább?

Lábaik a proscéniumba
lógatva kőpnék a világra...
Ki kényszerít hős és bohóc
szerepben tetszelegni váltva.

Díszlet a táj, és fűnt a felhők
kifakult, málló függönyök,
s mit annak hittem: a szabadság
színet két felvonás között.

Esik, és mintha szálain
lógnék - zsinórokon a báb.
Csalom vagy nem csalom magam,
álgálok én, Uram, tovább.

Baka István

Baka István kézírata

vics. „Ez az a nővérke, aki nekem a morfiomot adja, magának meg a Nimulidot és a Tetrazepamot. Meg is jutalmazták egy filmsze-reppel, igaz, csak rövidke epizódszerep volt, messze alatta maradt annak, amiről álmodozott. Egy undorító jelenetben, amilyenekkel tele van a filmművészetünk, vagy tízen megerőszakolják valami odvas pincében, igaz, az osztályon azt beszéljük, hogy voltaképpen nem is volt az erőszakvétele, ha érti, mit akarok ezzel mondani...” Alig fejezte be a mondatot, belépett a kórterembe a mi Milicánk, és beadott Aprcovicsnak egy adag morfiomot. Igaz, hogy Aprcovicsnak szörnyű fájdalmak voltak, igaz, hogy én nem értem hozzá, de szerény véleményem szerint túl sok morfiomot adagoltak neki. Mintha el akarták volna hallgattatni. Én megkaptam a Nimulidot meg a Tetrazepamot, és udvariasan le is nyeltem, noha semmi hatásuk nem volt. Lenyeltem, mondom, a tablettákat, noha, ami az ortopediában meg a sebészetben hiszek. Véleményem szerint minden más ágazat, az összes többi úgynevezett specializáció közönséges vásári szem-

fényvesztés. A nővérke ezen a napon a szokásosnál is feltűnőbb sminket viselt. Ha mindez huszonöt évvel korábban történik, nyilván még rám is kacsint. Feltehetően látott egy filmben, egy jelentéktelen epizódban, amelyben rendező ismerősöm rábeszélésére jelentem meg egy gyengeelméjű pillanatomban, ami nálam nem ritkaság, és azt hitte, hogy én vagyok a hazai kinematográfia kisistene, a szerb film Vittorio de Sicája vagy Drempeticse. Ahelyett azonban, hogy fölháborodtam volna, hiszen ezt kellett volna tennem, én elszomorodtam, és eszembe jutott egy hasonlóan kudarcba fulladt női ambíció a régműltből. A nővérke eszembe juttatott egy bizonyos Cucát, aki az Albánia-palotánál lévő aluljáróban, a Planika cipőboltban volt elárusító, és nekem a múlt század hetvenes éveinek közepén viszonyom volt vele. Egy pillanatra megörültem, hogy nem haltak ki belőlem teljesen az érzelmek, Aprcovics aludt, a gutaütött szobatársak megállás nélkül végezték kis és nagy dolgukat a szaros edényekbe, elviselhetetlen bűzt árasztva, ami elől az emlékekbe menekültem. Ám az emlékekben szintén ammóniabűz fogadott, azon egyszerű oknál fogva, hogy az Albánia melletti aluljáróban játszódtak, ahol abban az időben volt egy elhanyagolt nyilvános vécé, a kukkoló meleg találkozóhelye, akik naphosszat vizelést szimuláltak, és sóváran bámulták a vécé többi használójának nemi szervét. Akkortájt egy akvárium-szerű, üvegfalú étteremben szerettem üldögelni, amelyet a népnelv Üveggolyónak nevezett. Az étterem valódi neve idővel ki is ment a fejből. Jelenleg, ha nem tévedek, valami szélhámós turistairoda székel azon a helyen. Abban az időben azonban az Üveggolyó meglehetősen előkelő hely volt, legalábbis én annak véltem. Az Üveggolyóval szemközt állt a Planika cipőbolt. Ez a bolt később kulcs-szerepet játszott abban, hogy Cucával közel kerültünk egymáshoz. A Planika üzletvezetőjének szerepe sem volt lebecsülendő, habár sohasem ismerkedtem meg vele, annak ellenére, hogy – nehezen megmagyarázható körülmények összefonódásának köszönhetően – néhány hónapig, vagy talán egy egész évig az ő másfélszobás, komfortos lakásában él-

tem a Marijan Gregoran utca 24. alatt. Egyszóval – Jotics. Túlzás nélkül elmondható, hogy ez a Jotics volt valószínűleg a leglelküimeretesebb üzletvezető az egész volt Jugoszláviában. Lelkiismeretessége különösen a Planika cipőbolt nyitásakor és zárásakor jutott kifejezésre. Egyszerű művelet, tiszta rutin, mondhatni, ám Jotics soha semmit nem engedett át a véletlennek. Az Üveggolyó üvegfalainak köszönhetően ebből a kocsmából be lehetett tekinteni az egész aluljárót. Gondolom, így esett, hogy a kávéházi haverjaimmal felfigyeltünk arra a kivételes elővigyázatosságra, ami Jotics ténykedéséből süttött a munkaidő végén. Jotics, miután megszámlálta a bevételt, pontban nyolc óra öt perckor kilépett a boltból és bezárta az ajtót. Semmit nem engedett át a véletlennek, szó szerint semmit. Görcsösen belekapaszkodott a kilincsbe, rázta az ajtót, tízszer is meggyőződött, hogy rendesen be van zárva, majd elindult a (csak néha mozgó) lépcső felé, ami a Mosa Pijade utcára visz fel. Vagy egy hasonló nevű utcára. Azonban nem jutott messzire. Alig tett meg néhány lépést, kétségei támadtak. Mi van, ha valamit elmulasztott, töprengett magában, gondolom én. Mi van, ha figyelmetlen volt, és mégsem zárta kulcsra az ajtót? Hiszen az aluljárókban mindig ólálkodnak settenkedő tolvajok, akik úgy tesznek, mintha a kirakatokat nézegetnék, miközben alig várják, hogy egy-egy szórakozott üzletvezető elfelejtse kulcsra zárni a boltját. Ha az üzletvezető szórakozott és felelőtlen, és nem ellenőrzi, hogy minden rendben van-e a zárral, a tolvajok az éj leple alatt mindent kihordanak a boltból. A pimaszabbak még arra is képesek, hogy a pult mögé szarjanak, hogy aztán reggel annál jobban megbotránkozzanak az alkalmazottak. Joticssal azonban ilyesmi, mint látjuk, nem történhetett meg. Ugyanakkor valami sokkal rosszabb esett meg vele, aminek elbeszélésére majd sort is fogunk keríteni. Jotics tehát újra meg újra visszatért a rablás helyszínére, amely rablás valamely éjszaka mindenképp bekövetkezett volna, ha ő nem lett volna lelkiismeretének rabja, és ha nem ellenőrizte volna, hogy rendesen be van-e zárva az objektum. Nem egyszer vagy kétszer. Meg

tudnék rá esküdni, hogy voltak napok, amikor Jotics legalább százszor elment a mozgólépcsőig, ott megtorpant és visszasetett, hogy megrázza az ajtót. Tíz óra is volt, mire összegyűjtött annyi önbizalmat, hogy hazamenjen. Ahol ismét utolérte őt a kétség, és fél tizenkettő körül ismét visszajött az aluljáróba, mégpedig a külvárosból, Karaburmárról, jó néhányszor ellenőrizte, hogy minden rendben van-e, majd sikerült még időben elcsípnie az utolsó tizenhatost, amely éjfél után tíz perccel indult. Mindehhez tudni kell, hogy az Albánia melletti aluljáró a hetvenes években forgalmas és előkelő hely volt. Miljakovac, Cerak, Petlovo brdo és más távoli negyedek avantgárd férfiúi ide hozták ondolált hajú feleségüket, hogy az asszonyok bámulják a külföldi áruval megrakott kirakatokat és fölhájanak a főváros technikai csodájára, a mozgólépcsőre. Jotics éberségének híre kelt, így aztán este fél nyolc körül Belgrád különböző negyedeiből ideszállingóztak sörözni a városi bitangok, hogy elnézzék, mint a színházban, Jotics bezárási és bezárási-ellenőrzési rituáléját. Mígnem egy napon Joticsnak nyoma veszett. A szó szoros értelmében nyomtalanul eltűnt. Csatlakozott az *eltűnt személyek* szomorú és megfoghatatlan társadalmi csoportjához. Erről a *Vecsernye novoszti* rendszeresen, folytatásokban beszámolt, mivel abban az időben – a hetvenes évek közepén – a gyilkosság, az emberrablás és a titokzatos eltűnés még mindig szenzációszámba ment. Ez időtájt – nem emlékszem pontosan, hogy s mint – ismerkedtem meg Cucával. Hamarosan együtt jártunk. Megvártam, míg végez, aztán elsétáltunk a Skadarlijára vagy a korzóra sörözni, sült apróhalat enni. Egy este Cuca föl vitt a lakására, és odaadta magát nekem. Jotics, a volt üzletvezető lakása volt ez! Ugyanis miután Joticsot hivatalosan holttná nyilvánították, a komfortos másfél szobás lakást kiutalták Cucának. Az irigyek azt rebesgették, Cuca azon az áron jutott hozzá a lakáshoz, hogy több alkalommal lefeküdt a lakásbizottság elnökével, bizonyos Delcsevvel. Ezzel szemben ő azt állította, hogy első volt a legenda *várolistán*. Ámde közel sem volt olyan lelkiismeretes lakó, mint az *eltűnt személy* – így

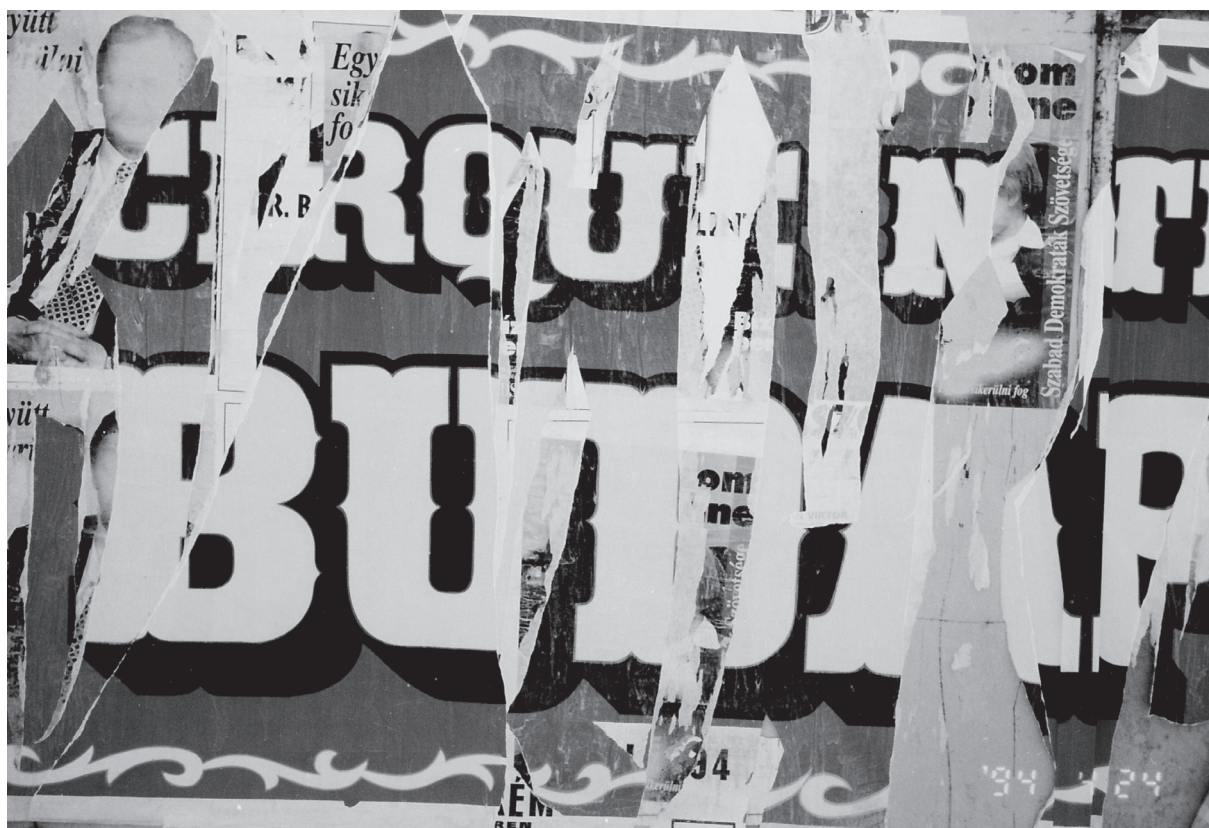
neveztük, hogy elszemélytelenítsük –, és megérdemelte, hogy, legalábbis egy időre, én jussak neki, akinek nemhogy lakása, de még bejelentett lakcíme sem volt Belgrádban. Cuca jó csaj volt, csak kissé hóbortos. Például se lyem bokszeralsót hordott, s ha farmert vett fel, egyáltalán nem viselt bugyit. Ezt a szeszélyét a higiéniaival magyarázta. A hagyományos női bugyik – állította –, bizonyos százalék műszalat tartalmaznak, a testhez simulnak, van bennük gumi is, s mindez együtt baktériumtenyészetet és kellemetlen szagot eredményez, „A puncinak, drágám”, mondta Cuca, „lélegeznie kell”. Erőltette, hogy személyesen is győződjek meg erről és szagoljam meg a „punciját”. Aminek valóban levendula-, naptalin- és terpentinszaga volt, hacsak nem még erőteljesebb illata. Mielőtt felfedezte volna a pehelykönnyű kategóriába tartozó bokszolók alsónadrágjainak előnyeit – ő is ebbe a kategóriába tartozott –, Cuca terebélyes muszlin bugyikat varrt. Később, amikor az *Elan* sportruháüzletben kezdett alsóneműt vásárolni, minden ment magától. Habár nem egészen simán. Az *Elan* bolti eladói gyanút fogtak, ugyan miért vásárol egy törekeny lány tízesével bokszeralsót, és a bajt megelőzendő feljelentették őt az állambiztonságnak. Az állambiztonság elküldte őket a picsába. Ugyanakkor azonban megdicsérte őket az éberségükért: csak folytassák, anélkül, hogy túlzásba esnének. Cuca eztán úgy mutatkozott be álnevével, mint a nem létező Csukaricai Ökölvívó Klub közgazdásza, s hogy meggyőzőbb legyen a dolog, vett néhány pár bokszkesztyűt is, amelyeket olykor részegen igénybe is vettünk gyakori fizikai leszámolásaink alkalmával. Így oldottuk meg az elkerülhetetlen nézeteltéréseket, a *fair play* szellemében. Nem volt semmi kifogása ellene, hogy időről időre leüssem, azzal a feltétellel, hogy ne sebezzen fel az arcát. Márpedig a bokszkesztyűt mint ha erre találták volna ki. Az igazság kedvéért meg kell mondanom, hogy épp elégszer le voltam ütve én is, különösen azokon az éjszakákon, amikor részegebb voltam, mint ő, akinek a pehelysúlya ellenére súlyos keze volt. Nos, ennyiből is látszik, hogy sem Cuca, sem én nem érdemeltük meg a komfortos másfél

szobás lakást, amelynek értékes tárgyait – legyünk őszinték – totális baromságok miatt pusztítottuk. Kis híján tönkretettük a mindörökre eltűnt Jotics többéves iparkodásának eredményét. Aki, Isten nyugosztalja, minden szabadidejét *Lebensraum*jának rendezgetésével töltötte. Mindez, a sok drága bútor a lakással együtt Cucára maradt, mivel Joticsnak nem volt rokona. Jotics művészi szalmaképeket is készített. Igazi virtuóz volt ebben a – mondjuk úgy – képzőművészeti technikában, amelyet a nyugalmazott altisztek különösen kedveltek. A technika a következőkből állt: a szalmát hosszában kettészelték, a félbevágott szálakat a (kicsinek egyáltalán nem mondható) *Proszoeta Kisenciklopédia* lapjai közt préselték, majd egymás mellé ragasztották, mindaddig, míg végül meg nem jelent Josip Broz Tito markáns profilja. Cuca lakásának minden falát Tito marsall szalmaportréi borították. Cucának nem volt szíve kidobni ezeket. Amiként Jotics szobrai sem dobta ki – a gyufából készített Eiffel-tornyot, a kadinyacsai emlékművet meg a „Belgrádi Nőnek” nevezett toronyházat. Akkor még nem voltak műanyag öngyújtók, vagy ritkaságszámba mentek, úgyhogy Jotics műalkotásainak építőanyagát vandál mód cigarettagyújtásra használtuk, mígnem tisztára tönkretettük ezeket az értékes alkotásokat. Cuca szeszélyből és kényelemszeretetből jobbra meztelenül sétált a lakásban. Valami oknál fogva nem szerette a szocialista öngazgatás politikai rendszerét – noha a szocializmus megadott neki mindent, még egy komfortos lakást is, pedig, hihetetlen, de alig volt huszonöt –, és képes volt a fenekét mutatni a marsall szalmaportréjának, miközben csengő hangon énekelte a maga költötte dalocskát: „Tito elvtárs, édes cunci, lásd, ilyen a zsenge punci”. Egy bizonyítékkal több, hogy nem érdemelte meg a lakást. Habár feltételezem, hogy a marsallnak, aki igencsak szerette a nőket, semmi kifogása nem lett volna az ellen, hogy lássa Cuca „punciját”, a zsenge kis picca iskolapéldáját. Mindegy, Cuca magatartása, mondhatni, kirívóan megszegette a Josip Broz Tito alakjának és tevékenységének védelméről hozott törvénycikkelyt. Ami nem került el Dojcsinovszki ház-

bizottsági elnök éber figyelmét, aki Jotics, azaz immár Cuca lakása mellett lakott, és aki baromi igazságtalanságnak tartotta, hogy egy ilyen tisztességes ember lakásába egy ilyen céda és kacér nőszemély költözött, aki még huszonöt sincs. Dojcsinovszki idejének nagy részét azzal töltötte, hogy lehallgatta (egy poharat támasztván a falnak) a Cuca lakásában folytatott beszélgetéseket. A többi lakásban folytatott beszélgetéseket a távfűtés csövein keresztül hallgatta le. Kifejlesztette a lehallgatás házi technológiáját. Amikor meghallotta Cuca gúnydalát a lecuncizott Tito elvtársról, Dojcsinovszki elment az államvédelemhez, és jelentette a dolgot. Tekintettel az évek hosszú során át tartó sikeres együttműködésre, nem küldték el őt a picsába, de megmondták neki, hogy egy ilyen komoly vádat bizonyítékokkal illik alátámasztani. Ez nagyon lesújtotta Dojcsinovszkit. Bizonyítékok! Dojcsinovszki nyilván kétségbeesett. Nem csoda, hogy az ország hanyatlik s felütötte a fejét a reakció, töprengett bizonyára. Azelőtt, a régi

szép időkben senki sem követelt bizonyítékokat. Azelőtt az államvédelem hitt a munkatársainak. Ezért is volt mintaszerű rend és béke a régi szép időkben. Dojcsinovszki nem adta fel. Részletfizetésre vett egy Grundig magnót az *Elektrotechnában* azzal a céllal, hogy előteremtse a bizonyítékot: Cuca obszcén törvényszegéseinek hangfelvételét. Ezt nyélbe is ütötte – legalábbis ő úgy hitte –, és a *Politika* lapjaiba csomagolt magnószalaggal ismét elment az állambiztonsághoz. Ahol is ezúttal elküldték a picsába, mivel a magnószalag nem számított érvényes bizonyítéknak a bíróságon. Ezen kívül nem is hallatszott róla más, mint sustorgás, recsegés és percegés. Még csak ez hiányzott Dojcsinovszkinak! Nem hisznek a magnószalagnak! Nem hisznek a saját fülüknek! Ez az ország tönkre fog menni. Dojcsinovszkinak, ki gondolta volna, igaza lett. Alig múlt el tizenöt év, és az ország tönkrement.

RADICS Viktória fordítása

Géczi János plakátkollázs-fotográfiája

Balázs Attila

MAGYAR FAUSZT

– az ördögi színjátékból

Gyakran mesélik emberek, hogy látták. Legsűrűbben természetesen Debrecenben tűnik fel, de találkoztak már vele Szegeden is, Sopronban, Miskolcon, Baján, Békéscsabán, Ózdon, Ondódon, Keszthelyen, hovatovább egy ízben Kelebián. Budapesten ugyancsak gyakori „kedves” vendég. Egyesek tudni vélik, hogy a fővárosban a Bimbó utca elején rögtön balra található libazöld paneltömbben húzódik meg, de erre nincs szilárd bizonyíték. Csak pár csipkés káposztafoslány a lépcsőházban, ennyi utalna arra, hogy ott kotyvasztaná titkos varázsitalait, gyógyleveleit a maga rejtett laborjában. Egyik csengőn, egyik postaládán, egyik elszórt levélen, drámai mozdulattal elhajított befizetési felszólításon sincs hasonló név, neki tulajdonítható álnév, persze, attól még ő valahol ott bújhat meg időnként. Ami viszont jelenéseinek időpontját illeti: leginkább úgy éjfél előtt, tizenegy és tizenkettő között szokott feltűnni valamelyik kihalt utcán – főleg akkor, amikor a felhők a hold elé tolnak, a város hangulata megváltozik, s a harangok kondulni készülnek –, ösztövére teste hosszú, sötét, malaclopóra emlékeztető kabátban, úgy vágat felhúzott vállakkal, hóna alatt kezek fej káposztával. Előretolt homlokkal, loboncos hajjal igyekszik valahová, mint aki se lát, se hall, annyira lefoglalják a saját gondolatai. Annyira befelé néz, hogy nemegyszer

megbotlik, majdnem orra esik, de hogy közben ráógumizik-e, vagy csak varázsszavakat mormol rezgő ajakkal, illetve mindkettőt egyszerre teszi, azt felettébb nehéz lenne a bármire is őszintén megesküvők csodálatra méltó bizonyosságával állítani, ellenben tény, hogy mozog. Ezzel együtt az egész ember lendületben van, ahogy az az örök életre kárhozottak esetében szinte kivétel nélkül megfigyelhető.

Ez hát a helyzet manapság a mi híres jó öreg PROF. HATVANI ISTVÁNunkkal, akiről itt tulajdonképpen szó van (nem nehéz kitalálni), s akiről az a kósza hír járja, hogy réges-rég lepakolt, szakszerű nemzetközi jogi kifejezéssel élve: ratifikálta szerződését az ördöggel, ezért képtelen meghalni. Pontosabban egyszer már elhunyt, méghozzá súlyos eperohamban 1786. november 16-án délután négykor a saját házában, eltemették, de feltámadt, pusmogják, a sátán segedelmével, és azóta járja homályos útjait. Hajózik játszi könnyedséggel a józan ész és az azon túliak felségvizein egyaránt, mint egy jó magyar bolygó hollandi. Olyan eleganciával, mintha a kettő között nem vargabetűzne ijesztő repedés. Siet, miközben mindig valami megoldatlan kérdésen töpreng, fittyet hány a fizikai és szellemi határokra, tárt karokkal siklik az újabbnál újabb tudományos, ugyanakkor misztikus, annál kevésbé politikai kalandok, felfedezések felé. (Bár a politikum se teljesen kizárt.)

További szereplők: DR. JOHANN FAUST (az átkozott örök ellenfél), továbbá a szintén nagy tudású orvos kollégák, ápolók, betegek, látogatók, portások stb. Nem utolsósorban magyar történelmi hírességek egész sora, világsztárok, történelmi celebek színes csokra. Fenéből jöttek és égből pottyantak.

Helyszín: egy kis kórház a város szélén, ahol megállt az idő, s néha csak a vastüdők monoton fűjtatása hallik, az erdőben pedig tombolnak az énekesmadarak.

Szélesebben „helyszín” az egész bolygónk a maga ködként gomolygó, sokhelyütt vérgőzös, másutt frivol, akár fafej történelmével.

Cselekmény: főleg a két egymásra féltékeny polihisztor időnként kegyetlenségekbe hajló (szellemi) párbajozása a többiek előtt. Szó van hitről,

hitetlenségről, sportról, tudományról, művészekről, filozófiáról stb., nem utolsósorban gyógyászatról; Ég és Föld állásáról. Szív és Ész kapcsolatról. Poklóról és Paradicsomkertről. Az ezek apropóján történő utazások kalandos cselekedetei is szórakoztató módon a művelt közönség elé tárva.

Összesítésben: természetesen a Jó győz. És megszólal az Angyalok Kara.

I.

A soron következő jelenetben maradunk (az égből jött, teleportált?) Nikola Tesla kórházi szobájában. (Teslát a ligetben találták meg egy pad alatt, ott hevert eszméletlenül, mint aki leesett a fáról.) A nagy feltaláló most hanyatt fekszik ágyában, kényelmesen nyújtózik, próbál ellazulni. Psziché, azaz Berkes Beatrix doktornő a másik ágyon ül. Ő is eléggé lazán, mert azután, hogy keccsel kibújta a cipőjéből – persze, csak miután elnézést kért, mondván, hogy pihentetné picit –, mindkét selyemharisnya lábát apró kis szikrák pattogásának kíséretében maga alá húzta volt, úgy körmöl szaporán a jegyzetfüzetébe. A mellette lévő kazettás magnóból olyan pozitív hullámokat gerjesztő relax-muzsika szól, amilyen például az Ír Köztársaság Donegal megyéjéből származó, bársonyos hangú hölgyé, Eithne Patricia Ní Bhraonáiné, azaz Enyáé. Például a *Caribbean Blue*, amely csak úgy ontja magából a kék tengert, a pálmafákat, a meleg homokot, a megnyugvást. (Meg esetleg sok mindent még, ami hirtelen nincs is itt a szűköcske koponyánkban leltáron – vagy csak szemérmességből nem akarunk róla beszélni.) Tesla szeme hunyva, végül teljesen mozdulatlan, akár halottnak nézhetnénk. Ez így eléggé hosszan kitart, s amikor úgy érezzük már, nem sokáig bírjuk cérnával tovább, valaki kompetensnek szólnunk kéne, Psziché fölnéz, kicsit változtat ülésén, majd kikapcsolja a magnót.

DR. BERKES: Jólesett?

TESLA (még mindig csukott szemmel): Nem vitás. Nagyon is. Ugyanakkor bevallom, évekkel ezelőtt már valaki megkísérelt hasonlót egy ilyen magnócskával, de nem járt nagy sikerrel. Miként a hipnózissal sem. Az valamiért mindig visszafelé sült el.

DR. BERKES: Erre szívem szerint szeretetett Faust doktorunk egyik kedvenc mondásával ríposztoznék.

TESLA: Kérem, kisasszony, drága doktornő, ossza meg velem. Könyörgök.

DR. BERKES: Dr. Faust azt szokta mondani, hogy nem mindenki muzsikos, aki hegedűvel mászkál.

TESLA (kipattanó szemmel, de fekve maradva): Hű, ez nagyon igaz! Olyan, mint Thomas Alva... khm.

DR. BERKES: Jó, akkor beszélgethetünk? A szereposztás szerint egyelőre én tovább kérdezek, maga meg válaszol. Maradjunk ennél a módszernél.

TESLA: Lehetőség szerint mindent megteszek, kisasszony.

DR. BERKES: És kérném szépen, hogy ne kisasszonyomozzon!

TESLA: Elnézést, dőreség részemről. Vagyis inkább otrombaság. A következőkben ügyelek majd erre is. Valahányszor mégis megfélelkeznek, koppintson nagyot az orromra a ceruzájával. Rendben?

DR. BERKES: Csak el ne törjön benne a grafitbél.

TESLA (nevet): Gúnyolódni tetszik az orrom rovasára? Próbálja ki akkor a kecske szarván. Vagy valakinek a valamijén.

DR. BERKES: Nos, ezt nem hallottam. Nem is értem.

TESLA: Milyen érdekes, teljesen furcsa. Ön akaratlanul is kihozza belőlem az ostoba barom állat férfiút. Istenemre mondom, nem volt még ilyen.

DR. BERKES: Vagy csak ritkán, nem? Kihozom magából a vén bakkecske kényszerpályás bökéseit? Hogy a kecskénél maradjunk.

TESLA: Maradjunk, tőlem nem idegen. Meg is tudom fejni. Anyámtól megtanultam túrot is készíteni. Tésztát főzök, belekeverem, kis szalonnapörcöket is sütök hozzá, ahogy a Tóni szokta volt. Csak bámultak az amerikaiak! Mindenesetre magácska eléggé szigorú, viszont tetszik a módszere, bevállalom. Üssön csak tovább! Vagy folytassa a földelést, ahogy vesszük.

DR. BERKES: Jó, akkor most kérdeném, mikor is jelentkeztek önben ezek a szorongások? Pontosan mikor jöttek ezek a rémképek?

TESLA: Ahogy mondtam még a lazító danolászás előtt...

DR. BERKES: Akkor most mondja még egyszer, kérem.

TESLA: Idősebb testvérem, Danilo szörnyű, váratlan halála után. Akkor jöttek. Akkor váltam, ahogy tetszett mondani, *hiperérzékeny*.

DR. BERKES: Mi történt a bátyjával?

TESLA: Ismeri, doktornő, az *Elfújta a szél* című filmet? Ja, nem én kérdek. Az történt, hogy apám meg akarta tanítani lovagolni Danilót, egyedül, nélkülem, mivel én reménytelennek tüntem. Sajnos, a ló megbokrosodott egy villámtól, levágta lovasát, testvérem pedig a nyakát szegte. Látja, akkor kezdtem el gondolkodni a dolgokon igazából. Akkor jött ez a súlyos idegfeszültség is. Mert ha tréfálkoznék, mondhatnám, hogy a baj nem jár egyedül.

DR. BERKES: Tréfát félre, bár az is gyógyít.

TESLA: Biztosan. Én az utóbbi időben csak *stand-up comedy*ket láttam-hallgattam kúraszerűen. Meg kell mondanom, hatott. Most se nézek ki hú, milyen jól, de ha megpillantana engem a rólam készült utolsó földi fotón, bezzeg, kirohanna a világból. A rémült öreg ördöggel együtt kéz a kézben. Meg nem mutatnám magának!

DR. BERKES (*nevet*): Ördögűzésnek nem is rossz módszer, bár én nem hiszek benne, hogy ördögöt űzni egyáltalán lehetséges.

TESLA: Miért?

DR. BERKES: Mert nincs...

TESLA (*rémülten*): Pszt, ezt ne mondja ki soha!

DR. BERKES (*kissé hökkenten a reakálás erejétől*): Rendben, kérem, csak nyugodjon meg. Aztán egyszer megnézhetjük majd közösen azt a képet. Akkor elmagyarázhatja, mi olyan szörnyűt lát rajta, csak még nem tartunk ott.

TESLA (*visszazökkenve*): További kérdés? Mert hogy változatlan lelkesedéssel állok szolgálatára, szépséges doktornő.

DR. BERKES: A szépséges nélkül, különben jön a ceruza!

TESLA: Oké. Kettő sárga, egy piros. Akár a fociban. Tóni tanította nekem ezt is. Vagy nem jól emlékszem?

DR. BERKES: Mindegy. Most meséljen, kérem, azokról a fényjelenségekről, amelyekről már említést tett. Hogyan tudná körülírni őket, és valójában mikor jelentkeztek?

TESLA: Nagy, fehér, szikrázó fények. Vakítóbbak, mint a hómező. Vagy a Mont Blanc csúcsán a jég. Gyermekkoromban kezdődtek, úgyszint Danilo halála után. Utóbb saját magam is elő tudtam idézni hasonlókat, amikor megvoltak rá a körülmények. Főképp a laboromban, amikor még nem lett hamuvá.

DR. BERKES: Szégyen, de nem tudom. Mi történt a laborjával?

TESLA: Porig égett. Hogy a tragédia nagyobb legyen, nem vettem észre, hogy lejárt a biztosítás. Ma is dühös vagyok magamra. Mindenesetre ez mind lelkileg, mind anyagilag majdnem teljesen hazavágott. Mint amikor meghalt az édesanyám.

DR. BERKES: Nagyon szerette az édesanyját?

TESLA: Nagyon. Olyan szép varjúhaja volt, mint magának. És a szája íve... ilyen telt és érzéki...

DR. BERKES: Mi okozta a tüzet?

TESLA: Szakértők azt mondták, hogy túlterhelés. Meg aztán azt is, hogy rövidzárlat. Én meg tudom, hogy idegenkezűség van a dologban.

DR. BERKES: Ezért is Edisont hibáztatja?

(*Kis szünet után Tesla biccent.*)

TESLA: A piromániás debiljét, azt a kapzsi kufárját! Telhetetlen, irigy csirkefogó, gazember, *péder*, torkig vagyok velem!

DR. BERKES: Maradt még valami?

TESLA: Nem. Elsütöttünk mindent. Kivéve azt az egyet, övön alul.

DR. BERKES: Pédert tetszett mondani? Az mi?

TESLA (*legyint*): Eh, semmi!

DR. BERKES: Értem. Azaz gyanítom inkább, hogy valami célzás a másságra. Egyébként azt tudom, hogy ha itt nekiállnánk az összes kísérletéről beszélni, holnap reggel se mennek haza.

TESLA: Az nagyszerű lenne, doktornő, ha nem menne. És most ne értsen félre, de izonyatosan félek a sötétben, ezért is vettem bele magam már elejétől fogva ebbe a vilá-

gosság-projektbe. Tudja, engem annyira lefoglalnak a gondolataim, hogy nem tudok senkivel se együtt élni. Egyszerűen nem látom, átgyalogolok rajta. Belelóg a nyakkenődöm a levesébe, és nem veszem észre.

DR. BERKES: Hi, hi, hi, de jó kép! Ezt megjegyzem.

TESLA: Váljék öröme, viszont ebből az a baj származik, hogy állandóan egyedül vagyok, egyedül pedig nem maradhatok naplemente után. Kitér a frász. Annyit nem lehet inni, hogy az ember ezt valahogy egyensúlyban tartsa. Legyőzze ezt az ősi félelmet. Márpedig én nem is iszom. Mindenesetre eléggé szerencsétlen kombináció ez az absztinenciával meg az ősi félelemmel. Maga is fél?

DR. BERKES: Természetesen. Úgy van ez, mint a fájdalommal. Kevesen nem érzik, és az nem is szerencsés dolog... ha nem érzik. Fájni kell, és félni kell, csupán mérték kérdése.

TESLA: Ja. Én is féltem, mikor éltem. De bocs', hogy megint kérdeztem. És elnézést ezért a kis viccért! Pörög, forog bennem ez a dolog, mint a malomkerék. Vagy a szélmalom. Forog az agytekerics, hajtja a humor energiája, pontosabban a hiánya. Mert olyan humortalan vagyok, mint az édesapám. Amikor szegény édesapánk vasárnapi miseszövegébe Danilóval becsempésztünk egy zsíros viccet ószlávul, hát, mit mondjak? Nem tudott nevetni rajta. Főleg azért, mert nem is vette rögtön észre, hogy lelki legelészés közben aknamezőre tévedt a nyájával, és már eléggé bent vannak.

DR. BERKES (*nem tudja visszatartani a nevetést*): Istenem, még hogy magának nincs humora!

TESLA: Nincs. Mindig is túl komolyan vettem azt, amit elérni akarok. Gyermekkoromban majdnem belehaltam. Visszanézve ma már nem így csinálnám.

DR. BERKES: Hát hogy csinálná?

TESLA: Hát úgy, hogy kicsit innék is, nőznék is, ahogy azt mondják. Egy kis *speed-up* nem ártott volna ebben az irányban. Sajnos megvalósítandó álmaim elvittek másfele. Pedig alapjában véve nem kezdtem rosszul se a kártyával, se a biliárddal. Végül nem lett se kártya, se nagy szerelem. Ez történt velem. Közben

ugyan feltaláltam a váltóáramot, vagy pontosabban megtaláltam, miközben magam olyan egyenáram maradtam, mint a szerencsétlen Edisoné. Azé a tehetségtelen fráteré. Vak maradtam a világosságban. Két fájdalmasan kemény golyóval. Tetszik érteni engem?

DR. BERKES: Maga nem vak, és nem is világtalan.

TESLA: Csak szerencsétlen. Totál palimadár. *Palimadár fenn az égen, huj, de huj, de mesz-sze száll...* Danilo hiába halt meg érettem.

(*Csend.*)

DR. BERKES: Nem lehet annyira negatív az, aki ekkora *világ*ot adott a világnak.

TESLA: Fényt? Összetévesztünk valakivel. Valaki egészen más adott, én csak betolakodtam a helyébe. Pontosabban hagytam, hogy cselekedjen bennem, általam. Az ő tollával páváskodtam, ő meg a legnagyobbval, akit valaha is ismertem. Csak röhögött a markába. Tudta, hogy egyszer majd még súlyosan megbánom.

DR. BERKES: Például mikor?

TESLA: Például most, kedves doktornő. Látja? Ereszkedik a sötétség, jön az est. És ön rövidesen, ha még nem megy el, mert elég a túlórából, egyetlen fájdalmas mozdulattal fel fogja kapcsolni a villanyt. Pedig olyan jó lett volna...

(*Kap egyet az orrára a ceruzával, közben mindketten nevetnek: Tesla hahotázik, Berkes doktornő kacarászik, ahogy illik.*)

DR. BERKES: Ki volt az, aki csak röhögött a markába?

TESLA: Annyira még nem ismerjük egymást, szépséges doktornő, hogy ezt eláruljam. Ám minden reményem abban, hogy a helyzet rövidesen változik.

DR. BERKES: Piros lap! Az újabb sárga után. De azért játszhat a következő mérkőzésen.

TESLA: Ez annyira izgalomba hoz, amennyire meg is nyugtat. Nézze, kedves, milyen csonka-bonka és kacska ma a holdacska!

DR. BERKES: Ilyen ékeseket nálunk a Faust professzor úr szokott mondani.

TESLA: Tudom.

DR. BERKES: Honnan?

TESA: Végül is nem vagyunk oly sokan az első csapatban, hogy ezt-azt ne tudnánk egymásról.

DR. BERKES: Milyen csapatról beszél?

DR. FAUST: Az öreg elmebajos fiúk válogatott csapatáról.

(Csend.)

DR. BERKES (*nagyot sóhajtván*): Tesla úr, én mára elmentem.

TESLA (*halkan*): Ennyitől, doktornő?

(*Odakinn tücskök ciripelnek, az égen milliárd csillag ragyog, míg dr. Hatvani és dr. Faust átvág az erdőn a parkoló, illetve a buszmegálló felé. Amíg útjuk egybeesik, beszélgetnek.*)

DR. HATVANI: Hisz abban, amiket ez a Tesla mond? Féltre a főnökjelző riasztórendszert.

DR. FAUST (*vidorul*): Ugyan, ne legyünk igazságtalanok! Gondoljunk csak bele, mekkora könnyebbséget jelentene ez az alarmrendszer aranylélek Crescenciánknak. Mekkora terhet venne le róla.

DR. HATVANI: Mégis, ha komolyra fordítanánk.

DR. FAUST: És az sem rossz, ha a stiglicék vidám füttyölését tényleg kihangosítanánk a betegszobákban. Főleg azokban, amelyek a fészkeiktől távol esnek. Erős hangulatjavító elem.

DR. HATVANI: Mégis, mondom, ha netán komolyabbra vennénk?

DR. FAUST: Szerintem a teleportáció lehetséges. Illetve valahogy úgy is lehetséges, ahogy ő gondolja, ha nem csal. Gyakorlatilag még finomításra szorul a dolog, de egyszer majd tényleg nem lesz szükség erre a rengeteg mentőautóra, meg sima autóra, meg mindenre. A számárháton már túl vagyunk, persze.

DR. HATVANI: Elképzelni is nehéz. Bevallom ugyanakkor, ami igazából megütötte a fülem, az a másik dolog, amit mondott.

DR. FAUST: Mit is?

DR. HATVANI: Hogy energetikailag önellátóvá tenné a kórházunkat.

DR. FAUST: No, ehhez az önök egyik magyar konceptuális művészenek van prima ötlete.

DR. HATVANI: Ebből a tárgyból is buknék simán.

DR. FAUST: Nem, nem, annyira jó, hallgassa csak!

DR. HATVANI: Tudom, úgyis elmondja, hiába fognám be a fülem. Nosza, halljuk, halljuk, hát!

DR. FAUST: Melyik operából is jön ez? Ez a *nosza, nosza...*

DR. HATVANI: Operából? Nem tudom. Mozart?

DR. FAUST: Isten tudja. Szóval, van ez, ugye, hogy a betegek nem dolgoznak, nem csinálnak semmit, hogyan lehetne ezt a problémát legalább részben megoldani.

DR. HATVANI: Hogyan?

DR. FAUST: Hát úgy, hogy kiválasztjuk a lázas betegeket, szépen körültekerjük a testüket műanyagcsővel. Ők így melegítik a vizet, ugyanez a csőben cirkuláló, a bemenetelnél hideg víz pedig leviszi a lázukat. Nem zseniális? Hát nem?

(*Csak a tücskök zenéje, utána bagoly huhog valahol. Ajtó csapódik, felbúg a kocsik motorja.*)

DR. HATVANI (*túlkiabálva a motort*): Nem, nem, kösz, maradok a sétánál. Meg a busznál. Igaz, hogy a múltkor száz évet késett, de majd máskor. Hiszek a haladásban. Akár lépésenként. Ellenben, jut eszembe, a Pszichécskénket hazaröpítené? Azt hiszem, itt van még.

(*Motor, dr. Faust érthetetlen szavai.*)

DR. HATVANI: Nem, nem! Ha jól fogtam, arra panaszkodott, hogy ma nem tud érte jönni a fiúja. Fél egyedül ezen a kihalt tájon, a Pszichécske. Viszlát!

(*A motorzúgás abbamarad. Tücskök, két irányban távolodó léptek a salakon. És még egyet huhog valahonnan a bagoly – majd egy határozott böffentéssel: kiköpi a tollgombócot.*)

II.

TESLA: „Tizenkét kőmives összetanakodék, / Magos Déva várát hogy fölépítenék, // Hogy fölépítenék fél véka ezüstér, / Fél véka ezüstér, fél véka aranyér.”

DR. HATVANI: Ezt is ismeri, Tesla úr?

TESLA: Kívülről. Tóni, ez az én atléta barátom, akit – minden határozottsága, széles válla és hihetetlenül erős szakálla, görög hő-sökhöz méltó, fantasztikusan dús szőrzete, negyvennyolcas lába és hasonlók ellenére – mimózálélekkel vert meg a sors, egyszer ezzel válaszolt Goethe valamelyik sorára. Előtte hét méter valamennyit ugrott, és még mindig maradt levegője egyből kimondani az idézetet. Mintha rugóból lótték volna ki. Csodagyerek volt, kár, hogy nem ismerhették. Többet érdemelt az élettől, meg az atlétikától. Meg mindentől. Az ő édesanyja is komolyabb reményeket fűzött hozzá. De hát ez van. Mintha nyoma veszett volna Fiumében. Emlékszem, olyan volt a hangja, hogy akár kitűnő bemondó is lehetett volna belőle. Mély, bársonyos.

DR. HATVANI: Én sajnos nem juthattam el anno a rádiózás gondolatáig se, aztán meg más kötötte le a figyelmem, viszont utóbb nagy érdeklődéssel követtem az ön erőfeszítéseit ebben az irányban.

TESLA: Megtisztel, drága doktor úr. Mintha sercegő hájjal kenetnének.

DR. FAUST (*epésen*): Maradunk hát a kölcsönös vállveregetés jegyében. Esetleg egy nyelves?

TESLA: Na, ne legyen már ilyen szigorú, egyetlen Faust doktor úr! Meg ilyen érdes, vagy hogy is mondjam. Az ön csodaflastro-mai nélkül én itt aligha szónokolhatnék.

DR. FAUST: Ravasz gyerek maga, látja az ember lelkét, csak éppen a saját hiúságán nem tud erőt venni, amikor kellene.

TESLA: Tisztában vagyok vele, ez nagy hiba, mégse voltam képes soha lebirkózni, ahogy a Tónit sem. Valameddig mégis eltoligáltam a világ kordéját. Elranciaáltam a szekerét. Nem?

DR. FAUST: Le a kalappal. Ellenben a rádió-zásba miért tört bele a bicskája?

TESLA: Mert az ember örökké az álmait kergeti, ugyanakkor gyakorta nem veszi észre, hogy a valódi élet mily gyorsasággal változik körötte. Már nem az, aminek nézi, közben az ő fülének mindig máshonnan szól a szírének dala. Ezalatt a többiek szépen elhúznak mellette, amerre kell, míg ő elvagyogat egy ideig saját magával a keresztúton. Ott toporog, ví-

vódik, esetleg már rég rossz irányba' száguld, mert valami vagy valaki gonosz azt sugallta tétűtra vezérlőn.

DR. HATVANI: Szépen hangzik. Isten mal-mára hajtja a vizet.

DR. FAUST: És akkor még nem is érintettük az úgynevezett szűklátókörű politikai érde-keket.

TESLA: Politika? Nem izgatott soha. Az a leg-nagyobb öröm, ha szépen szól az éter hullá-main valami, ami akár érdek nélkül is tetszhet.

DR. FAUST: No, tessék...

TESLA: Legyen az akár egy klasszikus ze-nemű, egy mise így, vagy úgy. Akkor tényleg isteni. Próbáltam is áthidalni a technikai ne-hézségeket, hogy messze szállják, messze szólják, ami megérdemli. Ezért hát nekigyür-kőzttem, beleköptem a tenyerembe, tornyot építettem számos viszontagság árán. Széle-set és magasat, még kalózzok pénzét is beletet-tem, hadd szóljon az egyetlen igaz üzenet. Az igaz hang.

DR. HATVANI: Mégis, melyik lenne ebben az esetben az az igaz hang?

DR. FAUST (*nevetve*): Amerika Hangja.

TESLA: Nem, Amerika rossz hely, egy ener-giavámpír, amely a legékesebben Edison szemé-lyében öltött torz, torzságában esendő em-beri formát. Nem szeretem Amerikát, de a színes multikultit tartva szem előtt nagy bol-dogan, mégis veszemre: *Radio Babel*nek ke-reszteltem el a projektet. Ezért is talán, de koholt vádak alapján perbe fogtak, a főépíté-szemet főbe lótték...

FŐÉPÍTÉS: Pontosabban mellbe, Tesla úr, nem emlékszik? Kétszer is.

TESLA: Ja, igen, igen. Köszönöm, James. Szó-val, az építészetet megölték, a tornyomat porig rombolták, akárcsak a műhelyemet. Nem az Isten, hanem az emberek. Megnyug-tassam önöket, a Bibliát én is ismerem. Mind az Ószövetséget, mind az Újat. Jób könyvét főleg, nélküle annak, hogy valaha is Jób let-tem volna.

DR. HATVANI: Ledöntötték a tornyát, mégis, miért? Ebben nem látok kifejezett logikát.

TESLA: Mert az amerikaiaknak – a többség ott is ostoba, begyöpesedett népség, csupa gyökér tehenészlegény – két kigyomlálhatat-

lan rögeszméjük van, amely kettő ugyanakkor a legjobban foglalkoztatja őket.

DR. FAUST: Ezek?

TESLA: Ezek a képek és a marslakók. Derék Orson Welles barátunk is hogy bepalizta őket anno a hangjátékával, hogy hát jönnek a földönkívüliek, apám! Reszkettek, mint az egek. Egyébként olyan érdekes...

DR. FAUST: Mi oly érdekes, Tesla úr? Megöl a kíváncsiság az Egyesült Államok nevében is.

TESLA: Hogy ezeknek a sci-fi-filmeknek a sokaságában, amelyeket legyártottak Hollywoodban, ezek az úrlények úgy néznek ki, mint amilyeneket a csótányirtó fiú rémálmában lát, vagy amikor belötte magát. Csupa kinagyított rovar, alsóbbrendű állat hemzseg bennük, miközben olyan technikával rendelkeznek ezek az idegenek, amilyenre mi várhatunk piros pünkösd vagy éppen ítélet napjáig. Nahát, az egész amerikai nemzet, ha egyáltalán annak lehet nevezni, megfogalmazhatja egy kollektív levelet a pszichológusának, hogy mit tegyen a bogárfóbiájával. Mindenütt bogarakat látnak, közben azok ott vannak: a fejükben. A lótetű-modell.

DR. FAUST: Szóval azt képzelték, hogy ön valamiféle kém tornyot épít az ufók vagy a németek szolgálatában, nem?

TESLA: Pontosan. A kémhistóriák, meg ez a rémüldözés, hátborsódzás, ez még a szexnél is jobban érdekli őket. Én mondom... Hiába van az a sok tündéri nő a filmjeikben.

DR. FAUST: Freud Zsigi szarvashibája az Újvilágban.

(Csend.)

DR. HATVANI (*halkan, némi fenyegetéssel a hangjában*): Lelkük reá. Viszont maga... jut eszembe, mit tett Berkes doktornóval?

TESLA: Én? Mit tettem volna? Semmit. Valaki kémkedett utánunk?

DR. HATVANI: Na, na... Dr. Faust azt mondta nekem, hogy amikor este visszajött a doktornőért, az ön ágya szélén ültek kéz a kézben. Beatrix feje az ön vállán pihent, és elnéztek valamerre. Mi történt?

TESLA: Mondom, semmi. Még csak egy kis petting se. Néztük telepaticusan az *Elfújta a*

szél című filmet, mert a szobában a tévé bedöglött. Csak úgy random választottuk ki. Már a végénél tartottunk. Butler kapitány távozóban volt, ezúttal örökre. A film csúcspontja az, amikor Clark Gable azt mondja Vivien Leigh-nek: „Őszintén szólva, füttyülök rá, kedvesem.” És erre a doktornő sírni kezdett. És csak szorongatta a kezem. Nekem is jólesett. Próbáltam visszanyelni a könnyeimet. Nagyon megbántam. Néztük volna inkább a *Pókembert*.

(Csend.)

DR. FAUST: Vagy valami zaftos pornót.

DR. HATVANI: A többségén úgyis csak nevetni lehet.

TESLA: Úgy tűnt, a doktornőnek nincs kedve mulatni. Nagyon ideges volt, aztán végül megnyugodott. Mutassanak rá szabadon, bárati vagy akár elvtársi kritikával, ha valahol tévedtem.

DR. FAUST (*őszintén*): Mondja, milyen erővel bír maga, ember?

TESLA: Én? Semmilyenel. Apámra esküszöm.

DR. FAUST: Az ön bizánci apjára?

TESLA: Na, na, bolond lyukból bolond szél fúj, vigyázzunk! Csak óvatosan Pandora szelencéjével, drága jó Faustom!

DR. FAUST: Bocsnat, ez tényleg durva volt. Néha nincs lakat a számon.

TESLA: Doktor uraim, kérem szépen, ne feledkezzünk meg róla, hogy – kisebb-nagyobb csúsztatással ugyan, de – mi itt mindannyian a bizánci császár színes szegecselt képe alatt üldögélünk. Hiába kukorékolunk, hiába kaskodunk. Nem így van?

DR. HATVANI: Miért, szóltam is én valamit? Konkrétan nem sérti se az eszem, se a szívem. Magyar koronánk érinthetetlen. Miként Isten és az ő igaza, szabadsága, dicsősége. Ezerszer elmondtam már dr. Faustnak. De hát ez egy pogány ember.

DR. FAUST: Én? Nekem csak más utam van Istenhez. Pogány a török.

(Csend.)

DR. HATVANI: Rendben, jól van. Az viszont nem jutott eszébe, hogy valami hangjátékot hallgassanak esetleg? Ott a rádió.

TESLA: Megmondom, nem jutott.

DR. FAUST: Miért?

TESLA (*ravaszfintorral*): Mert az viszont egyértelműen a gonosz műve. Elveszünk a hangok mágiájában. Végképp összezavar bennünket a nyelv zenéje, a mondatok üteme, meg a cizellált hangsúlyok világa. Már nem való a kor emberének. Nekem se. Inkább azt csinálom néha, hogy beütöm az agyamba a negyvenegy-harminckettest, és akkor megszólal a makrokozmoszból a bartóki mikro. Vagy az éterből előtáncol a fából faragott királyfi.

DR. HATVANI: Ki a csoda ön?

TESLA: Nikola Tesla.

DR. HATVANI: Néha nem tudom eldönteni, hogy most komolyan mondja-e, vagy csak gúnyolódik. Ön istentől túl messze rugaszkodott ember.

DR. FAUST: Hopp, mondtam már?

DR. HATVANI: Mit?

DR. FAUST: Mindegy, most mondom megint. Olyan szép! Ha például én pap lennék...

DR. HATVANI: Merész feltevés, de képzeljük el, mint Tesla urat gazdagon. Akkor mi lenne?

DR. FAUST: ...akkor szeretném a nyájam. De az eltévelyedetteket kicsit annál is jobban.

TESLA: Világos, épp ez az! Én még nem halottam öntől ezt a gondolatot, bár biztos elsütötte már többször az életben. Nagyon megköszönöm, beteszem a vitrinbe. Ez az igazi elhivatottság. Az igazi feladat. Maga remek fickó, doktor Faust. Pulikuttyája van?

DR. FAUST: Nincs. A puli mint faj, elbutult. Macskám van.

(*Csend. Aztán egy kis kolomp, birkabégetés a messziből.*)

DR. HATVANI (*Teslához*): Önnek viszont itt mi a feladata, ha szabad kérdenem, konkrétan.

TESLA: A kórházban? Fixálhatjuk végül, amiről beszélünk. Igazság szerint, ahogy jobban belegondoltam, az ablakot is megjavíthatnám, bár valószínűleg az tartana legtovább...

DR. FAUST: Nagyon tüchtig. Kérnék szépen egy éteri tartóshullámot.

TESLA: Vagy itt a földgolyón mi a teendőm? Úgy érti?

DR. HATVANI: A Földön.

TESLA: Nem hazudnék, nem emlékszem az utasításra. Csak annyira, arra viszont nagyon, hogy: *Bumm!!!* És később, hogy pokolian fáj a fejem. Ha lefirkantották, mi a teendőm – ahogy anyám írta sorba gyermekkoromban, hogy mit vegyek a boltban –, az a cetli biztos kiesett a zsebemből. Mellesleg érdekes, hogy Milton *Elveszett paradicsomát* hibátlanul észben tudtam tartani az utolsó szöveg, bezzeg a darált mákot mindig elfelejtettem, mint az álmát Nabukodonozor. Akkor jött az oltári nagyot szóló csattanós.

DR. FAUST: Ja, ez a Nagy Bumm! Fele sem tréfa. Írta Stephen Hawking. Találkoztak?

TESLA: Nem, valahogy épp elkerültük egymást. Olvastam ezt-azt tőle, azonban nem hiszem, hogy valaha is egy csónakban eveznénk.

DR. FAUST: Miért gondolja?

TESLA: Mert Hawking, aki egy vásári lufitekergető mutatóványából mintázta meg az univerzumot – meg az univerzumok esetleges átjáróit –, teljesen irreális dolgokat állít, amiről önök kiváltképp tudhatják, hogy nem úgy van. Lehet, hogy ez a betegségének köszönhető, fogalmam sincs. Nem vagyok orvos.

DR. HATVANI: Amiotrófiás laterális szklerózis. Az idegsejtek végleges pusztulásával járó progresszív betegség.

TESLA: Szóval azzal a meggyőződéssel halad a végzete felé szegény, hogy sejtése szerint a Természet – vagy Isten, ugyebár? – minduntalan útját állja az olyan téridőbeli pályáknak, amelyek lehetővé tennék, hogy visszautazzunk az időben. Az időgép felrobbanna, amennyiben használni próbálnánk. És hozzáfűzi, hogy ezzel a robbanással márpedig, ahogy ő fogalmaz, fenntartja a világegyetem biztonságát a történészek számára.

DR. FAUST: Márpedig... ön megtalálta a módját ama hawkingi féregnyúlványok-köldökzinórok nélkül is, hogyan lehet az egyik történetből szép nyugodtan átsétálni a másikba, nem? Az a híres velencei kapu nélkül.

TESLA: Ezt nem értem. Milyen velencei kapu, gondolatát akart mondani?

DR. FAUST: Jé, nem ismeri? (*Keresztet vet*)
Mein gott, hisz' mindenki ismeri. Még a Ba-
lázs Attila is.

TESLA: Kicsoda?

DR. FAUST: Jó, ez olcsó... Ötven nyelvre le-
fordították. Ezt a kaput.

DR. HATVANI: Tényleg? Én se találkoztam
vele, egyik kiadásban sem.

DR. FAUST: Akkor hát így, ezt az azeri harco-
sok is olvasták szép számmal két háborújuk
között, meg a hölgyek a reggeli vonaton:
eszerint Velencében van egy induri-pinduri
illatos, árnyékos, margarétás, tücsökzenés
kertecske. Annak a kertnek a legmélyén van
egy kis rácsos kapu. Aki azt a kaput megta-
lálja, nyugodtan átsétálhat az egyik történet-
ből a másikba. Pont ön ne ismerné azt a rác
írót, aki ezt írta?

TESLA: Hm... ne rácozzon, kérem. Rossz
hangzása van.

DR. FAUST: Akkor nincs *rác*, marad a ponty.
Ráckevét is töröltük a térképről.

TESLA: Jó. Arra az íróra céloz, aki a szél
belső feléről is értekezett?

DR. FAUST: Nem, de majdnem. Olyanok ők
ketten, mintha egymás gondolatait folytat-
nák, ismételnék, öltögetnék egymásba.

DR. FAUST: Az ismétlés a tudás bátyja.

TESLA: Szép dolog a fivérektől. De mit is
akartunk?

(*Harangszó.*)

DR. HATVANI: Aha. Tehát, ha jól értem, ön
ezzel azt bizonyítja, amit rebesgettek is ön-
ről, hogy tulajdonképpen – a fénynél gyor-
sabb villanyseprűn túl – feltalálta az időgé-
pet. És az Eldridge-példázat is erről szólt, av-
val az eltűnt-megkerült cirkálóval. A dimen-
zióváltás lehetőségéről.

TESLA: Nézze, illetve nézzék, drága doktor
urak, az a helyzet, nem? Hiába csipkelődünk,
magukról is összeírtak, összeköltöttek, ösz-
szeötöltek már mindenfélét, aztán vagy igaz,
vagy nem. Vagy igaz is, meg nem is. Széles a
paletta, minden ráfér, belefér a dologba.
Hogy tisztátalan erővel léptek szövetségre,
hogy fogadtak még a Sátánnal is, de legfőképp
egymással szoktak fogadni, aztán mindegyi-

kük rohan, mint akibe az ördög bújt bele.
Legalábbis rohant, árkon-bokron át, loholt
habzó szájjal, akadályt nem ismerve, nyíle-
gyenesen, mint a régi hit szerint a veszett ku-
tya. Akár neki a falnak a maga igazát bizo-
nyítandó, míg fentről be nem szóltak, vegye-
nek már vissza egy picit, nem? Nem csak a
büdzsének árt, de a renoménak is. Felnőtt,
komoly tudósokhoz nem illik. Hovatovább
egy ízben diplomáciai botrányt is okoztak
Hondurasban azzal a kuglófsütővel például,
alig lehetett elsimítani.

DR. FAUST (*dr. Hatvanihoz*): Melyik is volt az?

DR. HATVANI: Figyeljünk. Hátha kiderül. A
célzások sokasága egyébként is érthetetlen,
mind a művekben, mind az életben.

TESLA: Jól tudhatják, melyikre gondolok.
Mindenesetre az önök között folyó rivalitás
már-már folklórelemmé, modern urbánus le-
gendává vált, roppant népszerűvé... Már
kezdett visszahatni a létező életre.

DR. FAUST: No, azért ne túlozzunk, hisz' min-
den relatív.

TESLA (*a fejéhez kap*): Gratulálok, ez az! Tu-
dom már!

DR. FAUST: Mi a nagy heuréka?

TESLA: Hát az, hogy én azért kerültem ide
vissza, hogy a mi Albi barátunk fogyatékos,
vagy könnyedebben szólva habókos hipoté-
zisei ellen további megdönthetetlen földi bi-
zonyítékokra tegyek szert. Érdekes, miért ép-
pen engem találtak alkalmasnak erre.

(*Tűnődik.*)

DR. FAUST: Mert maga okos.

(*Kivágódik az ajtó, Crescencia rúgta be lábbal,
mint a westernekben szokás, két kezében tálcát
egyensúlyoz.*)

NŐVÉR: Uraim, ebédidő, elnézést. Félre az
utamból! Ha valakit leöntök, annak lejön a
szőre momentán.

DR. HATVANI: Esetleg a tolla is.

DR. FAUST: Az első parancsolat a gyomoré,
pontosan délben. Régi sztori. Remélem, nem
lesz kozmikus méretű puffadás. És nem
gyullad be a féregnyúlvány.

TESLA: Kit érdekel, végre a kedvencemet látom a menün. Halihó!

NŐVÉR (*pirongató hangon Teslához*): Pedig büntiből meg akartam vonni magától a káposztalevest, maga kis rosszcsont. Kis imposztor.

TESLA: Tőlem ugyan miért? Berkes doktornó panaszt emelt? Tiszteletlen célzásokat tettem volna? Hozzáértem volna valamijéhez, amihez nem illik? Tapi-papi én lennék?

NŐVÉR: A doktornó miért engedte volna? Nem egy balga szűz. Ellenben rájöttem, hogy mégiscsak maga törte be az ablakot. Gyanítottam, hogy köze van hozzá, csak egy darabig nem találtam rá elfogadható magyarázatot.

TESLA (*sunyin*): Áttörtem volna a hangfalat? Rendben, szavamra, megjavítom. Kezicsókólok. Most becsüljük meg ezt az ételt. Ezt a kenyeret Krisztus urunk kezéből, ezt a kanalat Nővérünk kezéből...

DR. FAUST: Ámen.

DR. HATVANI: Jó étvágyat.

TESLA: Köszönöm. Megoszthatom önökkel? Isten adta, isten elvette.

DR. FAUST: Nagylelkű – bár állítólag szokatlan – öntől, ámde mi máris száguldunk a mentővel. Egyébként tényleg: mindenkit félre lehet ismerni. Hát még magát. Viszlát! (*Pillanatra visszafordul*) Azért örömmre szolgált.

TESLA: Nem kevésbé. (*A bajsza alatt*) Azért a villám csapjon beléd.

(*Szirányás, elhalkul. Evőeszköz csörgése, átmege aprósögek kalapálásába. Tesla érthetetlen hangokat bocsát ki magából.*)

NŐVÉR: Előbb venné ki a gittet a szájából?

TESLA: Elnézést, egyletünk nevében is.

NŐVÉR: Mit akart mondani, Tesla úr?

TESLA: Hogy minden passzent, drága Crescencia, csak még be kell fejeznem a körbeszögelést. Ha nem csapok mellé, minden jó lesz. Aztán betömködöm a réseket a kereten is. Festeni majd csak jóval később lehet. Megfelel?

NŐVÉR: Tökéletesen.

TESLA: Megfelel, nem felel, ez van. Mint a hétszentség. Bocs.

NŐVÉR: Megszoktam. A jelenlétem kényszeríti ki az emberekből.

TESLA: Ha úgy kívánják, rádobunk még egy kis világosságot. Vagy elég a természetes?

NŐVÉR: Elég az utóbbi.

TESLA: Kérem, ha ez az óhaj, ám legyen.

NŐVÉR: Tudom, hogy azt is könnyen megcsinálná, de maradjon így.

TESLA: Miből gondolja, hogy könnyen megcsinálnám?

NŐVÉR: Nézze, mert én egy apáca vagyok, attól még tudom, hogy ön kicsoda. És azt is, hogy ön nélkül harangozni se tudnánk a templomunkban.

TESLA: Az ember mindig hallhat újat saját magáról. Ez a remek az életben.

(*Csend.*)

NŐVÉR: Mit néz így? Harangozni, igen. Tudja, kevés itt a rendszeres harangozásra fogható férfierő. Örökké kelletlenkednek, mi, nők meg ehhez a munkához gyengécskék vagyunk. Egyedül Linda nővér volt képes rá a két vastag karjával meg, uram bocsá', azzal a nagy fenekével, amikor belecsimpaszkodott, csak hogy őt, szegénykénket, váratlanul magához rendelte az Úr. Biztos más feladatot kapott. Harangozót nem tarthatunk – még egy olyat se, mint a Notre Dame-i toronyőr, nem hogy valami... khm –, hát beépítettünk egy elektromotoros szerkezetet. Egy kiszuperált mosógép motorját. Ahogy mondta a mester, amikor kész lett: *pöpec*. Ezt honnan szedte, de tény, hogy pöpec. Gombnyomásra vígan harangozunk. Mint a pöpec.

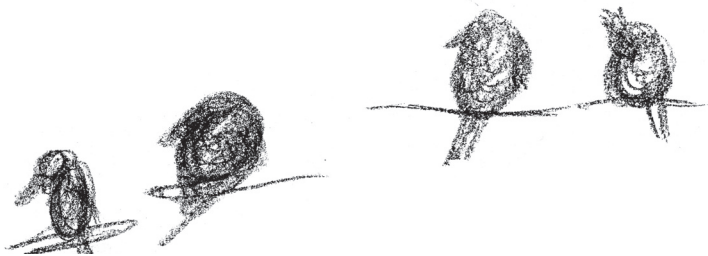
(*Tesla nevet.*)

NŐVÉR: Reszket a lába. Csak le ne essen a létráról, mert akkor nekem végem.

TESLA: Jól fogja meg, most lemászom.

(*Nyikorgás.*)

TESLA (*ereszkedő hangon*): Lényeg az, hogy a harang igazi legyen. Ahogy az egyik mesemondójuk mondja, márpedig az az igazi harang, amelybe a lárma beletéved, de imára hívó szóként jön ki.

(Leér.)

TESLA: Jól van. Egyelőre elég volt a légtornából. Meg a hegyi levegőből, hóból, gyopárból. (Lentről) Tudja, hogyan pihen a zerge?

NŐVÉR: Halvány elképzelésem sincs róla.

TESLA: A szarvát kampóként használva lóg lefele a fáról.

NŐVÉR: Persze, persze...

TESLA: Jót tesz a gerincének. Viszont nagyon elputtyantanék egy cigit.

NŐVÉR: Dohányzik?

TESLA: Életemben nem szívtam el árva szál cigarettát sem.

NŐVÉR: Füllent?

TESLA: Nem.

NŐVÉR: Akkor hát hol szokott rá?

TESLA: Átmeneti szállásomon a pokol bugyrában. Tudna rajtam segíteni?

NŐVÉR: Hát, én nem jártam a nevezett helyen. Még álmomban se, de az egyik páciensünknek, aki itt meghalt legutóbb, a maradék fél doboz bagóját magamhoz vettem. Gondoltam, föloldom vízben, és bepermetezem vele a muskátlikat. Adok belőle, csak éppen itt nem szabad dohányozni.

TESLA: Odaállok az ablakhoz, és kifele fújom.

NŐVÉR: Nem.

TESLA: Na, kérem, ne tegyen ilyet velem! Csókolom a kezét.

NŐVÉR: Nem.

TESLA: Holnap felszerelem a főnökriasztót, és akkor nem kell folyton leselkednie.

NŐVÉR: Na jó, csak gyorsan szívja el.

TESLA: Le se mellezem.

NŐVÉR: Akkor meg minek?

TESLA: Hogy férfiasabbnak tűnjek, ha netalán Berkes doktornő betoppan. Lova, pisztolya nincs? Szívesen kölcsönkérem. Öregnek meg eléggé öreg vagyok, mint a régi cowboyfilmekben a főhősök. Úgy kellett őket felrakni a lóra enyves nadrágban. Nekik találtam fel egy vákuumos megoldást, hogyan lehet rácuppanni...

NŐVÉR: Vicces ember maga. Ugyanakkor

rendkívül ügyes, mégis. Most se értem, hogy rakta össze az ablakot.

TESLA: Semmi, rutin-róka. Egy kis móka.

NŐVÉR: Nem értem.

TESLA: Jó, a szemfényvesztő elárulja a trükköt. Csak ma és csak magának! Nézze, itt ez a kis kütyü. Olyan, mint egy varázspálca, ugye? Keskeny sávban ugyan, de amire ráírányítom, ott visszafordul az idő. Így állítódott vissza az üveg, a többi gyerekjáték.

NŐVÉR: Ördögi dolog. Ha rám irányítaná, megfiatalodnék?

TESLA: Érdekes, valamiért úgy nem működik.

NŐVÉR: Kipróbálta?

TESLA: Nem szeretnék beszélni róla. Valamiért nem mindig szuperál.

NŐVÉR: Jó, akkor ne beszéljen róla. De nem sérteget, ugye?

TESLA: Eszem ágában sincs, bocsánat.

NŐVÉR: Akkor valami másról esetleg? Vagy menjek a dolgomra? (Nevet) Netalán épp a pokolba?

TESLA: Nézze, nem vicc. Eléggé jó ott a társaság, csak egy kissé szabad szájú a brancs.

NŐVÉR: Jó, jó, mentem. Ez szakállas. Ezt még én is ismerem, lelkem.

TESLA: *Ave Maria gratia plena...* (A nővér után) Egyébként annyi, hogy Stephen Hawking időnyilait kell egy kis időre visszafordítani, ha elméletileg kíváncsi rá. Anyaga válogatja, mekkora sikerrel járunk. Meg úgy tűnik, valamelyest függ a Nap állásától is. Hallott Hawkingről?

NŐVÉR: Hatvani doktor beszélt róla, hogy az a tudós férfiú megpróbálta megtalálni Isten helyét a keletkezés tudományos elméleteiben. Mindazonáltal, hogy az illető nagy lumen, ő, dr. Hatvani nem tudta megérteni pontosan, hol van ott az Úr helye. Aztán ezt a Hawkingot valami betegség vette le a lábáról. Teréz anyának kellett ápolnia.

TESLA: Teréz anyának?

NŐVÉR: Persze, még a tévé is mutatta, előtte meg a rádió bementa.

TESLA: Nézze, akkor nincs hiba.

(Nővér el. Nikola Tesla még egy ideig füstöl, majd elnyomja a cigarettát. A csikket előbb ki akarja pöccenteni az ablakon, de meggondolja magát, beleteszi a pizsamája zsebébe.)

Józsa Márta

FÜNFKIRCHENI ÖTSZÖG

– pécsi szemelvények

Egy pohár arany

(Az elefántos ház)

Az elefánt úgy áll azon a vékony, barna kőpárkányon, mintha most lépett volna ki a porcelánboltból, és elégedetten néz le a Jókai téren sétálókra: lám, megcsináltam. Egy pici boltív is látszik a feneké mögött, mintha nem sikerült volna nyugodtan bezárnia maga mögött az ajtót – vagy, biztos, ami biztos, hagyott magának legalább egy egérutat. Egy kiségernyi elefánt a hatalmas házon. Amely nem is egy ház, nem is több, nem is hiszem, hogy megszámlálható lenne a többen ékeskedő épületek sokasága – az elefántos ház egy is meg nem is, attól függ, honnan nézzük. Mert ugye a Jókai térről látszik a leginkább az elefánt, s ott sem mindegy, hogy az aprócska tér északi vagy déli sarkáról nézzük. Mert az északi sarkon vendéglő s kávéház, míg a délin apró boltok sokasága. Ebből következően aki a vendéglői oldalon áll, annak a kiskereskedők világára, míg az üzletsoron, annak a teraszokon léhán elnyújtózókra van kilátása. És ez még csak a földszint – meggyőződésem, hogy minden gyerek úgy születik: bárcsak valaha felmehetne az elefántos ház emeletére (vagy éppen a tetejére, de ahhoz hihetetlen szerencse kellene). Jómagam két emeleti szintjén jártam: a kilenc-

venes évek közepén, a délszláv háborúk idején éppen az elefánt fölötti ablakok egy bár ablakai voltak. Oda jártak a Boszniában szolgálatot teljesítő IFOR-katonák kikapcsolódni. Megesett, hogy hat-nyolc katona tapogatott egyetlen meztelen lányt – volt, akinek csak a bokája, s volt, akinek csak a feje búbja jutott. Mindjárt a fal szomszédságában pedig ott volt egyik otthonunk: a Művészetek (most már Művészetek és Irodalom) Háza, süppedős szalonjaival, rideg irodáival és megejtő terű tetőtéri galériájával. A test és a szellem, ha igaz. A földszinti kávéházban egyszer voltam. Egy pohár édeskés italra hívott meg valaki, az elixír különlegessége az volt, hogy aranylemezkék úsztak benne. Afféle aranyfüst, ahogy a toledói ötvösök dolgoznak. Azt mondták: tudtak ezek az alkímisták valamit, soká él, aki megissza. Megittam, holott nem szeretem az édes italokat. Igaz, ahogy felnéztem, világosan láttam, amint az elefánt finnyásan kissé felhúzta az ormányát.

Memi pasa kaftánja

(A törökfürdő)

A pasát gyakran kínozták a csúz – noha kénytelen volt elismerni, hogy egész jó helyre került szolgálatba: Pannónia istenes helynek számított a poros Alföldhöz vagy a kiszámíthatatlan bakonyi erdőséghez képest. Szóval nem volt panaszkodnivalója Memi pasának: neki nem a hódítás, az építkezés kora jutott, hogy megmutathassa: a török egyik kezével elvesz ugyan, de a másikkal igenis adni tud. S hogy a fényességes Porta nemcsak a gyors és ütőképes hadviselésre, hanem lassú, türelmes, tájba simuló építkezésre is megtanította fáradságos külszolgálatra küldött fiait; s hogy igenis mint tenyérbe gyerekfej illeszkedik a dzsámi a közeli Mecsek perspektívájába. És valljuk be, Konstantinápolyban sem lát szebbet az ember a pécsi kolostorban kerengő szentéletű derviseknél. Ezt soha ne feledjétek el nekünk – sóhajtottam, miközben kiroppantotta a fájós derekát –, gondoljatok rám akkor is, amikor a gazda-

gon csordogáló kutak kiapadtak, s csak a kőpadok maradnak meg a pápisták újjáépített temploma mellett, mikor fényességes lábnyomaim helyén kisbabák hancúroznak majd, a medencék hűlt helyén a forró kőre csak a ferencesek templomának tornya vet némi árnyékot. Éjszakánként pedig sörözve csokolózó ifjúság veszi birtokába majd a helyet, ahol egykor az igazhitű fürdővendégeket masszírozták. Mintha már érzett is volna valami enyhe hűgyszagot – majdnem olyan forró és büdös, mint az otthoni éjszakák. Mit otthoni – javította ki azonnal magát –, az ember ott van otthon, ahol épít valamit. Ahol kiáztathatja megfáradt csontjait, hallgathatja a csobogó vizet az utóbb Ferencesek utcájának nevezett fürdő bejáratánál. Elnézegetné naphosszat, ahogy a szolgálak hordják befelé a fát a fürdőkamra kemencéibe. Mindannyian az én kaftánomból léptetek elő, veti oda Memi pasa az utókornak. Mintha a lelkem válna tisztábbá – mormolja tovább –, de ideje adni a testnek is valamit. Belép a fürdőbe, lassan leveti a kaftánját, és rálép a masszírozókőre. A szolgálak itt – ahogy honfitársa, a nagy török utazó, Evliya Çelebi is megmondta –, mint a nap, olyan tenyerűek.

Alulról nézni a nagy falat

(a Barbakán)

A Barbakánhoz a Püspökkerten át szoktunk menni, holott a Püspökkertben sétálni egy kicsit félelmetes s. Minden oldalról kerítés, s ahogy mész a furcsa alakú, néhol szinte vízszintesen álló ágak között, mindig érzed, hogy figyelnek. Nem csoda: a barokk ijeszt, a püspöki palota rád telepszik, érzed a lebbenő csuhák szelét, minden ablakából mintha téged néznének a hatalmasok. Pedig amúgy jólesik az eső utáni friss illat, pihenteti a szemed a buja növényzet, a madárcsicsergés is csak mérsékelten keveredik az autók zajával, mégsem ácsorogsz, caplatsz tovább, mint akinek dolga van, néha fölpillantasz az épületre, nem követtél-e el valami oda nem illőt. Idegen vagy a kertben. Aztán jön a forgóka-

pu, azon túl egy másik kert egy másik világban. Itt van a kapu, amelynek egyetlen dolga, hogy őrizzen a török veszedelem ellen egy másik kaput, a várét. A kapu kapuja tulajdonképpen, olyan előkelő volt ez a vár, hogy külön bástyával védték még a bejáratát is (ezt is jelenti ez a törökös hangzású szó: kapubástya). Felvonóhid kötötte össze a két kaput – ha egyszer felhúzták, az árván maradt Barbakán örökre elszakadt az anyavártól. Ahogy most a püspöki palotától: a fal melletti foghíjas lépcsőkön gyereksereg mászik, ostromosat játszik, néha beakad a lábuk egy-egy hiányzó deszka helyére. Néhány szépen felöltöztetett kislány nézi őket irigykedve: őket a nagymama hozta ide illedelmesen sétálni, ők nem mászhatnak fel, mert még öszszepiszkolnák, ne adj' isten: megütnék magukat. Pedig ezernyi lőrés és a lábuk alatt elterülő város vár itt minden gyereket – aggódó anyák sóhajtozva nézik őket, míg a kölykök meg nem unják, s el nem rohannak focizni a várárokbá. Azt mondják, a hatvanas években még feltöltötték vízzel telente, a pécsi gyerekek a Barbakán tövében tanultak korcsolyázni. Ami azt illeti, lehetett itt tanulni mást is: a sánc a gyerekeké, a külső vároddal a férfiak kedves játszótere. Csülkös babgulyást mérnek *Szalon* sörrel – amelyről minden pécsi halálbiztosan állítja, hogy a sörök egyetlen, méltán koronázott és örökös királya.

Szív utca

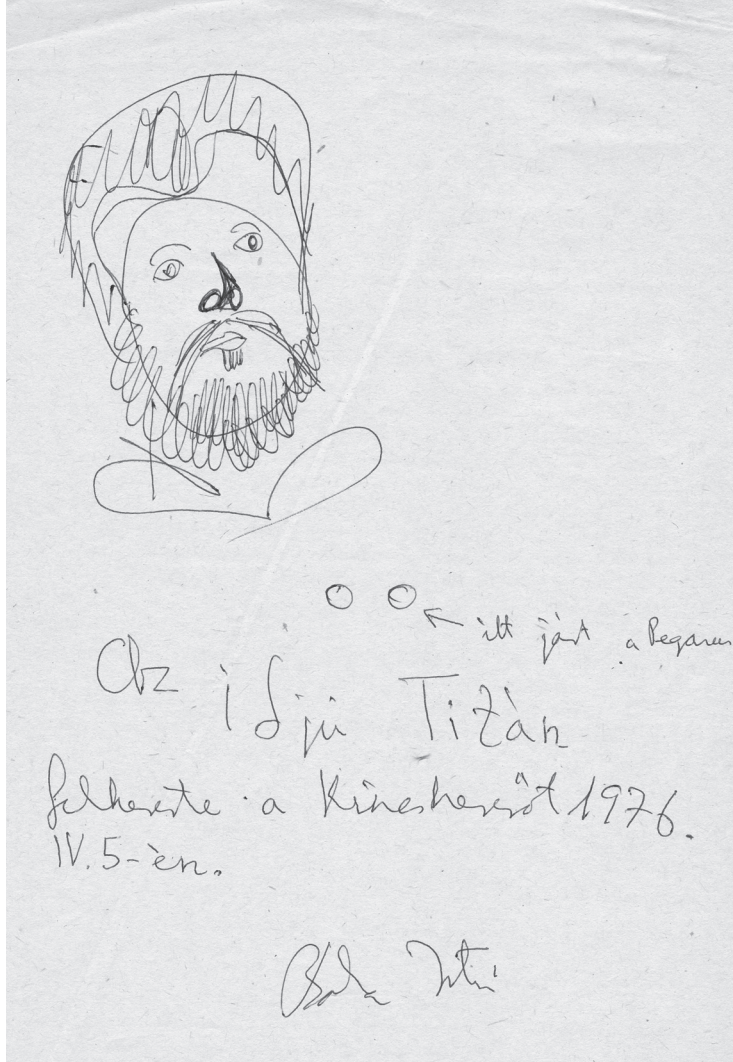
(a zsidó temető)

Stern Jakab Rohoncon született és a Szív utcában nyugszik. Nem volt egyszerű letelepednie a fiatal kereskedőnek a zárt városba, amelynek polgárai 1692-ben ünnepélyes fogadalmat is tettek. Arra, hogy zsidók nem lakhatnak Pécs falain belül. Térdig lejárt a lábát, mire rá is érvényes lett a megalázó kilincselés után bevezetett türelmi rendelet. Stern Jakab türelmes volt, és biztos volt abban: ha egy városban alig élnek zsidók, akkor ott van mit keresnie a Burgenlandból érkező kereskedőnek. Sikerült is megtalálnia a

számítását, nyilvánvalóvá vált, hogy ott éli le az életét, ott is akar majd nyugodni. Ám nem volt hol: nem volt zsidó temető. A zsidók ugyanis akkorra már kereskedhettek, ipart űzhettek és ingatlant is bérelhettek, de házat vagy földet – például temetőnek valót – vásárolniuk tilos volt. Egyesületet azonban létrehozhattak, Stern Jakab innen közelített: megalapította a *Chevra Kadisa* izraelita jótékonyági és temetkezési egyletet. Így már jóval hivatalosabban hangzott, amikor egy beadványban telket kért a várostól. Venni tehát nem vehettek, de kapni kaphattak, sőt néhány évvel később, 1827-ben még azt is megengedte Pécs városa a zsidóknak, hogy a temetőt bekerítsék. Nemzedékeken át oda temetkeztek a pécsi zsidók, oda hordták a sírokra a köveket a gyászoló utódok. Öt nemzedéken át.

Stern Jakab szépunokái zömmel már nem a Szív utcában nyugszanak, hanem őseik szülőföldjén. Száztizennyolc évvel a temető bekerítése után hatszáz zsidó kényszermunkást hajtottak Rohoncra, hogy ott védvonalat építsenek a Vörös Hadsereg ellen. Egy márciusi estén a helyi notabilitás, Batthyány Margit grófnő, született Margareta Thysen-Bornemisza estélyt szervezett kastélyában a helyi náciknak és az arra járó Gestapo-vezéreknek. A nagy mulatozás közepette valakinek eszébe jutottak a csűrökben elszállásolt zsidók, és a hangulat fokozásaképp körülbelül kétszázat közülük azon nyomban lemészárolták. Majd jött a másnaposság, sebjaj, kutyaharapást szórórével: reggel a halottakat az életben maradt foglyokkal elföldeltették, majd őket is lemészárolták. Pár nap múlva odaért a front, a tettesek eltűntek. A máig föltáratlan tömegsír emlékét leginkább Elfriede Jelinek őrzi. Ő – már Nobel-díjasként – drámát írt a rohonci mészárlásról. De nem merte vagy nem akarta bemutatni Ausztriában, a premier Münchenben volt.

Hát így kerültek Stern Jakab utódai haza Rohoncra. A Szív utcai temető pedig ma is áll. Egy műholdas térkép útmutatása szerint Stern Jakab hamvai a Pécsi Határőr Igazgatóság, a volt tejgyár telepe, a mentőállomás, a hőközpont, egy óvoda és egy dózerolt terület között nyugszanak.

Baka István rajza

A Fürdő utcai orgona

(a Nagyzsinaorgona)

Feszli Frigyes és Kauser Lipót építőmesterek gondban voltak. Egyrészt az volt a probléma, hogy még el sem kezdődött az építkezés, máris nagy veszteséggel kellett szembenézniük. Hiányzott nekik a harmadik mester, Gerster Károly nagyon. Béke poraira, mondták, valahányszor rápillantottak a tervrajzra. Másrészt nem értették, mit akarnak ezek itt: a hitközség drága építkezésbe fog velük, a kor nagyjaival tervezeti meg a templomot, az emeletes zsinagógát, és most hirtelen egy tejfelesszájúra bízna az orgona építését. Mindössze harmincöt éves, és annyit tudni róla, hogy Párizsból érkezett, és még sohasem épített egyedül orgonát. Mert értik őket, hogy nagy pénz az a százhuszezer forint, ami az építkezéshez kell, a fele is alig jött össze a hitközség tagjaitól és vehettek fel hitelt, de ekkora zsinagóga nemhogy Pécsen, az

egész Dunántúlon nem épül többé soha többé, amíg a világ világ, gondolták a mesterek, s igazuk lett. És akkor éppen az orgonán spórolni? – méltatlankodtak. Ilyen orgonát nem látott még a világ, mormolta párhuzamosan odakint az ajtó előtt toporgó orgonaépítő. Nem a pénz számít, bízunk a fiatalokban, mondogatták a hitközség elöljárói. Mi sem bízunk abban – érvelt egyikük –, hogy ki tudjuk fizetni az ötezer aranykoronás büntetést, amit hazafias viselkedés címén rótt ránk Haynau '48 után. És lám, már el is felejtettük. De ez a zsinagóga életünk nagy műve, hajtogatták a mesterek, mi nagymester orgonáját álmodtuk ide. Láthatatlanban is életem első nagy műve, hajtogatta odakint az ifjú Angster. Odabent eldőlni látszott a csata. Nagyapáinknak még imádkozniuk sem volt hol – hangzott el a döntő érv –, míg az öreg Engel, ki tudja, hogyan, szerzett egy házat, annak egyik szobájában imádkoztunk, amikor végre-valahára összegyűlt a tíz férfi a városban. És ennek alig hatvan éve – fiatalabbak vagyunk mi gyülekezetnek, mint ez a művész orgonaépítőnek.

Angster Józsefnek két évig a hangját is alig lehetett hallani, míg 1869. március 21-én meg nem szólalt az orgona. Az első a későbbi ezerháromszáz Angster-orgonából. Messze földön beszéltek róla, és mindenki a zsidókat irigyelte. Még Lów Lipót szegedi rabbi is prédikált, méghozzá magyarul. A templomavatásra tömegek zarándokoltak.

Tömeg ma már ritkán gyűlik össze a Fürdő utcában. Azért április 16-án, Jom haSoá napján eljön, aki tud – akkor olvassák föl a *Könynyek könyvéből* azt a 3022 nevet. Azokét, akik 1944 óta hiányoznak a hitközségből.

És 1995. november 4-én is nagyon sokan voltak ott. Aznap gyilkolták meg Jichak Rabint.

Pécs – egyetemi tanulmányaim helyszíne – számomra fontos kedves helyszíneiről írott rövidprózaim akkor születtek, amikor a város Európa kulturális fővárosa volt. Németül jelentek meg a Wilhelm Droste és Zádor Éva gondozta *Pécs – Ein Reise und Lesebuch* című antológiában, az Arco Verlag és a Drei Raben gondozásában.

Mesés Péter

EREDETI ÉS MÁSOLAT

Nem vagyok különösebben nagy utazó, vagyis itt és most azt mondhatom tán, nem vagyok egy Evliya Çelebi. Sohasem vágytam beutazni a világot (mire való akkor az internet?), legfeljebb rövidebb repülőzés, egy, de legfeljebb kétnapos autótúr, ilyenek. Rengeg minden belefér abba is, minek kellene az a nagy igyekezet. Persze még a nekem kiszabott határokba beleférő helyeket illetően sem jutottam el mindenhova. Sokat lehet ám menni autóval egy-két nap alatt.

Van egy város azonban, Mostar, amit mindig is meg akartam nézni, amire, ha úgy tetszik, kíváncsi voltam, mert állt ott egy híd, ami valamiért már gyermekkoromtól fogva elbűvölt engem, nem tudom, miért, hisz soha nem láttam, csak képen. Igaz, hihetetlen szép az íve, rendkívül vad alatta a Neretva, ugyanakkor középkori (mármint a törökjárta vidékeken még a híd épültekor, 1566-ban is középkori) viszonyokhoz képest nagyon is urbánus környezet veszi körül. De hát nem ez az egyetlen híd, amit képen láttam, ráadásul nem is a legöregebb, mentem már át öregebb hídon is, saját lábaimmal, no és más hidak is épültek urbánus környezetben a régi időkben. De mégis, elbűvölt engem ez a Neretván átívelő Öreg híd. Soha nem láttam.

Persze tudom, miért pont ez a híd volt az, amit mindig is látni akartam. Van egy festő ugyebár, Csontváry Kosztká Tivadar, akinek a képei még a hídnál is korábban elbűvöltek, egészen kicsi gyermekként, annyira, hogy ez a bűvölet még ma is tart. Ő, a posztimpresz-

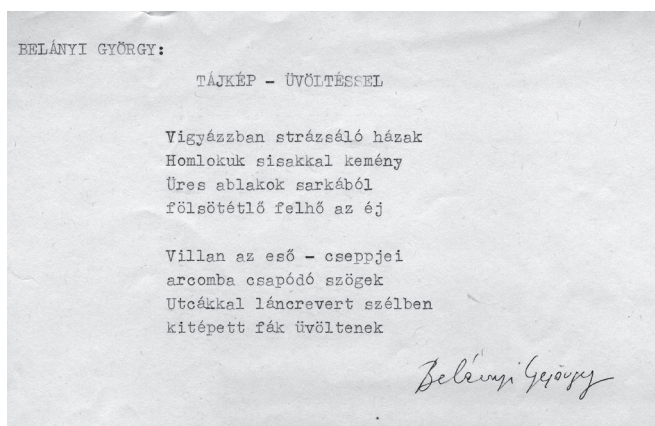
szionistának vagy expresszionistának nevezett Csontváry, aki tulajdonképpen irányzatokhoz besorolhatatlan, „a Napút festője”, akinek magát tartotta, bármi legyen is az, nos, ő festette meg úgy ezt a hidat, hogy én, az utazást nem túlságosan kedvelő ember azt eredetiben is látni akartam. Soha nem láttam. Most már nem is fogom. Az UNESCO világörökségi védelme alatt álló hidat 1993-ban, a véres balkáni háború részeként dúló bosnyák-horvát harcok idején horvát tüzérek lerombolták. A kilencvenes évek végén magyar SFOR-katonák kiemelték a romokat a Neretvából, majd néhány év munkájával a köveket állítólag pontosan ugyanúgy illesztették egymáshoz, ahogyan egykoron a török építőmesterek tették. Jó néhány éve, 2005 óta áll megint a híd, állítólagosan a régi pompájában, megint csak részeként a kulturális világörökségnek.

Állítólag gazdag amerikaiak csináltak olyat, hogy ódon, talán skóciai kastélyokat megvásároltak, kőről kőre, tégláról téglára lebontattak, az egészet Amerikába szállították, majd ugyanúgy, ahogyan Skóciában vagy hol álltak, kőről kőre, tégláról téglára újra fölhúzták. Nem tudom, igaz-e, de hogy egy efféle kastély ettől még nem ugyanaz, ami volt, abban biztos vagyok. Egy építmény, legyen akár kastély, akár híd, nem a kövek egymásutániságától válik igazán értékessé, hanem attól, milyen szellemi kincsek rejtőznek benne. Legyen szó akármilyen, nem csupán régi építményről, lehet az akár egészen új is. Nem csupán a látvány számít, sőt, számomra ép-penséggel nem a látvány számít igazán, hanem pont az, ami a szem elől el van rejtve, amit csak a belső szem láthat.

A mostari hidat nem láttam soha. Már nem is fogom, s bevallom, már nem is érdekel. Az, ami most áll ott, csupán látványos másolat, nem több. Nem tudom, elmondhatom-e, de nekem még a festmények festménye, a *Mona Lisa* sem tetszett mindaddig, amíg csak reprodukciókat láttam róla. Ja, kissé bambán mosolygó nő, gondoltam. De amikor ott álltam a Louvre-ban, amikor valóban a *Mona Lisát* láttam és nem valami papírdarabot, amire ép-penséggel a *Mona Lisát* nyomtatták, nos, ak-

kor megértettem, miért is olyan nagy és híres festmény ez; azóta tudom, miért szeretik, immár velem együtt, oly sokan. Így valahogy vagyok ezzel a hiddal is, minek menjek most már oda? Ami ott áll, csupán reprodukció, másolat, majdnem olyan, mint egy hamisítvány, akármennyire része is az UNESCO-világörökségnek. Minek menjek ezért Mostarba, ha amúgy utazni nem szeretek? Vagy legalábbis nem nagyon szeretek.

Azért persze a hidat bármikor megnézhetem, szerencsére megmaradt az eredetije. Nem kövekből ugyan, hanem olajból és vászonból, de megmaradt, még ha ez némi szerencse mellett egy Gerlóczy Gedeon neveze-

Belányi György kézirata

tű műgyűjtőnek köszönhető is, aki felvásárolta Csontváry alkotásait. Őt, a – mint már említettem – besorolhatatlan, magányos és egyedülálló zsenit ugyanis a kortársai egyáltalán nem ismerték fel, bolondnak és diletánsnak tartották. Örökösei a képeit, amelyeket jó minőségű vászonra festett, vászonárban akarták eladni fuvarosoknak, amolyan ponyvaként. Olcsón, mert nyilván úgy vélték, levon a vászon értékéből, hogy össze-viszsa van mázolja. De Gerlóczy, nem mondhatunk elégszer köszönetet neki, a vásznakat nem ponyvaként, hanem műalkotásokként vásárolta meg, így bárki, aki hozzám hasonlóan nem nagyon szeret utazni, és főként nem is leli örömét a másolatokban, megtekintheti bátran eredetiben az Öreg hidat. Mert Csontvárynak és Gerlóczy-nak köszönhetően megvan.

A LOMTÁRBÓL

– XXI. század

Éjszaka a buszban, a sötétben csak a laptopom ablaka világít, miközben túrom a turbofalkot. Mennyit túrtam! Hazafelé igyekszem a Balkán kapuján át, Belgrádból Vajdaságba, Zomborba, és mit ad Isten, a buszban arról olvasok, hogy Mile Stojic ül a vonaton útban Szarajevóból az ő „hazájába”, Mostarba, Boszniából Hercegovinába, és rázkódás közben Végel Lászlót olvassa, aki pedig az Újvidék–Budapest útvonalról ír fáradhatatlanul. Azaz a hontalanságról, mint Mile Stojic, s amiként most én is.

Úti hontalanság ez, mindhármunké; hol ebből, hol abból az ablakból fúj be az idegenség szele, és valami metafizikai légvonal sodorja az embert ide-oda és vissza. Hazafelé menénk, de a „haza” szónak nincs sem értelme, sem megfogható valósága. Bűzök és illatok, utált és kedves dallamok, színfoltok és szereteteink hangszínei, nyelvek, sajátos neszek és zajok kavarnak ebben a „hazában”, mely nem szilárdul otthonná, honná, biztonságot nyújtó térré, és nem szellőzik ki belőle a szorongás meg a félelem hangulata sem.

Nem emlékszem, hogy mikor nem féltem hazafelé menet, s milyen más szóval illehetném az utat, mely a szülővárosomba vezet? Pont ez a bizonytalanság, hogy otthon is, de nem is, haza is, meg nem is, ismerős is, meg idegen is, ez hívja elő a szorongást, amely ott lakozik az elindulásban és az érkezésben egyaránt. Akkor is, amikor a lakásunkból, Budapestről indulok és oda érkezem, vagy amikor a belgrádi szolgálati szobámba jövök, s megyek innen el végre, valamely „haza” irányába, ahonnan majd úgy érkezek ide vissza, mint egy vezeklőcellába.

De miből táplálkozik ez a sajátos szorongás, amelyre Stojicnál is, Végelnél is ráismerrek? Alighanem az erőszak vette itt be magát a térbe, ahogy a fa repedéseibe szivárog be a nyirok, az olaj vagy a vér. Dolgozd fel a ténytet, hogy egy olyan országban születél, amely már nem létezik! Kimondom a nevét, és az a név nem fed semmit. Pontosabban semmi valószínűséget, azaz a valóság nem más, mint a szétcincált szülőhaza, az erőszakkal szétszaggatott tér, és a repedésekben, mintha valami Dante-illusztrációt látnék, emberek süllyednek el.

– Mondd, hogy létezik az, hogy ti otthon magyarul beszéltek? – kérdezte a kilencvenes évek elején a muzeológus barátnőmet a zombori helytörténeti múzeumban a kolléganője.

– Tessék? Hogyhogy hogy létezik? De hisz ez az anyanyelvünk! – hüledezett a barátom, aki azóta már Augsburgba emigrált. – Te is az anyanyelveden beszélsz, és ha külföldön élnél, otthon akkor is szerbül beszélnél!

– No de hát ez mégiscsak Szerbia!

Zomborban azok a bizonyos „repedések” tele vannak ilyen törmelékekkel, ilyen sértésekkel és sérelmekkel. Hiszen az otthonlét a magától értetődőséget jelentené, és ha magyaráznod kell, hogy te itt hogyan, miért és mióta vagy itthon, régen rossz – az egzisztenciád kétségbe van vonva.

*

Predrag azok közé az orvlövészek közé tartozott, akik az ostrom alatt a hegyről lőtték Szarajevót. Többek között lelőtt egy kislányt is.

Gécsi János plakátkollázs-fotográfiája

Ő az egyetlen olyan „harcos”, aki írásos nyomot hagyott arról, hogy később megbánta tettét.

A háború után a postán dolgozott Szarajevóban. Egy éjszaka megjelent neki az a lelőtt kislány, és megkérdezte tőle: „Miért tetted ezt velem?” Ettől a naptól kezdve üldözte őt a kislány kísértete. Nem bírta ki. Végül öngyilkos lett.

„Nem tudom, micsoda ördög szállt meg azon a napon. Emlékszem, forró nyár volt, 1992 augusztusa, kora délután. Óvatosan pásztáztam az utcákat a távcső mágikus szemével. Civileket láttam. Főleg öregeket és asszonyokat, amint óvatosan kilesnek az utcára. Fegyvernagyvadás volt, és ők elindultak vízért a Miljacka-parti kúthoz. Láttam egy idősebb asszonyt, amint eltávolodik a kúttól, meg egy nőt gyerekekkel, egy kislánnyal, amint gyorsan a csap alá helyezik a ballonjaikat... El-

kaptam a kislány arcát, és ráészméltem, hogy nevet, mintha nem történe körülötte a téboly... És akkor hirtelen engem kapott el a téboly. Mit nevet ez a gyerek, gondoltam, csak nem engem nevet ki?! Én itt tűnök, szenvedek, vérzek az élet nélküli életben, ő meg nevet, mintha dacolna velem – na meg aztán hogy lehet ilyen elégedett és boldog, gondoltam. Nem fogsz te velem így baszkódni, mondta valami pokoli hang, és e pillanatban észrevettem, hogy az ujjam, mintha nem lenne ellenőrzésem a saját ujjam fölött, ráhajlik a ravaszra, és elkezdi lenyomni... Állj le, állj le, kiáltoztam magamban, de nem hallgatott már rám a saját ujjam... Nem céloztam, csak éreztem a puska rándulását, és aztán verejtékben úszva elhajítottam a puskát. Olyan volt az egész, mint egy rémálom, mint valami éber álom. Á, vigasztaltam magam, ez bizonyára csak álom, valójában nem történt semmi... Fogtam a messzelátót, és a kútra irányítottam: a kislány a földön feküdt, vérben úszva, az anyja pedig mellette állt, üvöltés fagyott a görcsbe rándult arcára...”

*

Az élő emberek közül a lányom egyike azoknak, akiktől a legtöbbet tanultam.

*

Ennyire gyagya lennék? – nevetgéltem röpké svájci tartózkodásom alatt, mikor azon kaptam magam, hogy már megint a virágokat fényképezem. Makulátlan jácintszőnyeget, magányos és kis csoportokba verődő sárga, rózsaszín, fehér tulipánokat, pompás magnóliát és más ismeretlen, lila, kék, tarka virágokat az utcán, a parkokban kószálva, a tóparton s a domboldalon ballagva a tradícióval átítatott, ápolt házak között. Patak partján zöldeket. Aranyeső mögül kivillanó melanholikus gránitszobrokat.

Azért jöttem Svájcba, hogy a jácintokat meg a tulipánokat bámuljam? Svájci jácint, német rózsa? Ennyi erővel akár otthon is maradhatam volna. Esik az eső, és én a virágok levelén megülő cseppeket fényképezem. Giccs,

mondtam magamban. És mégsem tudtam ellenállni egy érzésnek, amely azt súgta, hogy más világba pottyantam, ahol minden, de minden más, mint otthon, Közép-Európában és a Balkánon. Minden szebb, tisztább, frissebb. A kifli ropogósabb. A rebarbarás kalács isteni. Az utcán nem szemét van, hanem virágok. A parkokban csodás kompozíciók. A kávéházakban mindenféle saláták, ingyen barna zsömlével. A városka közepén nagy, sokszobás madárház, a madárházban tavacska, a tavacskában kecses vízimadarak. Hóbagoly a ketreben a faágon.

Látom, unatkozik az utcaseprő, unalmában a tóparti kavicsokat söprögeti a szegélyről. Olyan takaros és tiszta itt minden, hogy nincsen neki *dóga*. Én meg tátom a számat, hogy egy mesebeli kis világba keveredtem, ahol mézeskalácsból vannak a házak. Van is mit bámulnom, hiszen Budapestről, illetve Belgrádból jövök, ahol az utca a piszok műfaja, fertőtleníteni kell a padokat a hajléktalanok után, s a parkban az esetleg még ép padok körül virágok helyett csikkmező virít, flakonokkal. Én közép-európai szerzet vagyok, balkáni magyar, aki onnan jött, ahol a szegénység az úr és szakadtak az emberek. Ámulj és bámulj, fogalmazd meg az identitásodat! Kicsit röhcinsélj közben.

*

David Carroll szerint az eszme, hogy az úgynevezett autentikus művész, író vagy irodalmár nem lehet egyszersmind rasszista vagy antiszemita politikai ideológus, hogy az irodalom és a művészet önmagától ellenállnak a politikai dogmatizmusnak és a faji elfogultságnak, a faji gyűlöletnek, nem más, mint a művészet és az irodalom, a művész és az író misztifikálása. Nincs szakadás az esztétika és a fasizmushoz való ragaszkodás között, noha sok kritikus úgy próbálta menteni egyes írók becsületét, hogy az irodalmi teljesítményüket, amit nagyra értékelt, leválasztotta a fasizmusukról, amit elítélt. Ezeknek az íróknak a fasizmusa azonban át van szöve az esztétikájukkal, és a kettő szorosan kötődik egymáshoz.

*

Milyen jó volna elfogulatlanul beszélgetni Istenről – gondolom már egy napja, és közben ki is mosolygom a gondolatomat, hiszen ez lehetetlen. Egyrészt azonnal belecsúszunk a nominalizmusba, azaz engedünk a szó csábításának, a szó kulturálisan is agyonterhelt vonzásának, és engedünk a beidegződéseinknek, amelyeket ez a kultúra, a népi és a magas is, belénk tűzött (akárha Kafka boronájával). Másrészt az elfogulatlanság is szinte kizárt, hiszen „Isten” mindenekelőtt aposztrófia, megszólítás, egy interakciónak a kezdeményezése, ezért elfogult és affektív. Azonnal színházi, drámai tér képződik köré. Leíró kategóriaként, ugye, nem is tudjuk használni. És nemcsak érzéki, hanem erkölcsi késztetéseket is magával von rögtön, azaz veszélyessé válik. Drámai, érzelmeket és indulatokat csigázó – tehát megbontja az arányérzékét. Kikezdi az ízlést. Egyúttal itt van ennek a drámának a kulturális kisimítási, megszelídítési gyakorlata, ahogy anyakönyvezi és a szükséges papírokkal ellátja, „engedélyezi” az „Istent”. Az istentagadás dacos, lázadó gesztus ez ellen.

Az ízléstelenséget ez ügyben elkerülhetetlennek tartom, és csak azért kockáztatom meg a kérdezést, mert mégannyira irritál az ízlés, a disztiníváltság és a „kontrolláltság”. És a kirekesztés; mármint az Isten kirekesztése. A misztikusok, Pilinszkyig, mind beleestek az ízléstelenség csapdájába, amit csak mi látunk csapdának, ők erre rá se fütyültek; a morálra se. A filozófusok pedig, Nietzschét kivéve, gondolatilag szalonképpessé tették azt, ami nem felel meg a polgári kívánalmaknak.

Én a magam részéről a félálomban (alvás előtt, ébredés után, szemlélődés közben) és a szégyen állapotaiban vagyok leginkább fogékony erre az aposztrófiára. A szégyen, más szóval a bűnösség állapota szinte ki is zár más kommunikációt. Az pedig, amit a „kegyelem” állapotának nevezek, és ami polgári nyelven szólva leginkább az elfogulatlan szabadsághoz áll közel, olyasmi, ami mintha kapcsolatot tenne lehetővé evvel a transzcendenciával. Melynek léteben mindazonáltal bizonyos vagyok.

*

Kísérletileg igazolták, és a józan ész sem sugall mást: a kétnyelvűség frissen tartja az agysejteket, és növeli az ellenállást az agylágyulással szemben. Mondhatni, fiatalít. Ha folyamatosan – párhuzamosan, váltogatva, szinkronban vagy aszinkronban – használunk két nyelvet, többet ugrabugrálunk, szempontokat cserélgetünk, innen nézünk, onnan nézünk dolgokat, észre sem vesszük, és kultúrák közt sétafikálunk. Bizonyos zavarral is szembesülünk eközben, nyelvzavarral, szemléleti különbségekkel – és vegyük ezt szerencsének! A zavar sokkal többet ér, mint amikor valakinek mindig minden világos. Nem neki áll a világ.

Aki nyelvváltogatva él, megtanulja, hogy a nyelv nem valami *hóttbiztos* elem, amire támaszkodni lehet, hanem csalárd, csalafinta, kreatív, változékony létező. Megtanul „alá kérdezni”, firtatni, hogy akkor most igazából mi mit jelent és ki mit gondol. A kétnyelvű ember kellőképp szkeptikus és, persze, találgató. Őnála sokkal gyakrabban ugrik be egy harmadik, negyedik nyelv is a játékba, hisz nincs ahhoz hozzászokva, hogy „az anyanyelvén történjenek a dolgok”, vagyis nem kenyerre a magától értetődés, és jól tudja, hogy nem „érte” van, ami van. Igen gyakran mellékszereplők vagyunk, másodrangúak vagyunk, még ha nehezen vesszük is ezt tudomásul.

*

Passzázs mint átjáró a művészetek, nyelvek és kultúrák, diszciplínák között, átkelés a határokon; *passzió* mint szeszély és szenvedély, az idő *feltöltése*, a művészet mint amiben végre kedvünk telik; *obszesszió* mint megszállottság és munka, mint szökés a ráció nyereségorientált táboraiból, mint ami bolhát ültet a fülekbe.

*

Ebben az országban, ahol most vagyok, nemrég ki akartak irtani egy népet, melynek identitása nem egynemű: a bosnyákokat. Nem-

rég bombázás, géppuskázás, vérengzés, öldöklés, gyújtogatás, fosztogatás, üldözés és menekülés folyt itt; megerősokolások történtek; koncentrációs táborok voltak itt. Ebben az országban, ahol most vagyok, nemrég. Ebben az országban még most is tömegsírokat találnak és nap mint nap temetnek, és a háborús bűnösök tetemes része ma rendőr, vagy csak egyszerű munkásember. Ebben az országban mindenkinek van erőszakos halállal halt/elesett/elmenekült/emigrált valakije. Itt embereket, könyvtárakat, falvakat égettek el. – Persze minden országban így volt, és mindegyikünknek erőszakos halállal halt/elesett/elmenekült/emigrált valakije.

Nap mint nap újsághírek tömegsírok felnyitásáról, a tömegsírokból exhumált holttestek azonosításáról, fellelt áldozatok temetéséről. Ítéletek is születnek nap mint nap, háborús bűnösöket ítélik el. Perek. Megemlékezések. Áldozatok. Lágerek.

*

Dalmáék terasza a Neretvára és a Velež-hegységre néz. Folyton szél lengedez, hallatszik a folyó zsuborgása. A nap fehéren süt, izzó kristályként, pont ide.

Olyan, mintha pont most új élet kezdődne.

Hihetetlen csönd van.

Egy asszony kilép a házból, valamit kidob a Neretva-parti bozótba és meggyújtja. Hatalmas füst kerekedik. Miért tette? Nem fél, hogy tüzet okoz?

Zoran szerint megtörtént a három bosznia-hercegovinai kultúra definitív szétválása. Mostar boszniai *horvát* kulturális és egyetemi központ. Hivalkodó kereszttek. Ahogy átlépek a határt, az első kocsmában, ahol megáll a busz, ormótlan rózsafüzér lóg a falon egy feszület körül.

Egyre nagyobb a tűz, ronda, fekete, köhöggető füstfelhők. Senki sem tiltakozik. Egy fiú kis vödörrel locsolja. Ez miért volt?

Hihetetlen szépséggel szórta be Isten ezt a vidéket.

Szépség és némaság.

Repül a pernye. Oktalan pusztítás. Miért?

A növényzetet nem védik?

Nem tudom racionalizálni ittlétem okait. Objektívvé tenni sem tudom. Nem tudom, miért vagyok itt.

Helyszíni szemle, a tett helyszínének vonzása?

Kutatás valami után, amit elvesztettem? Mert elvesztettem a szülőföldemet, a hazámat, a szülővárosomat, elvesztettem a gyerekkoromat, az ifjúkoromat, egy szellemiséget, ami éltetett, el a többnyelvűséget, a többkultúrájúságot.

Szeretet, szerelem? Dalmáék iránt, R. iránt, vagy egy nyelv és egy kevert kultúra iránt, tájak iránt?

A traumák, sebek gyógyulásának, gyógyításának potenciális lehetősége?

Ahogy a bosnyákoknak nem otthonuk Törökország, úgy nekem sem Magyarország, bár a hasonlat eléggé sántít.

*

Jegygyűrű van az ujjamon, egy halott kezéről letépett aranykarika. Ez a halott kéz pedig apám keze.

*

A hideg tavaszi ég alatt a sötétben világított a virágzó fa, tártan, mintha kosárba gyűjtötte volna a csillagokat. De hát fent az úrben nincsenek évszakok! Nem gondoltam erre, amint kint álltam, hálóköntösre felkapott kabátban, cigarettával a számban. Hanem arra gondoltam rég nem látott szülőházam kopár udvarán, hogy íme, világossá vált, amit eddig is tudtam, hogy nincs házam, és nincs hazám. A cseresznyevirágok egy pillanatra ezer villogó szilánkká pattantak, majd öblös kosarat formáztak ismét az úrnek.

*

A bőröndökkel mindig meggyűlik a bajom. Ennek az ormótlannak is széttört a gurulója. Különbösen nem jutott volna eszembe taxit keresni a Keletinél. Rögtön megszálltak a várakozó hiénák, ezeket meg ezeket csaptak elém a láthatatlan kártyaasztalra. Én taxióra

szerint szeretném, motyogtam közben, már ijedten, és már vonszoltam is tovább a „korporsót”, mikor elém lendült egy napszemüveges, kigyúrt férfi, szenvedő Krisztus-főt formázó, vastag arany medalionnal a nyakában – itt himbál most is előttem a fej –, leintette a többieket, a kocsijába pakolt, hogy majd ő megment, és bekapcsolta az alig látható *taximétert*. Aztán emberesen átvért. Megérkeztem haza, Budapestre.

*

Ismerek egy crnogorac férfit, aki belegonoskodott a szerelembe. Minél sötétebb fényű parázssal szeretett, annál rosszhiszeműbb és gyűlölködőbb lett tőle, anélkül hogy tudta volna. Észre sem vette, és vérmes, gyilkos düh lett a szerelméből.

*

A Srebrenica-kiállításon megnéztem egy rövid amatőr felvételt. Rövidet? A csetnik katonák – „Skorpiók”, ez volt a paramilitáris alakulat neve – csak lőtték, csak lőtték és lőtték, fejbe, hátba, lábba, gyomorba, lőtték a bosnyák férfiakat. Kiparancsolták, kiráncigálták őket a fűbe – harsány zöld volt a fű, nyár volt –, *hajtsd le a fejed!* – kiáltották, és lőtték. Sorozatlövészek voltak.

Belelőttek újból a már halottakba is. *Der springt noch auf! Onaj je još živ!* – kiáltozták. Közben megállás nélkül káromkodtak. *Jebigajebenti-pičkakurac...* Kövérek voltak, erősek; azok a bosnyák férfiak meg csont és bőr, számalmasak, az ő hangjukat nem lehetett hallani a filmen.

A „Skorpiók” saját magukat filmezték, nem gondoltak hát szégyenre. Ellenkezőleg.

A foglyokkal cipeltették el a tetemeteket, be az erdőbe. Mielőtt sorra kerültek volna, húzták a földön, vonszolták és cibálták a honfitársaikat. Hirtelen nagyon nehezek lettek a csontsovány férfiak. Mindez a nyári zöldben történt, nagy, magzó fűben, puha hullámokon.

Azt akarták a „Skorpiók”, hogy azok az emberek tudják – tudják, mielőtt agyonlövik őket –, hogy ez itt most a halál. A gyöngye minőségű felvételen a halál az agyonlövés előtti

pillanatokban – amikor ráparancsolnak a fogolyra, hogy hajtsd le a fejed, *sagni glavu* – áthatóan jelen volt.

És az áldozat lehajtotta a fejét.

Hogy jobban lássák a tarkóját.

*

Télen a középső szobában, ahol nem fűtöttek, egy nagy fahordóban pihentek sós lében a káposztafejek. Rajtuk egy deszka, a deszkán nyers kő. Nagyanyám a káposzták óvónénije volt, egész évben törődött velük: elültette, kapálgatta, locsolgatta, leszedte, savanyította és árulta is őket. SAVANYÓ KÁPOSZTA ELADO – írta ki ügyetlen betűivel egy cipődoboz fedelére, és kitette az ablakba. Jöttek is a szomszédasszonyok, vitték aprópénzért a savanyított káposztafejeket. Nagyanyámnak volt egy titkos kis bugyellárisa, az éjjeliszekrényre fiókjában tartotta, csak csörgőpénz volt benne. Abba gyűjtötte a káposztapénzt. Miután meghalt, találtam abban a fiókban egy tekerccsé göngyölt cédulát, újság széle lehetett, ez állt rajta, tintaceruzával írva, reszketeg vonásokkal: „Mi is így kezdtük / az életet mind ti / most ti jötök / utánunk / Mi az életet be / fejeztük hamuvá / porrá válunk.”

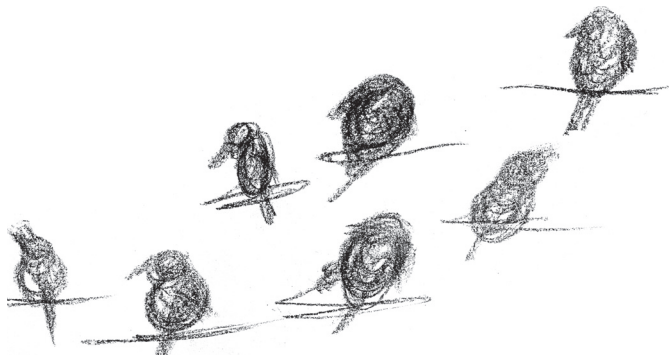
*

Plusz négy fok éjnek idején Belgrádban, lattyak; ronda a hó és prűszkölnek a trolik, melyek itt olyanok, mint a macska farkára kötött csörömpölő konzervdoboz. Elmúlik a tél meséje, megered-e valami bennünk? Elfelejtjük-e ezt a csodálatos telet (amelyre az autósok úgy haragudtak)? Most a legcsúnyább: nem kellene kezdeni valamit e pillanattal? Jaj, nem arra célzok, hogy igazságot tenni, csúszkál a csizma, és az égből is minősíthetetlen állag szemereg.

*

Elfelejtettem a tél meséjét. Térdig ért a hó, a néptelen Népligetben baktattam, ámultam-bámultam, áhítatot éreztem. De mi iránt? A tündér fák vagy a fehér szín iránt? A cinegék

iránt? A tisztaság iránt? A hóesést mindig is égi ajándéknak, valóságos kegyelemnek éreztem. Miért, hogy mindig újra elfelejtem?

*

Kelet-Közép-Európa megmaradt lényegtelenességében olyanok, amilyen volt, csak épp a szellemét veszítette el, az ellenállást, azt a pluszt, ami azzá tette, ami, a megkülönböztető jegyét, mely lealázta és kiemelte, a maga nemes/nemtelen kopottságát, a tiltakozását – és dörgölődzövé vált, a belső integritását föladta. A szerencsétlenség-batyunkat, ütöttkopott történelmi kofferünket, ahogy Kiš mondta volt, tovább cipeljük, csak hamisított Nike-hátizsákokba pakolva. Én ezt züllési folyamatnak vélem. Meg árusításnak is. A lányomat Nagy Imre újratemetésének (vagy mijének) napján a mellemen dajkáltam a kőbányai Szent László templom kertjében, zúgtak a harangok, tülköltek az autók, ezt legalább nem felejttem el, de hát mit sem feledhetek, elég körülnézni egy kicsit. Minden kátyúról az életünk jut eszembe.

*

Néha azt hiszem, nekem mindegy, hol vagyok, ugyanúgy el tudok veszni Belgrádban, mint Budapesten, Pécsen vagy Újvidéken. Mintha nem én mennék, hanem vinne az út vagy a lábam, s mintha nem látnék ki a szememből. A világ meg közém ékelődött a „pszichém”. (Horvátul egyébként így nevezik az állótükröt: *psiha*.) Nem ereszt, s nem ereszti át a világot. A nyelv is gyakran *vízátneresztő* rétegnek tűnik, elhallgatok, összeszorul a torokom, fojtogat a közölhetetlenség.

EXTIM NAPLÓ

(Van intim is)

(A vitát nem könnyű befejezni)

Ha valaki azt mondja, hogy márpedig a vitának vége, akarva-akaratlanul vitába száll mindazokkal, akik azon az állásponton vannak, hogy a vitának még nincs vége. (Ha nem lennének ilyenek, a kijelentés súlytalan maradna.) Azzal tehát, hogy a vita végét kimondja, épp az ellenkezőjét cselekszi annak, amit mond, úgyhogy egyértelműen azok malmára hajtja a vizet, akik szerint a vitának még nincs vége. S ezáltal immár saját magával polemizál, még hozzá bravúrosan, hiszen megsemmisítő csapást mér eredeti megállapítására, miszerint a vitának vége.

(Nem tudni, mit veszünk)

– Kérnék szépen fél kiló csirkemájat! – mondom a hentesnek.

– Nem vagyok benne biztos, hogy van anynyi – válaszolja szórakozottan –, s átnyúlva a tíz kilónyi csirkemáj fölött, próbálja kupacba rakni a fonnyadt csirkemell-csíkokat.

– Bocsánat, csirkemájat kértem – figyelmeztetem óvatosan.

– Ó, annak semmi akadálya! – kiáltja vidáman, s máris belemélyeszt egy nejlonzacskót a csirkemájas bödönbe, s az egészet rutinos mozdulattal a mérlegre dobja. A mérleg nyelve némi habozás után két kilón túl állapodik meg.

– Bocsánat, fél kilót kértem – mondom neki gyorsan, mielőtt megkérdezné, lehet-e egy kicsivel több.

– Ó, annak semmi akadálya! – énekli kacagva –, csodálkoztam is, hogy miért kér valaki két kilót ebből a szarból!

Megvan tehát, pontosan fél kiló. A kérdés már csak az, mit kezdjek vele.

(A posztmodern vezér dilemmája)

Az egyenlőségért folytatott harc egyik fő nehézsége, hogy senki sem állhat az élére. Mert aki odaáll, aki a többi egyenlősítő fölé emeli magát, máris megcsúfolta az áhított célt.

Logikailag tekintve az egyenlőtlenség növeléséért folytatott harc élére oda lehetne állni, hiszen így máris példamutató különbség keletkezne a vezér és a többiek között. Ezzel a változattal azonban tartalmi-esztétikai problémák vannak. Első helyen az, hogy mivel a statisztikák világszerte amúgy is az egyenlőtlenségek drasztikus növekedését mutatják, az árral úszók vezérének lenni bizony kertes dicsőség, s ilyesmivel jó ízlésű ember nem is szokott henegegni.

Nincs tehát könnyű helyzetben az, aki manapság vezér szeretne lenni. Mivel nem állhat sem az egyenlőségért, sem pedig az egyenlőtlenségért harcolók élére, leghelyesebb, ha kitalált, fiktív, nem létező ellenségeknek üzen hadat, lehetőleg minden nap másiknak. Így tudja a leghatékonyabban megteremtteni, fenntartani és megszilárdítani a hatalmát, hiszen még a vereség veszélye sem fenyegeti, s közben azt csinál, amit akar.

(Nem tudni, hogy mit tud a másik)

– Meggy? – kérdezte a szélsőségesen ápolatlan külsejű pénztárosnő a nejlonzacskóba gyűjtött, megmérettetésre és fizetésre váró meggyemre mutatva.

Hirtelen nem is igazán értettem, hiszen a válasz mindenki számára nyilvánvaló. Hogy valamelyest indokoljam a kérdését magam és a többi vásárló előtt, ezt találtam mondani:

– Igen, meggy, bár majdnem olyan, mint a cseresznye.

Elégedett voltam a válaszzal, és ugyan-
ezt a reakciót olvastam le a sorban állók arcá-
ról is. Csakhogy ezzel még nem végeztünk,
hiszen a pénztárosnő máris az ugyancsak
hozzám tartozó, ezúttal finom hálóba csoma-
golt őszibarackot tapogatta. Előre féltem a
kérdésétől, mert hirtelen semmilyen gyü-
mölcs nem jutott eszembe, amely hasonló
formájú és felületű lenne, mint az, amelyet
piszkos kezével éppen simogat.

– És ez őszibarack? – jött a kérdés, amelyetől
annyira tartottam.

– Igen, őszibarack – mondtam határozot-
tan, de mivel magam is elégedetlen voltam
túlságosan is rövid, pökhendinek ható
válaszzal, gyorsan hozzátettem: – Amaz
meg ott, kérem szépen – mutattam a követ-
kező termékre –, joghurt, natúr joghurt!

A pénztárosnő szúrós tekintettel nézett ki
zsiros haja mögül, s jó hangosan, hogy mind-
enki hallja, ezt kiáltotta:

– Tudom, nem vagyok hülye!

(Szegény gazdagok)

Még a gazdagok sem tudják megúszni azt
a sok kellemetlenséget, ami az új ruha felpró-
bálásával jár – mondta egyszer régen Erdély
Miklós, s most, miután ez minden megfog-
ható ok nélkül eszembe jutott, folyamatosan
azon gondolkodom, milyen furfanggal lehet-
ne legalább a leggazdagabbakat megkímélni
a szóban forgó kellemetlenségektől. Biztos
vagyok benne, hogy az emberiség vezető
szellemei már kitalálták a megoldást, de ne-
kem sajnos semmi nem jut az eszembe.

(Majdnem mindent érteni)

Niels Bohr, a híres Nobel-díjas dán fizikus
a múlt század derekán egyszer elment a mo-
ziba és megnézett egy szokványosnak mond-
ható kalandfilmet. A vetítést követően bará-
tai a benyomásairól faggatták, mire azt nyi-
latkozta, hogy egyetlen apróság kivételével
mindent megértett. Érti, mondta, hogy a fő-
hősnek sikerült kimenteni kedvesét a rablók
karmai közül, hiszen kezdettől fogva erős és
talpraesett fickó benyomását keltette a film-

ben; azt is elképzelhetőnek tartja, hogy a kri-
tikus időpontban a hegy lábánál épp egy fel-
nyergelt ló sétafikált, hiszen a lovak néha
tényleg el szoktak kóborolni a gazdájuktól;
sőt azt is elfogadja, hogy a szikláról leugró
pár pontosan a ló hátára esett, s így sikerült
elmenekülnie. Mindezt nemcsak lehetséges-
nek, hanem egyenesen reálisnak tartja, azt
viszont már túlon túl fantasztikusnak érzi,
tette hozzá, hogy egy operatőr épp arra járt, s
az egészet sikerült lefilmeznie.

Géczi János plakátkollázs-fotográfiája

(Az átlagos ló ereje)

Még fel sem ébredtem rendesen, máris
meglepetés ért. Egy tudományos cikkben ezt
olvasom: „a University of Massachusetts ku-
tatóinak mérése szerint egy ló átlagosan 14,9
lóerős”. A megállapítást a szerző hosszas ér-
veléssel támasztja alá, amit bizonyára soha
nem fogok megérteni. Mindenesetre gratulá-
lok a kutatóknak, a szerzőnek, de még in-
kább az átlagos lónak.

(Meváltoztatni a stratégiát)

Épp nagy munkában voltam, amikor kora
délután felhívott valaki egy ismeretlen szám-
ról és kiváló borotvakészletet ajánlott a fi-
gyelmembe. Már korábban is volt ilyesmire
példa. Akkor hebehurgyán azzal próbáltam
védekezni, hogy szakállas lennék, ha megen-
gedi. Nemhogy nem engedte meg, de el sem
hitte (a magáé csak borosta, mondta például,

amiben van igazság), úgyhogy hosszas huza-vona után tudtam csak letenni a telefont. Ma más stratégiát választottam, s az gyors eredményre vezetett. Rögtön az elején félbeszakítottam és a figyelmébe ajánlottam egy pazar dél-balatoni wellness-hétvégét, tényleg aprópénzért, sőt jelentős árengedményt ígértem a családjának arra az esetre, ha fejenként egy-nél több kutyát és/vagy macskát hoznak magukkal. Nem nekem kellett letennem a telefont, ő csapta le.

(Idióta intelligencia)

A mesterséges intelligencia óriási előnye az emberivel szemben abban áll, hogy nem kell gondoskodnia a saját testről (hardware). Ugyanakkor ebből ered a vele szemben táplált legfőbb gyanú is: mivel az intelligencia döntően a túlélés támogatójaként alakult ki, a saját magával törődni képtelen embert nem intelligensnek, hanem idiótának szokás tekinteni. A mesterséges intelligencia eleve ilyen.

(A macska ajándéka)

Vettem a macskának az állatkereskedésben egy szép kis labdát. Miután kifizettem, megkértem az egyébként rendkívül kedves és segítőkész eladónót, hogy ha tudja, tüntesse el róla az árat, elvégre ajándékba viszem. A hölgy súrolgatta és dörzsölgette egy darabig, de mivel a tinta igen mélyen beivódott a diónyi labda szivacsos testébe, kénytelen volt feladni a harcot. Kesernyés arccal nyújtotta át a terméket, de hirtelen felvillant a szeme, mert zseniálisnak gondolt ötlete támadt. Mondja azt a macskának – hadarta önfeledten –, hogy ez a szám nem a labda ára, hanem csupán a kódja. Noha rögtön tudtam, hogy én aztán nem fogok ilyen ócska trükkel a macska színe elé járulni, mosolyogva köszöntem meg a jóindulatú tanácsot. És tényleg nem is volt rá szükség: a macska a pattogó labdát azonnal bekapta, így aztán képtelen elolvasni, mi van rajta. És már csak azért sem firtatja, hogy az a 200-as szám most az ára vagy a kódja a labdának, mert ugyanazon labdával van betömve az ő szája.

(Jézus és az internet)

Szól a közszolgálati rádió, pünkösdistá is-tentiszteletet közvetítenek Kalocsáról. Arra leszek figyelmes, hogy Bálint Miklós lelkész kifejti, Jézus segít nekünk megszabadulni káros szenvedélyeinktől, egyebek mellett az internettől. Mivel kíváncsi lettem az okfejtés egészére, a teljes adást utólag az internetről voltam kénytelen meghallgatni.

(Növényeket ápolni)

Három hét kellett hozzá, hogy rájöjjek, pedig berlini lakásunk öt percre van tőle, hogy a falat befutó pompásan dús növényzet egy tágas kocsrát rejteget. A tulaj elmondta, hogy laknak a környéken olyanok, akik csak harminc év után fedezték fel. Kérdésemre, hogy szabad-e a teraszon dohányozni, elröhögte magát. Ebben a kocsrában száz éve dohányoznak, mondta, a növények belepusztulnának, ha nem kapnának füstöt. S tényleg, a kocsrát övező szép zöld növényzet mintha az ajtón kiáradó füstöt ábrázolná.

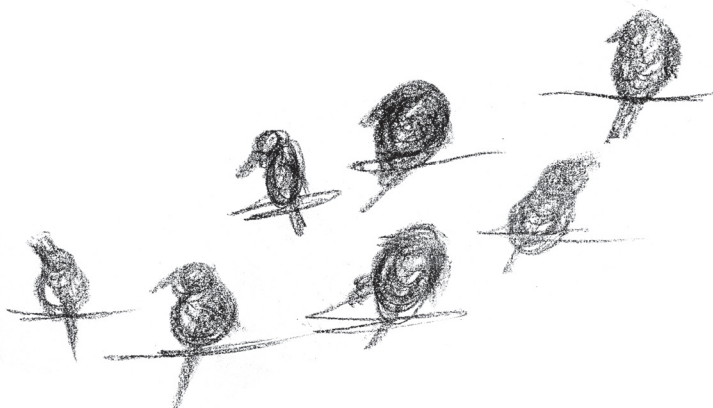
Azóta oda járok, ápolni a növényeket.

(A tapintat filozófiája)

Ismerősöm húga élete első filozófiavizsgálójára készült, s mivel kevés sejtelve volt e diszciplína mibenlétéről, megkérte tapasztaltabb testvérét, hogy segítsen neki a felkészülésben. A gyorstalpalót kiegészítendő ismerősöm szükségesnek érezte, hogy újdonsült tanítványa valamely konkrét bölcséleti szöveggel is szembesüljön. Kezébe adta hát Ludwig Wittgenstein *Filozófiai vizsgálódások* című művét, mondván, hogy olvasson el belőle néhány passzust. A fiatal lány bő fél órára félrevonult a könyvvvel, unottan lapozgatta azt, s miután visszatette a polcra, ismerősöm a véleménye iránt érdeklődött. Azt nyilatkozta, hogy néha bizony ő is szokott hasonlókat gondolni, de a szerzővel ellentétben inkább nem fecseg ró-luk, az írásról már nem is szólva. Mert, tette hozzá, nem akarja ő ilyesmivel macerálni az embereket.

NAPLÓ

(„Látják, sejtem...”)

2003-04-24

Újabb szörnyű hajnali ébredés, amelyben csak az volt elviselhetetlenül maró, hogy már-már megszokottnak éreztem. Magam követtem el magam ellen a merényletet, s ahogy kinéztem a hajnali sötétségbe, úgy éreztem, magam zártam magamat az előttem lévő ablakrácsok mögé. Rám zárult ez a rács, és rengeteg idő telt el, hogy meg sem kíséreltem kitörni mögüle. Én magam követtem el azt a merényletet, amelynek elkövetésétől mindenkit óvtam: családtagjaimat, szerelmeimet, később feleségemet. Én mentem egyre beljebb e csapdába, és ma valójában nem tudom már, előre, avagy visszafelé kell-e menekülnöm. Természetem tiltakozik az ellen, hogy ott helyben robbantsak fel mindent magam körül, ahol vagyok.

Észrevétlenül, magamnak is kicsit meglepetést okozva kezdek bele ebbe a feljegyzésbe. Napló lesz-e, a többször elkezdettnek a folytatása? Higgadt vagyok, a megrendülésem óriási, csak éppen hozzászóltam már. Talán az vigasztal csak, hogy nem jön a nyelvemre a szó, hogy késő. Nem érzem, hogy késő, azt legalább nem érzem. Felriadok: költő vagyok-e még, avagy csak néhány megszólítás, címzés ámít ezzel. Nem ámít, inkább a képembe vágja: mi van belül még benned, Rácz Péter?

Nem tudhatom. Ezért írom ezt a feljegyzést. Derüljön ki. Hosszú elemzés szokott itt következni, boncolgatom magam végtelenül, vagy belevágok rögtön valamibe, ami már a vershez közelít. Egyáltalán, azt is meg kell szoknom, hogy írok, írok, végtelen oldalakon át, írok. Fogalmazok, ahogy Tolsztoj mondta a halálos ágyán, jaj istenem, még mindig fogalmazok. Én most pattantam fel mindennapi ágyamról.

Hogyan fogom csinálni? Nap mint nap leülök, és folytatom? Igen, ezt kell tennem. Talán jó is, hogy a megrendülésem megszokott; nem a rémülettől estem ki az ágyból, hanem a rémület megszokását éreztem megrendítőnek. Magamat néztem, de benne volt az is: a gyerekeimet néztem, amint engem fognak látni, engem látnak most máris: mi vagy te? És akkor arra gondolok: irány a konyha, csinálj kávé magadnak: te itt ma már nem fogsz aludni! Elhatározni valamit, majd megcsinálni – ezt még tudom.

Most megvan a kedvelt hátrányos pozíció. Igazából nem kedvelem, de mégis: ebből szeretem felküzdeni magam. Teniszben is gyakran előfordul, hogy előnyt engedek az ellenfélnek, hogy legyen mit behoznom. Ez számít: hogy behozom a hátrányomat, nem a győzelem. Éppen ezért a győzelemre olykor elfogy az erőm, a koncentrációm. Nem célolok, hogy végig vezessek, majd győzzek; inkább csak elvolnék valahogy.

2003-05-05

Meghalt Körjártat macskánk május 3-án. Két-három hetes kínlódás után, mindenféle orvosi beavatkozás ellenére vagy miatt. El

kelllett altatni, olyan mértékben nem volt már az életé. Gyerekek is ott. Egész esti sírás, és másnap is. A megérezett veszteség. Ahogy a gyerekek látták. Teljes átéléssel. Nem lenne jó, ha most még idős nagyanyjukat is elvesztenék. Nem tudnának még egyszer sírni. Vagy össze kellene hasonlítaniuk a kétféle veszteséget. A kétféle veszteség miatti szomorúságukat. És meg kellene állapítaniuk, hogy az állat elvesztése jobban megrázta őket. Emiatt furcsa érzésük támadna, restellnék is magukat. Elő kellene tehát bányásznuk magukból valami nagyobbnak vélt megrendülést nagyanyjuk irányában, miközben éreznék, hogy mindezt nem tudják természetesen átélni.

Az autóban hazahoztuk, hogy másnap Sukorón eltemessük. De reggelre az autó sehoh. Ellopták. Össze kell hasonlítani az érzelmi veszteséget az anyaggal. A szomorúságot a bosszúsággal együtt kell megélni. Nem lehet egyszerre szomorúnak és bosszúsak is lenni. A szomorúság szelíd, a bosszúság vad. Utóbbival megölöm az előbbit. Ha nem vagyok bosszús, megengedem az engem ért gázságot és pimaszságot, amit egy autó ellopása jelent. Különböző praktikus gondolatokkal küzdök, amelyek kiszorítják belőlem a gyász érzését. A gyászhoz volna kedvem, de bosszant is, ha nem tudom végiggondolni emiatt a teendőket. A bosszúsághoz is volna kedvem, de erős bennem a gyász szelídsége, levertsége.

2003-05-14

Prózával próbálkoztam, de nem tűnt meggyőzőnek. Nem az, amit írtam, hanem hogy maga a prózaírás volna olyan fontos, mint a versé. Nem fontosnak, csinálhatónak tűnt mindössze. Olyasminek, ami nem nagy dolog. Kicsiben kellene esetleg próbálkozzom, azzal, hogy ha nem is döntöm el előre, de megmaradok a kisebb terjedelmű, ilyen vagy olyan próza mellett. Szóval nem nagyregény.

És akkor eszembe jut az, aki most írja, illetve már csak írta a hasonló recenziókat, és napjai? órái? vannak hátra: Balassa Péter. Egy kortársam, akinek itt, most e „lapokon”

tiszteletemet és szeretetemet fejezem ki – remélve, hogy nem okkal gondolok éppen most rá. Hogy valamitől, talán, mégiscsak egy kis időre helyre jön.

Egy macska fekszik szokásosan összegömbölyödve, s nekem kell vele valamit csinálni, talán a meggyógyítása érdekében. És egy nagy kanállal a vékonyába belevágok, mintha kanállal ott szét akarnám, kellene vágni, hogy beletegyem valamibe, vagy alkalmassá tegyem valamire. Mivel azonban élőlény, ez a dolog nem megy, nem olyan könnyű ott szétvágnom, nagyon kellene nyiszálnom, én is elbizonytalanodok, hogy kell-e és ezt kell-e csinálnom. Ráadásul, miközben bár életére török, a macska semmilyen módon nem reagál, mindössze szomorúan néz. Szomorúan néz, amiért nem hagyom békén. Nem azért, amiért kezelni próbálom, vagy végrehajtok valamilyen értelmetlen utasítást, hanem amiért butaságaimmal nem hagyom őt békén. Elbizonytalanodván, félbehagyom a műveletet, amivel épp olyan ostobaságot művelek. De felébredek, mert már nem bírom az értelmetlen állapotot.

2009-10-29

Újrakezdés, vagyis mindaz, ami minimálisan kell egy versbe, vershez.

2006-01-03

Hú, még nagyon félkésznek tűnik, még kell vele kegyetlenkedni jócskán, különben nem lesz elég kemény, megdöbentő, megvágott és újrakezdett. Brrr. Így kell nekiesnem. Csak előbb kinyomtatom.

2004-12-17

(A *Téli lét című dossziéból*) Nem jobb vagy több az alapanyaga, mint másoknak, vagyis egyszerre a semmiből keletkezett, de ugyanakkor benne vagyok, benne van a környező világ, és nem hat papírvékonyak a „történet”. Van benne újrakezdés, ha lehet, még kidobálok belőle ismétlődő vagy üres sorokat, már eddig is tettem.

2004-12-16

Lett reggelre további bátorságom egyet biztos, de lehet, hogy három sort húzni. És vannak benne újrakezdések. Nem egy dolgot visz, rág, csócsál, kifejt, hanem mer továbblépni, máshonnan belekezdeni. Ezek nekem fontos dolgok technikailag meg poétikailag, hogy így fejezzem ki magam.

Ah könnyű, világeletemben legfelül laktam.

2005-03-07

Látják rajtam, hogy sejtem, miben sántikálnak, mégsem árulhatják el magukat nyílt fellépéssel vagy agresszivitással, mintha maga a csel és színlelés fontosabb lenne tervüknél, hogy eltegyenek láb alól. Legalábbis a legutolsó pillanatig. Én sem állok könnyű választás előtt. Ha némi bizalmat elárulva mégis odamennék a tűzhöz megkeresni a cipőmet, veszélyeztetném testi épségemet, sőt életemet. Ha viszont nem megyek oda, elárulom, hogy tudok a veszélyről, amely rám leselkedik, és mint olyan, eleve okot adnék a nyílt fellépésre. A helyzetemet súlyosbítja, hogy értelmes, nyílt tekintetű, kulturált emberek invitálását utasítanám el, bizonyítva ezzel, hogy nem vagyok fogékony az efféle. – Később: két női arc viaskodik bennem, az újságárusnő egyszerűen szép és erős arca elhomályosítja P. nem kevésbé erős, de mégis kevésbé rögződött tekintetét, amely csak pillanatokra villan fel. És ez így lesz egy hétig. Hogy aztán tökéletesen elfelejtsem az arcukat, s hogy ki rejtezik a monogram mögött.

De miért is vagyok célpont? Kinek célja, hogy valahol hátamba fúródjon a

Aztán egy áldott pillanatban megkérdeztem E.-t, vajon ez férfi szokás-e, vagy nők is csinálják: gyakran és minden reális ok nélkül öt perc alatt végigzongorázzák, tudnának-e ezzel a most felbukkant nővel (férfival) élni, lelkileg, szellemileg, testileg. Hosszan gondolkodott, majd azt mondta: igen, nők is.

2005-03-07

A veseköveket, meg a daganatomat nézegesse, ne a gázórám állását.

2009-10-29

...Mindezek elég sok időt elvettek. De aztán nagyon halk maradtam és figyeltem erősen. Kicsit harmonikusra, könnyen dallamosra sikerült, lehet, hogy még el kell rontanom, vagy valamivel fel kell borítanom, hogy ne legyen ennyire kerek (mint most gondolom). Ugyanakkor bőven legyen benne anyag, információ, akár történet, változás, meglepetés, újrakezdés, vagyis mindaz, ami minimálisan kell egy versbe.

Gécsi János plakátkollázs-fotográfiája

Nem akarom, hogy legyenek technikáim, módszerem, fordulataim. Ne ismerjenek fel. Nagy, nehéz út ez, arról ismernek fel, hogy nem ismernek fel. Mindig, mindent újrakezdeni. Mintha az első verset írnám. Az egyetlen. Véletlenül belelapoztam J. kötetébe, és akkor lett egy mondat erről, ami a végén elég

sutának tűnt, végül azonban mégis sikerült jól beletenni a végére. A vers maga: nem szól semmiről. Tényleg semmiről, álom, meg drog is van benne, de semmi. Hogy ez aztán jó-e vagy nem, azt nem tudom, se konkrétan, se általában. Illetve gondolkozni kellene rajta, ami nem fog most annyira menni.

Megnéztem, és sajnos ma reggel sem találtam javítanivalót (majd még erőszakolom), azért sajnos, mert akkor lehet, hogy nem működik a javítási rendszerem, magyarul nem vagyok elég éles, kegyetlen, kemény, innovatív és kreatív. Az pedig nem jó.

2010-es évek

...Itt tartunk: *szeretni: magány*. Végre egy sor, kiragadva az egészből, amely Rilke olvasása közben megfog. Nem tudom, miért olvastam olyan mohón, pont ifjan, ezt a költőt. Talán a *Malte* ragadott magával, biztosan.

A legkevésbé zavar, hogy ellentétes a mindennapi és szokványos tapasztalattal megokoskodással. Végtelenül egyszerű, hogy a szeretés olyan karanténba zár, amiből kitörni nehéz. Aki elmerül abbéli boldogságában, hogy rátalált valakire, annak hiába mondom. Aki örül, hogy tárgya van szeretetének, s azal, aki viszontszereti, boldog. Egyesülről beszélnek, de hát mi zárja ki legjobban a másikat, mindeneket, mint ez az egyé válásom valakivel. Hiszen onnantól kezdve nincs számomra más. Nem valakit vagy valamit szeretni, ami máris közösséget, legalább kéttagú közösséget feltételez. Szeretni, mindössze. Ha hagyom elhatalmasodni magamon, dermesztő úr vesz körül rögtön. Megoszthatatlan.

Amilyen egyszerű ez és nem kíván kiegészítést, két szóban is elég önmagának, ugyanúgy azon sem lehet csodálkozni, ahogy belevetem magam ebbe a felismerésbe: hogyan is nem tudtam vagy mondtam ki mégis meglévő tudásomat. Rám zúdul ez a felismerés, rátalálás erre a magányra, hiszen nem kivételezett és egyedi vagyok-e abban a pillanatban, hogy szeretek? S ha igen, mint a villám sújtotta ember, mi mást érezhetnék, mint azt az

Kierkegaard beszél hasonlókat, ha jól emlékszem.

Persze, ha szeretek, a hétköznapi gondolat rögtön a szeretetre kérdez, feltételezi, nem lehet egy szál maga, akinek szeretni van csodálatos alkalmá. És szokás szerint mindent elhomályosít az úgynevezett boldogság, még éppen csak lihegek a magány elől futtomban, nem is sejtem, hogy már egy újabb magány jeges karjai készülnek átfonni.

Sok-sok lehajtott fejet látok, ha előlről, akkor fel-felvillan a szégyennel vegyes, töprengésre utaló arckifejezésük. Három évtizede lehetett ilyen arcokat látni, de akkor az idegen csapatok távoztával akkora volt az öröm, hogy mindent, majdnem mindent, majdnem mindenkinek megbocsátottunk. Ma az egzisztenciális fenyegetettség mindnyájunk menlevele, és a pecsét elég erős rajta. Ráadásul szinte mindenkit érint nyugdíj alatt. Lesz majd forgalom a damaszkuszi úton megint.

Nem tudom, hogy nem tudok vagy nem akarok prózát írni. Vagy mindkettő. Tavasszal megjelent verseskötetemre egyetlen reakció sem volt. Személyesen, emberek, barátok és ismerősök, reagáltak rá. Írni, egy kivétellel, senki nem írt róla, tudtommal. Egy verseskönyvről. Amit mindennél fontosabbnak tartok. Prózát versek után író költők mondják, igen, azt egyből észreveszik. Néhány kivételtől eltekintve legtöbbször azért is írnak ilyet. Ez lehangoló. Mindenesetre látom a folytatást, van hang, amelyet még nem szólaltattam meg.

Kornis mondta egyszer, hogy ha tudna verset írni, kizárólag azt írna, annál felemelőbb nincs. Romantikus. Éppoly gyanús, mint bármit írni. De gyanús nekem az a sebész is, aki az arcomon babrál a szikéjével. Ezt azért mindenkinek tudnia kell, aki nem akar megelégedni a gyógyítás, a hasznosság álvigaszával.

A hajnal, lehetőleg a sötét hajnal, vagy az éjszaka mély lidérce. Itt is még sok kísérletezni való van. Adan mondja, hogy a szállodában aludt, és szerencsére nyugodtan felgyújthatta a villanyt, amikor felriadt, nem zavarta a feleségét. Elúzni így is lehet a nyugtalanság démonát, én inkább benne dagonyázom.

Csend és zajongás. A csend sokat mond, a zajongók csak félnek. Egyre többen értik a csend beszédét, már alig beszél valaki.

UHU

– forgatókönyv-részlet

A filmben a huszonnyolc éves Tomira rábízzák a tízéves lányát, Laurát, akit eddig hanyagolt. Ezzel egy időben egy uhubagoly repül be a házába, amelyet Tomi megsebesít. A baglyot elviszik egy vidéki madármenhelyre, és ez az utazás lehetőséget ad a fiatal apának, hogy helyrehozza a kapcsolatát a lányával. A forgatókönyv első változatát 2013-ban írtam, sikertelenül pályáztam vele filmterv-fejlesztésre a Filmalapnál. Most már egy másik nagyjátékfilm-terven dolgozom, de remélem, hogy egyszer az Uhu is megvalósulhat.

AUTÓBELSŐ. BUDAPEST BELVÁROS – NAPPAL
Tomi és Laura a kisbusszal a városon hajtanak át.

TOMI: Majd betelefonálok, hogy lázas vagy... De majd te is telefonálj be az étterembe, hogy én is lázas vagyok...

LAURA: Telefonáljak be?

Tomi nevet.

TOMI: Jobb, ha beugrunk.

AUTÓBELSŐ. AZ ÉTTEREMNÉL – NAPPAL
Az étteremnél Tomi kiszáll a kisbuszból. Laura látja, hogy Tomi az étterem teraszához megy, ott ül az egyik asztalnál Robi, a főnök. Valamit beszélnek, nem hallani, hogy mit. Robi most már kiabál, hadonászik, Tomi is üvöltözni kezd. Tomi sarkon fordul, visszajön a buszhoz, beszáll. Elindulnak a kisbusszal.

LAURA: Mi volt?

TOMI: Semmi. Kivettem egy szabadnapot.

AUTÓBELSŐ. BUDAPEST BELVÁROS – NAPPAL
Laura hátramászik a csomagterbe, a bagoly kalitkájához. Nézi a baglyot. Egyre közelebb merészkedik a madárhoz, most már közről nézi. A bagoly is nézi Laurát.

Tomi vezetés közben a telefonján rákeres az „uhubagoly” címszóra.

TOMI: A bagolyalakúak rendjébe tartozik... a bagolyfélék családjába... *Európai uhu, spanyol uhu...* – elég sok fajta van – *...usszuri uhu, türkmén uhu, himalájai uhu, tibeti uhu...* *Bubo bubo*, ez a latin neve...

Laura nézi a baglyot. Tomi a szócikket olvasa tovább.

TOMI: Egy nyulat is el tud kapni. Sőt egy rókát is... Kifinomult a látása és a hallása...

LAURA: Ez fiú vagy lány bagoly?

TOMI: Nem tudom... Szerintem fiú.

Tomi leteszi a telefont az anyósülésre. Hátra-néz Laurára.

TOMI: A bagoly, állítólag, félig-meddig érti az emberi beszédet.

LAURA: Ne...

TOMI: De... Ez a legokosabb állat. Nem mindent ért, de egy részét biztosan.

Tomi a visszapillantó tükörben nézi Laurát. Laura suttog a bagolynak.

LAURA: *(suttog)* Hé... tényleg érted a beszédet? A bagoly néz a nagy, sárga szemével.

KÜLSŐ. SZTRÁDA – NAPPAL
A kisbusz száguld a sztrádán a többi autó között.

AUTÓBELSŐ. SZTRÁDA – NAPPAL
Tomi betesz az autómagnóba egy régi kazettát. Sűrű, pszichedelikus zene szól, gitár és elektromos orgona, talán a hetvenes évekből. Laurának nem tetszik a zene.

LAURA: Milyen messze van az a hely? Az a madárkórház...

TOMI: Még odébb van. Jó lenne megállni valahol, enni.

LAURA: Nem vagyok éhes.

TOMI: Én éhes vagyok. Elmaradt a reggeli.

AUTÓBELSŐ/KÜLSŐ. PIHENŐHELY, ÉTTEREM – NAPPAL
Bekanyarodnak egy pihenőhelyre.

LAURA: És a baglyot itt hagyjuk az autóban?

TOMI: Igen...

Tomi kinyitja a csomagtartót, egy pokróccal letakarja a kalitkát.

Elindulnak a hatalmas, lapos étteremépület felé.

BELSŐ. ÉTTEREM – NAPPAL

Régi, szövetkezeti étterem. Most Tomi és Laura az egyedüli vendégek. A pincér (32) fölveszi a rendelést. Tomi nézi az étlapot.

TOMI: Mitek van... Flambírozott... Két flambírozott sertésszeletet kérünk.

LAURA: Az mi?

TOMI: Jó lesz! Majd meglátod!

A tévében mese kezdődik: a *Nyakigláb apó* japán mangaváltozata, a kilencvenes évek elejéről. Ahogy a főcímdal szól, felbukkannak a figurák, Laura arca felragyog. Egy-egy szót énekel is a főcímdalból. Tomi nézi Laurát, aki ebben a pillanatban önfeledt gyerek – ritkán látja ilyennek.

A pincér hozza a kaját, a sertésszeletek a tányéron lángolnak.

TOMI: Ez azért nálunk lényegesen jobban néz ki... Nagyobb a lángja...

A pincér leteszi eléjük a tányérokat, Laura gyanakodva nézi a lángoló kaját. Tomi rászól a pincérre:

TOMI: Jobb kéz felől tedd le a tányért!

PINCÉR: Igaz... Elnézést!

A pincér távozik.

LAURA: Ezt fogjuk megenni?

Laura nézi a lángot.

Tomi jóízűen falatozik, Laura csak egy kicsit csipeget, aztán felkel az asztaltól.

TOMI: Nem kéred?

Laura rándít egyet a vállán és a kijárat felé megy. Tomi a villájával átpakolja a kaját Laura tányérjáról a sajátjára, zabál. Az étterem ablakán keresztül látja, hogy Laura kint lófrál a parkolóban.

KÜLSŐ. FOLYÓ, KOMP – NAPPAL

Tomi és Laura a kisbusszal egy folyóhoz érnek.

Felhajtanak a komp fedélzetére.

A komp korlátjánál állnak, nézik a folyó zavaros vizét.

TOMI: Mi van? Mi a baj?

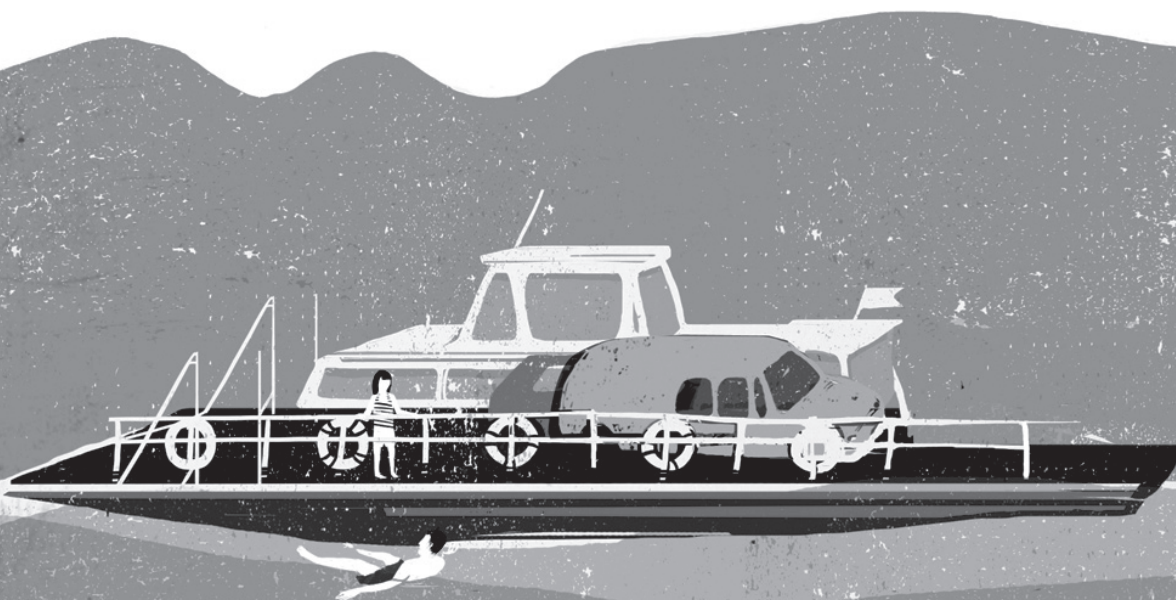
Laura fáradtnak, rosszkedvűnek tűnik. Az arcát a korlátnak nyomja, úgy bámulja a vizet.

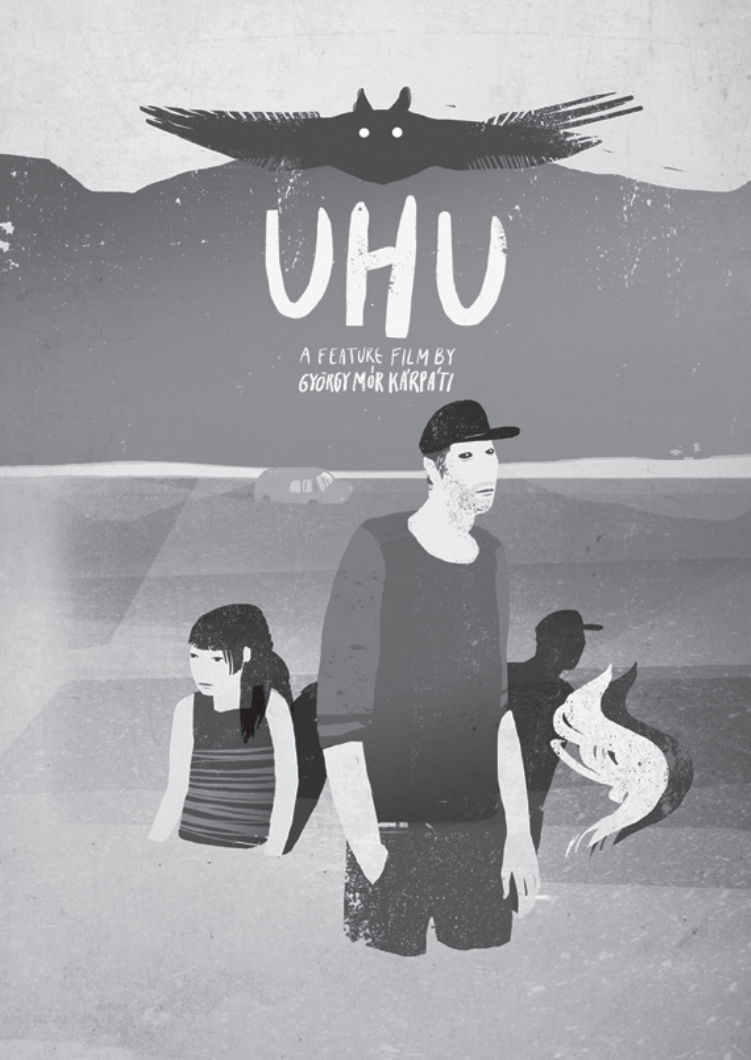
TOMI: Megmutatom a triplaszaltót!

Tomi gyorsan alsónadrágra vetkőzik, felmászik a korlátra, és egy szaltóval beugrik a vízbe, nagyot csobban. Felbukkan a víz alól. Laura döbbenetesen nézi a kompról Tomit, de tesz is neki a mutatvány. Tomi tempózik, nehogy lemaradjon a komptól.

TOMI: (*kiabál*) Nem tripla volt, csak dupla...! Vigyorog Laurára, aztán lebukik a víz alá. Laura várja, hogy feljöjjön a felszínre, de Tomi sehol, csak a zavaros vizet látni a komp körül. Laura nyugtalan. Néhány másodperc után Tomi újra felbukkan, levegőért kap.

LAURA: Papa...!

Czinki Ferenc

ÜDVÖSSÉG KÉSZENLÉTBEN

– az inotai Aphrodité hiteles
története

Varga Gábor Farkasnak

A révész (62) észreveszi, hogy Tomi a vízben van:

RÉVÉSZ: (üvölt) Eszénél van maga??? Azonnal jöjjön ki a vízből!!!

A révész egy csáklját nyújt be a vízbe, hogy Tomi abba kapaszkodva mászhasson vissza a fedélzetre. Tomi tempózik, de nem ér el a csákljához, vigyorog Laurára.

TOMI: (kiabál, prüszköl) Jól van, na...!

RÉVÉSZ: (kiabál) Gyorsan ússzon!

Nem éri el a csáklját. Fárad, és az ár is erős. Most már nem vigyorog, egyre kevésbé tudja leplezni a rémületét. Lemarad a komptól. Laura is látja rajta az ijedtséget. A révész káromkodik, a géptérhez rohan, és leállítja a kompot. A hajtómű csikorogva leáll, a hajó lelassul.

A révész segít Tominak kikászálódni a vízből.

RÉVÉSZ: (ordibál) Megőrült??? Elmebeteg!!!

Laura szégyelli az apját. Tomi kapkodja a levegőt.

TOMI: Jó, jó, jó...

Gyorsan felveszi a vizes testére a ruháit. Észreveszi, hogy a kisbusz csomagtartójának ablakán át a bagoly nézi őt. És huhog...

Kövecses elvtárs hosszan nézegette az új plakátot a könyvtárszoba ajtaja mellett, és az inotai kultúr fűtetlen folyosóján izzadni kezdett. Hozzászokott már a munkásosztályt okító plakátokhoz, amelyek minden esetben arra mutattak rá, hogy valamit rosszul csinálnak, vagy éppen csálnak: rosszul viszik a vasgerendát, felelőtlenül üldögélnek a targonca villáin, csálnak a mérésnél, védőszemüveg nélkül vizsgálják a szikrát hányó körfűrész, borosüveggel a kezükben ölelik a létrát, a kedvence pedig az volt, amin egy szovjet elvtársnő buja szőke tincseit éppen föltekéri az ütvefúró. A könyvtári, kisorsra-nó tolvaj fekete alakja viszont, kezében a jókora lexikkal, a vörös zseblámpafényben mozdulatlanra dermedve, valami teljesen új volt. A feliratot olvasva, „Csípjük nyakon a könyvtári szarkát”, hideg verejték gyűlt össze Kövecses vastag zubbonya alatt, és egy pillanatra talán meg is szédült.

Önkéntelenül oldalsó zsebéhez kapott, és felidézte a néhány perccel ezelőtt történeteket.

Soha nem lopott még könyvet életében, és éppen ezért úgy érezte, mintha a plakát ki-fejezetten neki szólna. Mintha a Mindenható, vagy egy titkos jóakarója, tette volna ide a falra, hogy Kövecses, most még meggondolhatod magad. Vagy esetleg figyelik. Valaki figyel, és az egész ki volt tervezve. Lépre csalták.

Amikor néhány perccel ezelőtt Kövecses beletúrt az „iktatásra váró” könyvek közé, és sűrű hátrapillantgatások közepette zubbonya zsebébe csúsztatta azt a kis alakú, sárga borítós könyvet, még nem sejtette, hogy ilyen hamar lelepleződhet. De ezt a könyvet nem lehetett otthagyni. Puha, finom kötésével, a borító titokzatos ábráival, és a számára ugyan ismeretlen nyelven írott, mégis valamiféle bujaságot sugárzó címével olyan forró izgalmat ébresztett Kövecsesben, amelyet nem érzett már nagyon régóta. Vagy talán még soha korábban. Egészen beleborzongott. Szerelmet, szellemi kihívást és a bűn izgalmát érezte egyszerre. Tudta, ha ez a kötet a könyvtári dolgozók kezébe jut, soha nem kerül ki a polcra, még az iktatás előtt a szemétre hajtják. Vagy bezúzzák. Vagy a pártirodára küldik, és azután zúzzák be.

1973. november 5-ét írtunk, és Kövecses még soha nem iszkolt haza munka után ilyen kamaszos izgalommal.

Másfél szobás készenléti lakótelepi lakásában egyedül élt. Felesége nem volt, barátai alig akadtak, csak a Strand Büfébe meg a könyvtárba járt, a Strandba valamivel gyakrabban. De most esze ágában sem volt lemenni egy fröccsre, kávé sem főzött újat, a reggeli hideg maradékot kortyolgatta, miközben az asztalhoz ült. A könyvet a viaszosvásznonra helyezte. Kövecses magányos ember volt a telepen, szégyellte az érettségijét, és hogy nincs felesége. De úgy érezte, most minden megváltozik, belép egy új világba, ahonnan olyan gazdagon tér vissza, hogy mindenki irigyelni fogja, övé lesz az összes csaj a telepen, és megtanítja őket az égi, a földi és a mélytengeri szerelemre egyaránt, talán még az Andit is, a Strand pénztárából, őt a leginkább, neki már úgyis van valami köze a vízhez.

Az ablakon túl közben zörgetni kezdte a fákat a novemberi szél, tiszta és hideg volt az inotai égbolt, világos lett az apró konyhában is, és benne Kövecses többször végigpörgette a könyv lapjait, hogy aztán végül mindig visszatérjen a borítóhoz. Hozzáért egy ág az ablaküveghez. Elfogyott az utolsó korty kávé is. Egy tengerkék szempár hívogatta magával Kövecses tekintetét a forró nyárba, a kezdő A betű hasából pillogott kifelé, alatta izzó vörös és sárga betűk váltogatták egymást, és egy buja, antik románc ígéretet adták ki összeolvasva: *Aphrodite Strip*, ez állt rajta. A modern Ciprus regénye.

Kövecses nem tudott betelni a látvánnyal. Annyit ugyan sikerült kisilabizálnia, hogy a kötetet 1972-ben adták ki, és egy bizonyos Jack C. Goodwin professzor írta, ám hogy ennél tovább nem jutott az angol szöveggel, egy cseppet sem bántotta. Újra és újra végiglapozta a könyvet, és noha egyetlen szót sem értett belőle, érezte, Jack C. Goodwin professzor ezekben a titokzatos sorokban leírta a választ minden kérdésére. Még az sem zavarta, hogy mindössze egyetlen rajz volt a könyvben, az is egy kusza térkép, de Kövecsest ekkor már nem lehetett kizökkenteni: a térkép egymásba forduló vonalai, lágy ívei, pajkos kacskaringói buja bokrokkal teli labirintusokat, bőven termő narancs- és végtelen olajfaligeteket, meztelenül heverésző nimfák otthonát rajzolták ki előtte.

Kövecses azon az éjjelen ezek között a puha ölü nimfák között hajtotta álomra vasporszerű fejét, és másnap ruhástul, arcával a viaszosvásznon, kezében az üres kávéspohárral ébredt. És még soha nem volt boldogabb életében.

A következő napokban mindent elolvasott, amit Ciprusról és a ciprusiakról talált. A könyvtárnak a közelébe sem mert menni, ezért kénytelen volt az otthon megtalálható lexikonokra, képes újságokra hagyatkozni. A piros pöttyös *Kislexikonból* (1968-as Akadémiai-kiadás) például megtudta, hogy Ciprus ugyan köztársaság, de nem népi, és hogy 9251 négyzetkilométernyi területén 594 ezren élnek, tehát jóval kevesebben, mint Magyarországon, és hogy ciprusi fonttal fi-

zetnek, amiről nem derült ki, hogy hány forint lehet. Az viszont egyértelműen látszott, hogy a ciprusi nép is sokat szenvedett nép, akárcsak a miénk, mert görög, egyiptomi, római, bizánci, arab, kereszties, velencei, török és angol uralom alatt is éltek. A nagymama után maradt egyik *Nők Lapja* „Hetedhét” fotórovatában pedig népviseletbe öltözött görög és török ciprusi katonát is látott. És akkor ott volt még Aphrodité terrakottaszobra a berlini szépművészeti múzeumból.

Csodálatos napok jöttek, Kövecses egyre ritkábban gondolt a rajtakapott könyvtári szarka alakjára, sőt a Strandban, amikor Andi a nagyfröccsök blokkjait adta neki, elkezdte a lányt az inotai Aphroditének szólítani, és ezzel nem várt sikereket ért el, a november 7-i felvonuláson pedig mintha a föld fölött járt volna, és úgy érezte, egy kicsit az elnyomott ciprusiakért is vonul.

Kövecsesnek néhány napon át kerek volt a világ.

Aztán jött november 7-e délutánja, amikor kétségkívül megváltozott minden. Megitta az asznapi utolsónak szánt savanyú nagyfröccsét, felvette télikabátját, fizetett még egy kört a munkaszüneti napot kihasználó kohász kollégáknak, hosszan, bizalmasan, szinte kérkedve búcsúzkodott az inotai Aphroditéről, majd biciklire ült, és bizonytalan lendülettel hazafelé tekert. Minél előbb haza akart érni, hogy újra belelapozhasson a könyvbe. Suhant lefelé a lejtőn a nyirkos őszi délutánban, lobogott utána a télikabátja, elengedte a kormányt, a karjait széttárta, süvített fülében a szél, megszűnt körülötte Inota, de az is lehet, hogy az egész Népköztársaság, és közben, rendkívül hiányos angoltudása miatt, arra a gondolatra jutott, hogy milyen nagy-szerű ember lehet ez a Jack C. Goodwin, ha egyszer benne van a nevében az Isten.

Ekkor tompa ütést érzett a bal karján, viszarántotta, de már késő volt. Hallotta a mellette elzúgó motor öblös, durrogó hangját, és tudta, a tompa ütés maga a motoros lehetett, aki a lejtőn lefelé már nem tudta kikerülni Kövecses kitartott karját, és most a motoros, járműve felett irányítását veszelve cikázik, hogy aztán a lejtő aljára érve, az útpadkán

felbukva eltűnjön az úttestet szegélyező bokrok között. Kövecses még látta a motor kormfekete festését, a küllők és a magas kormány krómos csillogását, a bukósizak kékes fényét, de aztán már semmit. Kövecses is felbukott, és eszméletét veszítette.

Néhány perc múlva arra ébredt, hogy eleredt az eső. Az orrából bugyogó vért szétázta a víz, kabátja súlyos, nyirkos takaró volt a hátán. Föltápáskodott. Amikor közelebb lépett a bokrokhoz, és behajolt az ágak közé, a szürkületben már nem látott semmit. Fülelt, maga sem tudta, mit várt, talán nyöszörgést, jajveszékeltést. De néma volt a bokor. Csak a motor nyomai látszottak a sárban.

Amikor a biciklijére támaszkodva visszafelé sétált a Strand Büféhez, már arról gyözködte magát, hogy amíg ő eszméletlen volt, a férfi biztosan fölkel, majd továbbhajtott, és valójában ő, Kövecses az áldozat, de a lelke mélyén tudta, hogy hazudik magának. Néhány száz méter után már világosan látta az összefüggést az ellopott könyv és a baleset között. A vetkőző Aphrodité, a puha ölü nimfák és Ciprus forró ligeteinek ígérete elvakították, és elfelejtette a rajtakapott könyvtári szarka sötét alakját, hogy a szarka bizony bűnhődni fog, és vörös zseblámpával világít majd rá az igazság.

A Strandba visszatérve nem mondta, hogy megölt volna egy erre járó idegen motorost, sem azt, hogy hazafelé felbukott a biciklivel, mert az egyértelmű volt, inkább hagyta, hogy az azóta jócskán megittasodott kollégák visszahívják egy-egy nagyfröccsre. Kellett hozzá majdnem két óra és öt kör a savanyú italokból, hogy összeszedje minden erejét, és visszainduljon a lejtő aljára. Az eső is elállt, és a Strandban Aphrodité már a zárásra készülődött.

Alacsony termetű, ős hajú férfi várta Kövecseset a bokrok mélyén, előtte vékony gallyakból rakott tűz lobogott, a motorjának támaszkodott, és apró halakat sütött nyáron. Kövecsesnek fogalma sem volt, honnan szerzhette őket. A férfi biccentett, hogy Kövecses üljön le, majd amerikai akcentussal közölte, hogy nem halt meg, sőt, nagyon is jól van, bár a válla még fáj egy kicsit.

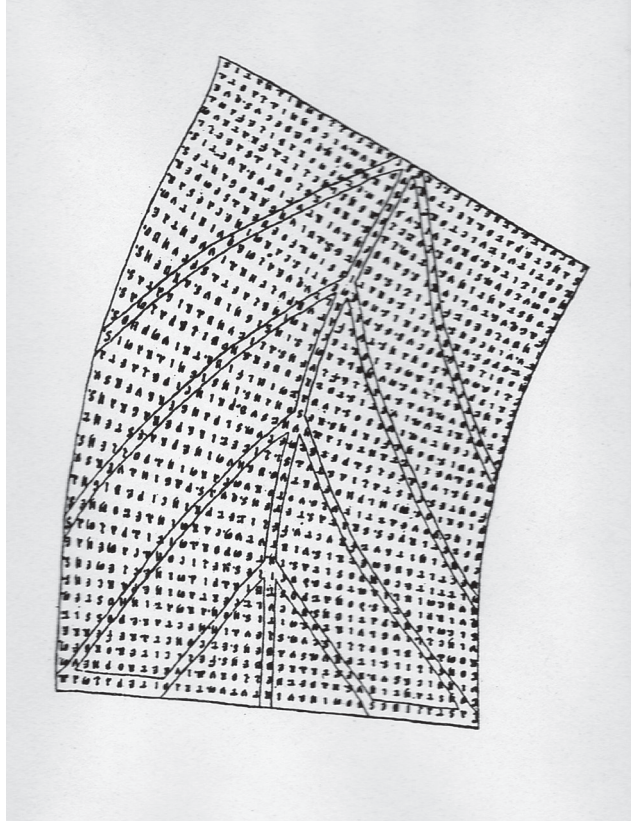
És hogy Kövecsesnek lett-e valami baja, meg hogy hozott-e bort a kocsmából, mert azzal az amerikai nem készült.

Kövecses szólni sem tudott a döbbenettől. Hogy került ide egy amerikai? Ráadásul ilyen motorral?

Nézték egymást egy darabig, míg végül az amerikai újra megszólalt: Jack vagyok, mondta, és bőrkabátjába törölte zsíros kezét.

Kövecses elvtárs, a könyvtári szarka, aki szégyellte az érettségijét, meg hogy nincs felesége, és aki reménytelenül szerelmes volt a Strand Büfé pénztárosnőjébe, még hosszan beszélgetett Jack C. Goodwin professzorral, az *Aphrodite Strip* szerzőjével, akinek a nevében majdnem benne van az Isten. Beszélgettek nimfákról, olajfaligetekről, pénzről és nőkről, a jó és a rossz örök küzdelméről, békeharcról és szabad piacról, Goodwin magyarázott valamit egy Watergate nevű épületről, meg hogy állítólag az utolsó amerikai katona is elhagyta Vietnámot, és hogy majd egyszer a szovjetek is elmennek Inotáról, de Kövecses ezeket hitte is meg nem is. Ő Aphroditéről szeretett volna hallani, hogy tényleg letvetkőzik-e a regény végére. Jack C. Goodwin hosszasan mosolygott a tűz fölött a novemberi éjszakában.

Elmagyarázta Kövecsesnek, hogy bűnösnek lenni éppen még bocsánatos dolog, de hülyének lenni már nem az. *Aphrodite Strip* ugyanis nem egy night club, hanem egy repülőgép-leszállópálya, meg egyébként is, miért vetkőzne le az, akit eleve úgy ábrázolnak, hogy meztelen, és hogy a könyvben mindössze annyi történik, hogy egy pilóta röpköd föl-alá Ciprus fölött mindenféle csempészárúval, de az egésznek semmi értelme nincsen, egy rakás hulladék, ponyva, ma már ki sem engedné adni. Magyarországra is csak azért jött, hogy az utolsó megmaradt példányt magával vigye, és örömmel venné, ha Kövecses visszaadná neki. Aphroditéről pedig mindössze annyit tud elmondani, hogy ha Kövecses esetleg Cipruson jár, akkor mindenképpen látogasson el Páfoszba, a Petra tou Romiouhoz, ahol ez a cafska állítólag kiemelkedett a habokból, meg lehet nézni a sziklát is, ahol az eset történt, mert azoktól a sziklától nem

Gécsi János munkája

messze, az út szélén egy ócska furgonból olyan sült báránkolbászt lehet kapni, hogy attól helyet cserél az ég a földdel. Ami pedig az inotai Aphroditét illeti, Kövecsesnek érdemes lenne sietnie, mert a hölgy négy deci kevert után belesédült a leeresztett medencébe, és magától biztosan nem fog kiemelkedni onnan.

Kövecses másnap reggel úgy ébredt, mint aki végigaludt egy hetet. De amikor megérezte maga mellett az inotai Aphrodité bőrének olcsó aromával keveredő illatát, megnyugodott. A helyére került a világ.

Kövecses nem volt már fiatal, amikor a rendszerváltás után végre eljutott Ciprusra. A repülőgép felszállása előtt hosszasan nézegette a tájékoztató füzet biztonsági ábráit, a furcsa, esetlen alakokat, amint éppen az oxigénmaszkot helyezik föl, vagy a mentőmellényt veszik elő az ülés alól, míg végül figyelmes lett egy fekete alakra, amint a légitársaság takarójával a hóna alatt oson le a fedélzetről. Vörös zseblámpafénnyel világított rá az igazság. Kövecses elmosolyodott, becsukta és visszatette a füzetet az előtte lévő ülés támlájára, majd fehér bort és ásványvizet rendelt.

Közben arra gondolt, hogy ma már báránkolbászt fog ebédelni.

VEND UTCAI KIRÁLYLÁNY

A Pustaszeri úttól meredeken fut föl a dombra a Vend utca. A hetvenes évek elején még szánkópályának is vígan használhatták a környék gyerekei, autó elvétve járt csak arrafelé. A Vend utcában lakott a három nővér, még a szánkózó kisfiúk és a háborúban edződött nagypapák lélegzete is elakadt tőlük, olyan szépek voltak. Hosszú fekete hajukon ragyogtak a hópihék, ahogy nevetve jöttek libasorban: hárman hozták hónuk alatt a spárgával körültekert fenyőfát. A gyönyörű karjuk és a gyönyörű mellük között. Mert ugyan vacak kis télikabátjuk eltakarta ezeket a csodákat, Búvady tudta még nyárról, hogy azoknál szebb nincsen. Nem szebb mell vagy kar nincs, hanem semmi.

Jöttek felfelé a hóban a fenyővel, mint az angyalok. Búvady lefékezte a szánkót a sarkával, még az arca is csupa hó lett, ahogy oldalt farolt és megállt. Annamari volt a legfiatalabb, ő ment leghátul, mosolyogva leborzolta Búvady hajáról a havat, egy pillanatra a szemébe nézett, aztán egy vidám kis sasszéval ment is tovább, nővéreiéhez igazítva lépéseit.

Búvady gondolta, hogy reménytelen ügy ez, Annamari tizennyolc éves volt, ő akkor múlt tizenegy. Gyerek volt még, azt sem tudta pontosan, mit is kellene csinálni egy nővel. Annyira nem, hogy attól félt, nem tud majd dugni, ha egyszer végre odajut, mert fel fog állni a farka. Nem mintha Annamarival kapcsolatban ilyesmit tervezett volna. Rá

gondolt először, amikor reggel felébredt, és mindenről ő jutott eszébe, látta maga előtt azt a csodálatos arcot órán, foci közben, elalvás előtt. Mindig, túlélesen, nem kellett hozzá fénykép. És ez jó volt így, ha fájt is a reménytelenség. Sokkal többet számított, hogy létezik egyáltalán a világon ilyen szívdobogtató szépség, és ő maga elé idézheti bármikor.

Sok évvel később is, ha a gyerekkorára gondolt, a hatalmas öreg hársfa, a régi ház és a régi arcok között mindig feltűnt Annamari is, frissen, hószaúan. De a nyolcvanas évek közepe nem az az idő volt, amikor Búvady túl sokat foglalkozott volna a múlttal. Vagy a jövővel.

Egy nyári este, lapzárta után durva pálinkázásba kezdtek, végül a Böszörményi úti kártyateremben kötött ki. Kopott kis szocreál hely volt, nappal önkiszolgáló étteremként működött, diákok és nyugdíjasok ebédeltek itt, éjszaka sűrű füstbe veszték a kártyások. Ha nagy néha rendőr tévedt be, az asztalokról eltűnt a pénz, de ez ritkán esett meg, le volt vajazva a játék.

Búvady az utolsó partiban majdnem kész lapot kapott kézbe, nyomta a plafonig, visszanyerte, amit addig vesztett, és hozzá még tízezret, ami több volt, mint a havi fizetése. Kint, a meleg nyári éjszakában már megszólaltak a madarak, eszébe is jutott, hogy gyerekkorában egyszer még sárgarigót is látott a kertben.

Két sarkot lesétált, azután taxiba ült, hogy megigyon még valamit a Körszálló bárjában, más nem nagyon volt már nyitva. Pénz van, idő van, gondolta vidáman, és azt is tudta, hogy a kurvák még ott ülnek a bárpultnál.

Erőtlenül fölmerült benne, hogy jó lenne jónak lenni. De a nap meg az éjszaka, ami mögötte volt, nem kedvezett a szép szándékoknak. A pálinka, a sör, a két csomag cigaretta és a nyereség még annyira sem. Elúsztatva, tompa fényű homállyal vette körül, majd máskor jó lesz, gondolta, és megtapintotta zsebében a harmincvalahány ötszázast.

A Körszálló idéltlen épülete mintha kacsalábon akart volna forogni, de nem forgott semmin. Csak egy nagy, buta kőhenger volt, ormóttanul magasodott a Városmajor és a Rózsadomb lába között.

Θροεπιμυθε

Sacra

Barbari

Thespades

Cingite frontem

Floribus omnibus

O Ebalis, Paphis,

Laurigerisque coronis.

Nam ferit hic bene barbyton

Sua aijonis modulaminibus:

Egregius adco, ut data vobis

Hic rear aurea pleetra sororibus:

Aoniunne dedit puero melos.

Et cisbarā bonum addit Apollo,

Indole captus, et ingenio,

Hunc hederis igitur sacris

Cingite protinus alme

Pictides novum

Poëtam.

Géczi János képerverse

A bár süppedős volt, puha és tompa, színes fényekkel, lágy, halk zenével próbált erotikus hangulatot előállítani. Ami azt illeti, a bárpultnál ülő prostituáltak egy szenespincét is egy perc alatt erotikával töltöttek volna meg. Mindenki tudta, hogy csak bombázók élnek meg ezen a placcon, a szimpla kis csinosakat fel sem engedte a portás. A helyi legendák szerint mentek már innen lányok férjhez is, vidéki norvég lakatosokhoz és könyvelőkhöz.

Búvady is a pulthoz ült, egy gyönyörű, ismerős cigánylány mellé, aki nappal a Híradó moziban volt ruhatáros. A lány kérdően nézett rá, derékből kicsit felé emelve káprázatos dekoltázsát.

– Csak izsom valamit – mondta Búvady, és kért is egy rendes jamaicai rumot, azt kortyolgatta aztán a szépséges mellek, combok, bokák, csípők, vállak és fenekék között. Arcok is voltak, persze. Szép arcok. De arcot nem itt keres az ember, gondolta éppen Búvady, és bólintott is, amikor belépett Annamari.

Kicsit billegett a fekete túsarkúban. Búvady ereiben hangosan felzúgva lódult meg a vér, amikor megismerte. Nő volt már régen, nem lány, csodás gömbölyű ívek mozdultak

és hullámzottak egymásba, ahogy jött, csak a bokája volt vékony, törékeny.

Annamari letette Búvady mellett a retiküljét a pultra, és felült a bárszékre. Úgy ült föl kis fekete koktélsruhájában, barna combján úgy villant meg a bár buta vörös fénye, hogy Búvady lélegzete is elakadt.

– Magyar vagy? – fordult felé Annamari.

– Azt hiszem – felelte Búvady rekedten.

A lány kicsit elhúzta a száját, és már el is fordult. Nem csak csalódottnak látszott, de némileg sértődöttnek is, mintha Búvady meg akarta volna téveszteni, mintha németnek, egyenesen nyugatnémetnek tettette volna magát, vagy amerikainak. Esetleg norvég pedikűrösnek. Annamari száraz martinit rendelt és rosszkedvűen nézett körül, alig volt már vendég, kint már meg is virradt, de az ablaktalan, sötét bárban erről még senki nem értesült.

– Most mit bámulsz? – nézett végül Búvadyra.

– Téged. Nagyon szép vagy, még mindig.

– Hogyhogy még mindig? Ismersz talán? Nem hiszem, mert új vagyok itt. Na, mind egy. Nem fogok itt dumálni veled, mert csak rontod a boltot. Vagy... van pénzed?

Búvady elgondolkodva nézte, arra gondolt, hogy szép a lába, de nem is annyira szép, mint inkább kedves. Kedves láb, kedves völgy a két telt kebel között, kissé hátraugró, kedves seggecske. Így látta. Ezért azt mondta Annamarinak: – Van. Pénzem.

Amikor egy jó óra múlva kilépett a szállodából, már sütött a nap, buszok és teherautók dübörögtek a Moszkva tér felé, teli volt a Szilágyi Erzsébet fasor emberrel. A hajába túrt, és inge ujján megérezte Annamari illatát. Vagy legalábbis a parfümjéét.

Előkotort egy cigarettát, meggyújtott egy szál gyufát, és tenyerét úgy hajlította a láng köré, mintha a lány mellét érintené meg finoman. Ujjbegyeiben még ott volt.

Állt a nagy kék ég alatt, és figyelte magát, hogy mit érez. Érzett részegséget, érzett szabadságot. Még egy kis fáradtságot is. De szégyent nem.

– Ajjaj. Öcsém facsiga – gondolta, és elindult a Fogas büfé felé, hogy megigyon valamit.

ELMŰLIK RÓLAM

Ez a történet még régen kezdődik, kezdte azon az estén két nappal az esküvője előtt, ami után a következő napon a legénybúcsúja volt,

amely a valóságban sosem került megrendezésre, méghozzá azon egyszerű oknál fogva, hogy senkinek eszébe sem jutott megrendezni, magának meg mégse rendezhet az ember, nem olyan fajta dolog, de ő azért házon kívül töltötte az estét, mert azért milyen lenne mégis egy ilyen fontos nap előestéjén otthon az üres lakásban egyedül, ugyanis Verusnak pedig valami leánybúcsúszerűség volt, ahová ő nem volt meghívva, és akkor mondta, hogy ő meg megy ebbe a legénybúcsúba, ami abból állt, hogy kísértált a Margit hídig, elment villamossal a Nyugati pályaudvarig, ott egy ideig nézte a vonatokat, amikből ilyenkor este már nem volt túl sok, azután végigment az egész körúton, közben vett egy gyrost, átment a hídon, elment a körtérig, ott egy kicsit üldögélt, mert elfáradt a lába, mert hosszú a körút, és aztán felült egy villamosra, és elment a Batthyány térig, ahol felült egy buszra, és elment hazáig, és lefeküdt aludni, szóval nem volt az, amit hagyományosan legénybúcsúnak szoktak volna nevezni, de azt gondolta, még egy utolsó ilyen csúsztatás belefér a kapcsolatukba, mielőtt összeházasodnak, ne gondolja már szegény, hogy amíg ő táncol és iszik és szórakozik és kellemesen van valahol, addig ő otthon kell üljön és ismeretterjesztő filmeket nézzen a cserebogarak kiválasztásáról vagy valami tizenhetedik századi filozófusokat olvasva, így nyugodt legalább,

szóval ezen a mínusz kettedik napon kezdte így a történetét, amikor is egy megnyitón, ahová udvariasságból és valami rosszul értelmezett kötelességtudatból ellátogatott, összetalálkozott egy barátjával,

akivel addig mindig csak szakmai dolgokról beszélgettek, vagyis egy darabig arról, milyen iszonyúak a tanárok, azután pedig hogy milyen iszonyúak a főnökök, de most az megkérte, hogy mesélné el, hogy hogy is van az, hogy ő holnapután megházasodik, és akkor Bence rá is állt a dologra,

és le is ültek valami kávéházban, hogy elmesélje, ez a történet régen kezdődik,

de például rögtön ez, hogy ez a történet régen kezdődik, felvet néhány problémát, mert honnan tudhatná bárki, hogy hol kezdődik egy történet, főleg ugye manapság, mert, mondjuk, a vége az, amikor végre meghalt már mindenki, de az meg elég soká van, úgyhogy ki tudja, de az eleje még ennél is zűrösebb, a jóistennel vagy az atomokkal vagy micsodával tulajdonképpen, meg akkor aztán már tényleg nagyon hosszú lesz, szóval jól van, senki sem tudja egyáltalán, lehet akár az is, amit ő akar, hogy régen kezdődik, majd mindjárt látjuk, mikor,

ez a történet még régen kezdődik, mondjuk, akkor, amikor ide költöztem, felvettek az egyetemre, és akkor a régi életemnek így nagyjából vége szakadt, alig jártam haza, nem is igazán hiányzott, az mégiscsak a megszokottság, hogy ne mondjam, unalom volt, ez pedig kaland,

a megszokott unalomról csak annyit, hogy még az utolsó nyáron is megesett vele néha, ha ott lettünk volna épp, láhattuk volna, hogy fél éjszakákat böngött végig, amiért itt kell neki lenni, és ezt az életet kell élnie, szembesülve napról napra a tévedéseivel meg sikertelenségeivel meg az egész kevés-sé sikerült személyiségével egyrészt, meg a mások sikereivel és csillogó személyiségeivel másrészt, és tény, hogy megfigyelhető volt némi belefásultság a dolgok illetően való állásába, ami miatt már kísérletet sem tett a helyzet kijavítására, de azért elég sok idejét és lelki kapacitását lefoglalta ez az újra és újra szembesülés meg az önostorozás és ez

a fél éjszakákat végigbógés, kicsit erős hát az unalom szó talán, mondjuk, nem volt nagyon változatos élet, az lehet, de nem szokott hozzá, az biztos, mert akkor utóbb nem bögött volna, de valójában olyannyira nem szokott hozzá, hogy néha még ráadásul azon bögött, hogy ő úgymond mennyire szerencsétlen, hogy folyton csak azon bög, hogy mennyire szerencsétlen, és nem is csinál ellene semmit, ha ez így még követhető, a lényeg lényege, hogy ennek az egész elköltözésnek éppen ez volt a motivációja, a távolkerülés az említettektől, hogy ne legyen e szembe-sülés oly gyakori, és ők se lássák őt, s hogy új életet kezdjen, mondhatnánk még, ha nem hangozna ez olyan arcpirítóan naivul, de, mondjuk ki, elvégre kimondta ő is, ez volt a cél, és később ezzel az új élettel visszatérni, a kaland húszadlagos szempont volt, sokkal inkább vágyott ő nyugalomra ezen az új helyen, nyugalmat ezen kínzó körülményektől,

és akkor itt minden erőmmel megkapaszkodni meg boldogulni, de nehéz volt, egy ideig eléggé nem találtam a helyem, mégiscsak egészen új világ volt, a vidék meg a főváros, gondolhatod, csak próbáld ki, lehet, hogy visszafelé is működik, úgyhogy akkor egy ideig nem is volt senkim,

akkor egy ideig, de mi számít egy ideignek, egy ideignek számít-e húsz év, igen? nem? szóval ennek a zavarodottságnak, közbevetendő, mielőtt túl késő lesz, sok köze ahhoz nem volt, hogy volt-e valakije, ilyen szempontból a régi mederben folyt tovább minden, de végül is ez is igaz, így is, nem amit jelent, de amit mond, mert tényleg nem volt senkije, miután felköltözött, ez viszont kikezdetlenül történelmi tény, előtte sem volt neki soha, az egy másik tény, de hát végül is ez a történet akkor kezdődik, amikor ideköltözött, úgy tűnik, ez fontos, jó, rendben, ne bolygassuk a múltat, addig jó mindenkinek,

éppen elég gondot okozott megtanulni a villamosokat meg a metrókat, még akkor is, ha jártak, akkor meg főleg, ha csak pótolták őket, meg hogy amennyi idő alatt otthon el lehet érni a városban nagyjából bárhová, az itt legfeljebb arra elég, hogy jöjjön a busz, nem hiányzott még mellé egy lány is, hogy

folyton a táblázatot nézze, hogy mikor jön már, mikor érünk oda, meg egyáltalán, rángatni magaddal, mikor azt sem tudod, hová mész, de hát úgy általában, volt elég bajom,

nem hiányzott? és azok a versek, azok a párnák, az a fájdalom? ép fantáziával el sem képzelhető, mi lett volna, ha még hiányzik is, de elég talán,

főleg pedig azután a szerencsétlen eset után Ágival (szerencsétlen eset?), hát ezt sem meséltem? (nem, ezt sem), pedig elartott jó sokáig, több mint fél évig meg voltam győződve róla, hogy ez az Ági az igazi meg a tökéletes meg az egyetlen, aki valaha lehet, ami jobban meggondolva vicces, de hát utólag bölcs az ember, hogy mit meg nem tettem,

talán nem is olyan nyilvánvaló az ellentmondás a „nem hiányzott még emellé” és a „mit meg nem tettem” között, két pohár bor után már a jóbarát sem figyelt fel rá,

a könyvtárban találkoztunk először, évfolyamtársam volt amúgy, magas, nem az a kifejezett jó nő, de szép, az tagadhatatlan, meg elég okos is, főleg nőhöz képest,

de hogy hogy is volt ez az Ági, ez az úgynevezett szerencsétlen eset tulajdonképpen, az kérdés, évfolyamtársa volt, igen, tényleg magas, tényleg nem az a kifejezett erotikus vágytárgy, de tényleg szép, a könyvtárban látta először, Ági három sorral előtte ült, úgyhogy aznap sokszor nézte meg a katalógust meg ment végére meg a büfébe meg csak úgy kinyújtóztatni a lábát, de hát fárasztó is az a sok ülés, a sok olvasásról meg nem is beszélve, úgyhogy így aznap látta jó sokat, de tapintatos volt azért, ami azt jelentette, hogy nagyon remélte, hogy a lány nem veszi észre ezt a nagy sürgés-forgást, ami végbemegy körülötte, Ági pedig vagy észrevette, vagy nem, de ha igen, akkor szemmel láthatólag egyáltalán nem érdekelt (bezzeg Hume eszéi!), ha meg nem, akkor azért, de mindenestre nem adott semmi visszajelzést, és ez Bencét egyszerre tette boldoggá (a tapintat! meg hogy: úgyse!), és persze szomorúvá, mert valami csoda azért mindig jó lenne, hogy felcsendül valami zene és hosszan és sokatmondóan (mindent elmondóan) egymás-

ra néznek, a lány felkel, a fiú lép, a lány lép, a fiú ölel, crescendo, a lány is ölel, a fiú csókol, fortissimo, a lány visszacsókol, naplemente az erkélyen, háttérben a Dózsa György tér, kéz a kézben végig az oroszlanos udvaron, elsötétülő kép, betűk, viszont akkor ez az ügy ennyiben maradt, meg nem is keltett különösebb feltűnést, nemhogy a közvélemény amúgy tágra nyitott, de még Bence időnként elhomályosuló szemében sem, mert tudvalevőleg a könyvtár az alapvetően nem arra való, hogy sokat járjunk a katalógushoz, ha a jóisten szép lányt ültet elénk, és Ági éppúgy nem került volna bele e visszaemlékezésbe, mint Dóra, Nóra, Reni, Heni, Enikő, Anikó és valahány név a naptárban, akiket valaha arra vezérelt a sorsuk, és a legjobb indulattal is csak árnyaló eszközök ők, és Bence sosem tudta róluk, hogy Dórák-e vagy Nórák vagy bármi más egyéb, mint ahogy Ágiról sem tudta meg aznap, hogy épp így hívják,

és hányszor nézett ki úgy, hogy mégis összejön végre, aztán meg nem, mert hát végül lelépett valami közgazdással, ahogy az már lenni szokott, hosszabb távú befektetés, azóta nem is beszéltünk, pedig ki tudja, de most már el vagyok kötelezve úgyis, eljártunk táncolni,

másodszor egy előadáson találkoztak, és Bence rájött, hogy őt már ismeri korábról, milyen klassz egybeesés, úgyhogy bele is szeretett, akkor tudta meg, hogy Áginak hívják: Ágit felhívták, és Ági beleszólt a telefonjába, hogy heló, Ági vagyok, ezen a módon, mert Bence ott sündörgött most is körülötte, nem mintha szólt volna hozzá egy szót is, Bence tudniillik nem ilyen hozzászólós típus, ehelyett percről percre egyre szerelmesebb lett, és percről percre egyre szerencsétlenebbül érezte magát, amiért ebből a szerelemből a valóságban úgysem lesz semmi, satöbbi, az előadás végére egészen maga alatt volt, és lehetőleg mihamarább meg akart halni, de úgy alakult, hogy egyáltalán nem halt meg, sőt a történetnek folytatása is kerekedett, pedig erre kevés esély látszott, egy délután, talán egy hónappal később, csöngött a telefonja, egy barátnője (szigorúan baráti értelemben: akivel együtt szokták szidni a tanárokat tud-

niillik) hívta, hogy menjen velük este táncolni, ott lesz a fél évfolyam, ő először nem akart (nem is tudok táncolni – meg úgyis nem kíváncsiak rám – utál mindenki – meg különben is olvasnom kell), de aztán mégiscsak akart, mert akkor már lassan fél éve nem volt sehol, és mikor megkérdezték tőle, hová jár szórakozni, egyetlen jó hely sem jutott eszébe, amit lehetett mondani, gondolta, hátha ez jó hely lesz, és mondhatja majd, tehát tulajdonképpen azon az estén ők ketten, Bence és Ági, eljártak táncolni, még ha többször nem is, akkor este tényleg táncoltak egymással egyszer, ami úgy értendő, hogy egy időben, és egymástól nem annyira nagyon messze voltak ugyanazon a tánctéren, sőt de még beszélgettek is egymással (szabad ez a hely itt? persze, gyere csak), ráadásul aznap este Ági valami egészen talányos ruhát vett fel, amely egyszerre mutatta őt elérhetetlenül szűziesnek, ám egyúttal valamiképpen ki is hangsúlyozta a kihangsúlyozandókat, amiből semmi más nem következhetett, mint ami következett is, hogy Bence – ha lehetséges – még jobban (halálisan) beleszeretett, ami, matematikailag szólva, a sündörgés mértékét kétszáz százalékkal növelte, az érdemi kommunikáció mértékét viszont változatlanul hagyta,

meg teáztunk rengeteget, amennyi teát én azzal a csajjal megittam, jó lett volna, de hát nem törtem annyira magam, kiért érné meg annyira törni magam, ha nem, nem, ez ilyen, busz meg nő után, ugye,

a valamivel több mint fél év valamivel kevesebb volt mint egy egész, ami alatt Bence napról napra csak szerelmesebb lett úgymond, a vége az lett, hogy teáztak rengeteget, ami olyan, hogy az említett idő elteltével Bence kudarcserülő lelkében is törésponthoz érkezett az események láncolata, ami egyzersmind hullámtörés és fordulópont, vagyis egy napfényes és igencsak meleg, ám szelles júliusi délelőttön Bence százszor elgyakorolt és tökélyre fejlesztett spontaneitással ajánlotta Áginak, hogy mivel oly kevésbé ismerik egymást, meghívná teázni, hogy majd akkor hátha kicsit jobban, ami számos előnyvel járna, mint például, de ezen a ponton

rájött, hogy ez egy olyan mellékmondat, ami-be eleve nem kellett volna belemásson, hát annyiban is hagyta, és igyekezett suta szeretetreméltósággal mosolyogni, ami zavart vi-gyorgásnak hatott a délelőtti fényben, Ági pedig azt mondta: szerda délután, Bence pe-dig azt mondta: szerda délután, ki hitte vol-na, szerda délután rendeltek egy jázminos zöld teát (Ági), egy earl greyt (Bence), egy narancsos rooibost (Ági), egy irish creamet (Bence), egy vaníliás cseresznyét (Ági) és egy darjeelinget (Bence), elbeszélgettek a taná-rokról (szörnyűek), az egyetemi bürokráciá-ról (iszonyú), középiskolai emlékeikről (bár-csak újra, de azért mégse), a városról (Ben-cének még mindig szokatlan, Ági itt nőtt fel), szerelmi életükről (Bencének most épp nincs senkije, Ági másfél éve egy közigazdászhall-gató volt iskolatársával jár), majd felsze-delődöztek, megegyeztek, hogy jönnek még együtt ide teázni, mert igazán hangulatos hely, nincsen is messze, idejük is van, azután sosem beszéltek többet, szerencsétlen eset, valóban,

és jött is aztán Verus,

Verus az meg lehet, hogy jött, de minden-esetre egy jó darabig még nem ért oda, mesz-sziről indult bizonyára, eltelt két év, mielőtt találkoztak volna, azalatt Bence beleszeretett bizonyos emberekbe, de inkább nem beszélt velük, mert úgyse sikerül, ahogy a tapasztalat bizonyítja, azután egy fokkal tovább ment, inkább már beléjük se szeretett, ami annyit jelentett, hogy elalvás előtt nem azt hajtogatta magában, hogy jaj, de szerelmes vagyok ikszbe, hanem hogy jaj, nehogy bele-szeressek ikszbe, aki okos, megítheti, van-e különbség,

Verus egy ismerősömnek volt az ismerőse, futólag ismertem régebbről, aztán egyszer kölcsönkért tőlem valami jegyzetet, föl is jött hozzám rögtön az első nap, azután valahogy azt vettük észre, hogy jobb együtt lennünk, mint egymás nélkül, végül is nem nagyon bonyolult történet, Verusba nem nehéz beleszeretni, ha van olyan, hogy két ember egymásnak van rendelve, akkor mi igazán valami ilyesmi pár vagyunk, valahogy olyan egyformák vagyunk, mintha ugyanúgy ne-

veltek volna minket, de közben meg ki is egészítjük egymást, ő inkább extenzív, én meg inkább intenzív vagyok, ha ez így érthe-tő, meg hát mégse jó, ha sokáig egyedül van az ember,

Verus egy délután valami jegyzetért ment fel Bencéhez, és csak pár szót beszéltek, mintegy kötelességből, de persze azért Ben-cében most is elkezdődött a szokásos folya-mat, igyekezett minden erejével meggyőzni magát, hogy ne legyen szerelmes, ami miatt oly sokat kellett a lányra gondoljon, hogy elkerülhetetlenül szerelmes lett, persze nem lett volna az egészből most sem semmi, ha a dolgok történetesen nem úgy történnek, ahogy azután később pont megtörténtek, de hát ez csak így szokott lenni már, hogy a dol-gok pont úgy történnek, és nem valahogy máshogy, pedig érdekes lenne az is, Bence most sem csinált volna semmit, pedig Ági óta Verus tette rá a legeslegnagyobb hatást, olyan nagy hatást tett rá, hogy tényleg majd-nem csinált valamit, sőt néhány nap után még a szokásos *nehogybeleszeressek*-játékkal is föl hagyott, és beismerte magának, hogy bizony, szégyen, nem szégyen, beleszeretett ebbe a szép fekete hajúba, pedig sose volt még fekete hajú szerelme, talán épp ez volt a különbség, vagy hogy ott ült az ágya szélén, és ez önkéntelenül beindít bizonyos nagyon erőteljes asszociációkat, de az is lehet, hogy valóban valami egymásnak-rendelésről van szó, kiegészítés meg a többi, már ha bárki fel-tételezheti, hogy az huszonöt perc feszengés-ből kiderülhet, de azután a későbbiek tükré-ben úgy tűnik, hogy talán tényleg,

olyan egyszerű volt minden, mint a filmek-ben, nem az a stresszes ismerkedés meg ál-landó félelem,

eldöntötte, hogy szerelmes Verusba, azu-tán nem csinált semmit, kellően kifárasztot-ta ez a döntés, és utána kellően kifárasztot-ta ezzel minden ébredés után szembenézni, meg hogy kigondoljon valami okosat, vala-mi ügyes stratégián törje a fejét, a tökéletes szituáción, ami kellően egyértelmű, de azért van belőle menekülési útvonal, a tökéletes mondatokon, amik eléggé szellemesek, de nem tűnnek kigondoltnak, és a tökéletes kö-

zeledésen, ami megfelelő mértékben hatásos, de mégsem lerohanás azért, és úgy tűnt, túl sok a kritérium, a metszetük meg éppenséggel ahhoz is túlságosan szűkös, hogy egyáltalán bármi ezen a világon beleférjen, de nem adta fel, információkat gyűjtögetett, hova járt gimnáziumba, kik a barátai, hol lakik, milyen órákra jár, lassan gyűjtögette, esténként elemezte az új szerzeményeket, rendszerbe foglalta őket, vallatóra fogta őket, hogy segítsenek neki az ideális módszer megtalálásában, de nem volt egyszerű, odáig jutott, hogy délután kell, lehetőleg nem az utcán, mert az autóktól éppen valami fontos nem hallatszana, hogy a fekete garbójában, mert abban néz ki a legszeretetreméltóbban, és talán a zenekaros kítűzőivel a táskáján, hogy látszódjon kiterjedt ízlése, de ez kérdéses, mert mi van, ha pont nem szereti azokat, de hogy délután a folyosón fekete garbóban és esetleg kítűzőben mit kell csinálni, rejtély maradt, tanácsot nem kérhetett, hiszen nem voltak olyan barátai, akikkel szerelmi dolgokról beszélt volna, igyekezett távol tartani magát az ilyen barátságoktól, hiszen ugyan mit mesélt volna el tapasztalat címen, ott állt volna üres zsebbel, mélységes szégyen közepette, inkább csak lányokkal barátkozott, és magánéletéről sejtelmesen nyilatkozott, és könyveket olvasott, és várta, hogy majd lesz egy nagy tűz, és kiment a közepéből,

valamiképpen tudtam, hogy lesz közöttünk valami, és már van is, ha nem is valami konkrét és valóságban létező,

amíg azután egy délután, amikor fáradtan és hóna alatt egy zacskó virslivel meg egy kenyérrel hazaért, a szobája előtt egy levelet talált, ami rózsaszínű papírra volt írva, és annyi volt, hogy „kerestelek, régen találkoztunk, hiányzol, keress meg”, és egy kicsi szívecske, úgyhogy a dolog eléggé félreérthetetlennek tűnt, de Bence azért lejátszotta az agyában az összes lehetséges változatot, hogy ez nem az, aminek látszik, még a szobatársait is megkérdezte, hogy vártak-e esetleg egy rózsaszín papírra írt levelet, de nem vártak, és még ki is nevettek, és hát ha a levél, amint látszik, neki szól, akkor pedig nem írhatta más, mint Verus, ez logikailag nyil-

vánvaló és elkerülhetetlen, mert ugye lány írta, és lányok nem szoktak feljárni hozzá, tulajdonképpen Verus volt az egyetlen lány, aki feljött hozzá, a barátait se merte felhívni, nehogy félreértsék, és nem akarta, hogy félreértsék, mert csak olyanokkal barátkozott, akiktől végképp nem akart volna semmit, ami érthető, hiszen akiktől akart valamit, azokhoz voltaképpen nem mert hozzájuk szólni, a levél szerzője tehát Verus, aki, úgy tűnik, éppúgy beleszeretett Bencébe a jegyzetcsere kapcsán, miképpen Bence beleszeretett Verusba, ami a dolgok szerencsés fordulata, az ég rózsaszínes kékben játszott, a nap előbújt a felhők közül, és Bence a langyos szellőben boldog mosollyal arcán támaszkodott a körtéren a gombához, és alig voltak a hetvenhármason,

úgyhogy csak odamentem hozzá, egyértelmű volt minden, nem olyan, mint a többi, hogy az ember retteg,

néhány nap múlva Verus épp a tanulmányi osztályon állt sorba, amikor Bence meglátta, és odament hozzá, hogy ne kelljen egyedül várakoznia, és megkérdezte, hogy jó volt-e a jegyzet, amit adott, és hogy miért kell itt állnia, hogy milyen szép ma az idő, a levélről nem beszélt, csak annyit mondott, hogy neki is hiányzott Verus, és reméli, hogy majd még összefutnak gyakrabban az egyetemen, vagy akár megadhatná a számát is Verus, a lány pedig mosolygott, és vállat vont, és megadta,

azután valahogy mindig összefutottunk az egyetemen, azután meg már ha egy néhány napig nem futottunk össze, felhívtam, hogy hol bujkál, és egyre hosszabban beszélgettünk, és egyre több mindenről, azután elmentünk kávézni, meg kiállításokra,

Bence úgy gondolta, így, hogy a harcot tulajdonképpen megnyerte, mielőtt belekezdett volna, mivel hogy Verus egyszerűen szerelmes lett belé, már kár is törnie a fejét tökéletes és kevésbé tökéletes stratégiákon, sőt néha úgy érezte, hogy ők már tulajdonképpen együtt járnak, hiszen mindketten szerelmesek a másikba, csak a társadalmi szokások és formák és hasonlók tiszteletben tartása végett kell még eljátszaniuk ezt az átmeneti időszakot, úgyhogy csak beszélt neki

mindenfélét, ami éppen eszébe jutott, meg ami éppen érdekelt, és alig is gondolt arra, hogy milyen lesz ennek a hatása, főleg hogy úgy tűnt, eléggé jó a hatása a dolgoknak, Verus mindig kedves volt, mikor felhívta, és valahogy mindig volt miről beszélniük, és nem fogyott el a téma, mint általában a többi emberrel, amit a szerelmüknek tudott be, de lehet, hogy csak azért volt, mert kivételesen a végtelen szerelmén kívül még néhány más dologra is képes volt néha gondolni, és úgy érezte, a többiek mégiscsak tévedtek, mert úgy tűnik, ő mégiscsak valaki, akibe bele lehet szeretni, tehát egy létező, sőt egyenrangú, sőt értékes ember, sőt, és ebben a pillanatban a talpa kissé emelkedett a földtől, és már látta Verust a feleségeként, amint beül mellé az autóba jobbra, és végigmennek az utcákon, és mindenki láthatja majd, hogy nem lesz már mellette üres az a hely sohasem,

és nem tudom, nem igazán lehet ezt elmesélni, azt főleg nem tudhatom, egy nő agyában mi hogyan és miért történik, még ha a Verusét kicsit jobban is ismerem azóta, de levettem a lábáról, visszacsókolta, amikor megcsókoltam,

amikor már minden második nap találkoztak valahogyan, Bence úgy érezte, lassan ideje megtenni a döntő lépést, így hát egy nap felvette a fekete garbóját, dupla adag parfümöt tett fel, és miután egész délután ott ültek a tó partján, még mikor már sötétedni kezdett, sem kezdett búcsúzkodni, és Verus sem türelmetlenkedett, zenéről beszélgettek és a családjukról, és mikor lement a nap, Bence megfogta Verus kezét, és megcsókolta a száját, minden erejével reménykedve, hogy amit a filmekben látott, működik a valóságban is, és nem derül ki, hogy csak a filmekből való a tapasztalata, de úgy tűnt, nem, és Verus visszacsókolta, és onnantól kezdett úgy gondolni erre, hogy meghódította őt valahogyan, és nem beszéltek soha a levélről, és Bence sem gondolt rá többé, hogy ne tűnjön úgy, hogy csupán a gyávaságának engedett, és lassan mindenki megfeledkezett arról a levélről, amelyet nem Verus írt, és nem Bencének, mégis a legfontosabb tárgy lett a fiú emlékezetes dobozában,

azután az önkívületig boldog hónapok következtek, ahogy egyre közelebb kerültek egymáshoz, minden értelemben, ahogy megtudtunk egymásról lassan mindent,

mindig elterelte a szót, ha előző szerelmei kerültek szóba, azután kijelentette, hogy számára új élet kezdődött a napon, amikor megismerte Verust, és nem is emlékezik már, és csak a jövőjük számít, a múltja nem, amely tapintatos rejtélyességből remélte, hogy Verus arra következtet majd, hogy nagyon is sokan voltak már előtte, ezért nem akar beszélni róla, nehogy rosszul érezze magát, csak Verus beszélt az előző barátairól, vicces történeteket, amelyeken sokat nevettek, miközben Bence szívét szétmarta az irigység és a féltékenység és a szégyen, és őrijtó türelmetlenséggel várta, hogy lefeküdjenek egymással, hiszen lassan már film készülhet róla, olyan sokáig nem és senkivel, miközben pedig mindennél jobban rettegett tőle, és igyekezett elhalasztani, hiszen abban sem volt néha egészen biztos, hogy pontosan tudja, mit hová kell rakni, és el sem tudta dönteni, mondja-e, hogy sosem próbálta még, mert várt az igazira (aki Verus), vagy próbálja gyorsan valahogyan nagyon jól megtanulni, hogy látszódjék rajta egyúttal a tapasztalat is, de ennek nem találta módját, úgyhogy csak várt tovább, és gondolta, legalább ő az utolsó tisztességes férfi a világon, aki nem rohanja le azonnal a nőjét, aztán valahogy egy este néhány bor után túlestek rajta, Verus elnéző volt, és nem szólt semmit, Bence pedig lassan egyre jobban belejött, és egyébként is jól kijöttek, Verus gyönyörködött Bence esetlenségében, Bence ragyogott Verus szerelmében, és ha egyikük feltett valamilyen zenét, a másik is képes volt azt végighallgatni, új ismerőseinek Bence büszkén bemutatta a barát-nőjét, a régiek közül viszont legtöbben az esküvőig sem hallottak róla, hiszen addig sem beszélt velük a szerelmi életéről, és most, ha elkezdte volna, még azt hitték volna, ez a valahai legelső barátnője,

és csak teltek a hónapok, és a boldogság nem akart elfogyjni, úgyhogy végül megkértem a kezét, és ő igent mondott,

Bence már kapcsolatuk második hónapjában

végleg elhatározta a házasságukat, és tervezgetni kezdte az esküvőt, ahogyan a szombat délutáni napsütésben végigsétálnak majd a városa főterén, de még várt, mert félt, hogy Verus még túl korainak találná a lánykérést, teltek a hónapok, Bence egész heteket töltött a könyvtárban, hogy megírja a szakdolgozatát, Verus közben egy basszusgitárossal kávézgatott meg sörözgetett, Bence egyszer másfél hétig nem látta, a telefonját otthon hagyta, mint utóbb kiderült, Würzburgba mentek motorral valami találkozóra, aztán amikor hazaért, és beszámolt, és Bence csak elnézően mosolygott, és megölelte, Verus kijelentette, hogy ennek így nincsen túl sok értelme, és otthagya, akkor egy hónapig szakítva voltak, Bence minden erejét a munkájára fordította, hogy kitűnő eredményével bebizonyíthassa, hogy többet ér, mint valami drogos motoros gitáros, de még le sem adta a dolgozatát, amikor Verus visszatért, és elmondta, hogy hihetetlenül hiányzott neki, és úgysem talál már sehol még egy ilyen kedves, becsületes és odaadó férfit, és senki másától nem akar majd gyereket, mint tőle, erre Bence majdnem megkérte a kezét, de inkább folytatta a várakozást, összeköltöztek, Bence jeles eredménnyel lediplomázott, Verus összejött egy filmes újságíróval, de azután kibékültek megint, és amikor Bence végre állást szerzett egy tévénél, és biztos volt a megélhetésük, úgy érezte, végre itt az idő, hogy elvegye Verust, aki boldogan igent is mondott, és Bence reggel büszkén nézett végig magán a tükörben, vőlegény, biztos egzisztenciával, szép karrier előtt, hogy mennyire tévedett mindenki, aki valaha lenézte őt, és ismét hosszan beszélgetett az anyjával a telefonban, öltönyökről, koszorúslányokról és virágokról és szerelemről, pedig régóta már csak az időjárásról meg a családtagjaik egészségéről váltottak néhány szót, és örült Verusnak, amikor ott volt vele, és egyáltalán nem is érdekelte, mit csinál, amikor nem, nem féltékenykedett, és nem is érdekelte, hogy lenne-e még oka, csak ismerőseik szemében kutatta azt a sajnálkozó árnyalatot, ami biztosan megjelenne, ha tudnának valamit, de nem jelent meg soha, hát Bence is

Balázs Anna

BOLSEVIKLÍRA

Sztálinék a Szimplából
úgy tűntek el mint a 70-es
szülinapi piros trolibusz
fordult a szemközti utcából
úgy hagyták ott az ajtók nyitva álltak,
az abszint még párolgott a pohárból...

Azt a piros trolibuszt Sztálin
a 70. születésnapjára kapta
jaj mennyi van még, mondták halkán
a félkörben egymás után gyulladtak
szavaik mint a nem várt hajnal
adjál tüzet és örökké várj rám,
Sztálin magában azt kérdezte,
lesz-e még ilyen izgalmas napja.

Otthon a csillagok vasból vannak,
és lehet-e még ezután
felállni, feledni, folytatni a múltat,
őrizni a fényét részekben,
ma minden remény elveszni látszik
a falra vetített képekben
hát most jönne az a halál.

Hát így tűntek el. Mert eltűntek ők a Szimplából,
még aznap megszöktek az országból,
másnap halálhír Moszkvából,
és hajnalban fehér volt mindenhol.

nyugodt maradt, csak az esküvőt nem Bencéknél rendezték, hanem Budapesten, de Bence ettől még éppolyan boldog volt,

és reméljük, nemsokára jönnek a gyerekek is, egy fiút szeretnénk meg két lányt, vagy valahogy így, nem is az a lényeg, csak legyenek, és egészségesek, hamarosan, úgy tűnik, elő is léptetnek, szerkesztő leszek, utána lehet, hogy műsorvezető is majd, lehet, hogy nemsokára igencsak sokat fogsz majd látni, úgyhogy, amint látod, egyáltalán nem panaszkodhatom, rendben van az életemben minden, gyönyörű feleség, csodás állás, nemsokára szépséges gyerekek, a barátaimmal holnap legénybúcsúra megyek, és ez a feketeerdő-torta is milyen finom volt,

AZ ÖNCÉL MINT SZERELMI NYELV

MÁTRIX

a föld alatt
ha elsuhan
the underground
ez épp olyan
amint belépsz
a reggelek
maguk mögött
felejtenek
és vége van
ha már a nap
wake up Neo
ne várjanak
az úton is
megint jelek
te fölfelé
és elveszett
minden remény
amíg felér
hogy nincs is itt
batthyány tér

(A vers 2006-ban a Versmetró projekt keretében a budapesti metróban is olvasható volt.)

ezt mesélte, azután hazament, bógött, amíg Verus haza nem jött, azután lesegítette a kabátját, meg szép lassan a többi ruhadarabját is, szeretkeztek a pirosas fényben, azután Shaftesburyt olvasott, amíg ki nem esett a kezéből és el nem aludt a heverőn.

(2006)¹

¹ Repeatre állított tracklist a szöveghez: 1. Charlie xcx – Lock You Up; 2. Lucky Soul – Lips Are Unhappy; 3. Air France – No Excuses; 4. Radiohead – Jigsaw Falling Into Place.

– Nyaldacsok (2002–2004)

„Fura ez a táj, amit látok talán
Talán nem is én vagyok”
(Ádám Gábor)

„Elégé megfoghatatlan, kicsit ráparázós,
kicsit négy soros, kicsit jobb, mint a Kispál,
és kicsit kedves.”
(Kardos Horváth János)

„Elméleteket eszem / De jó, mert van abba szex is /
És ideológiát vacsorázom / De abba csak baszogatás”

Első füzet

A Farkasvölgy másik aspektusa. Ez a téli fagy éltetőbb, mint a nyári kánikula. De télen minden este visszatérek ugyanoda. Megállok az utolsó ház előtt az erdőnél, befogadnak, és elmesélem az egész történetemet.

*

Felhődunyha, égi szellő, újra fellélegez a Fát-ra tér mellkasa. Beleugranék a világító város-ba a Hegytető utca szakadékába, és elmerül-nék eggyé válva vele.

TAXICITY

(Jegesmedvét szeretnék otthonra!)

Jóformán megtörülközött
Hűvösvölgyi kabátban állt

EGYAZON SZÍNIELŐADÁST LÁTTUNK KANGISZER DÓRIVAL

amíg a bejáratnál várakoztam azt hitte
évára várok (...)
éva sárral maszatolt karja
tömve ólommal nitráttal
olajfestékkel gondozott arca olajfestékkel
gondozott lakásom

KÉNYTELEN LENNÉK A HÁTSÓ ÜLÉSEN ALUDNI

Kénytelen lennék a hátsó ülésen aludni
csak már nem hiszek abban hogy
autóval ki lehet menni a világból
eleve nem az autó a hihetetlen ebben
hanem az út során többször álomba merülök
és amire fölbredek elfelejtem azt
amivel elaludtam
a mozgás dinamikája csak annyiban meghatározó
hogy minden piros lámpánál újra fölbredek
a városban meg már minduntalan
s az már az új város
ami az érdekesebb
hogy számos autós élményem származik abból
hogy teljes reménytelenségben
oda meneküljek
és autót elvéve csak hogyha láttam
különben sem akartam találkozni semmi autóssal
hiszen már rég nem az apám ül az autóban
és senki ismerős sem
hanem egy enyves ismeretlen
meg mellette aki már nem szeret
és minden autótól félek
mert nem az apám ül benne
frankhegyi szőlők közé préselődve

Nyáltestű

Mélyen megvetett ágy, lány barna szirmok,
első rügyek a Fátira téren. A semmiből jött a
kapcsolatunk, és mint egy álom, egy órát be-
szélgettünk az Évivel a Városmajorban. Zse-
niális hasonlóságok kötöttek össze. Teljesen
valószerűtlen volt. (...) Nem mondhatom el
senkinek. Ismétlem magam nehézkesen. Csak
a repülőgép húzza maga után a letűnt nap-
nyugtát. Ez a natúr *ingenialidad*.

*

Csöves sodorja cigijét a sárga alkonyatban,
minden magyar gyerek tavaszán. Katával
metróaluljáróban voltunk, álmomban, elkí-
sért a mozgólépcsőig, aztán tovább és tovább
kísért, ködös külvárosi síneken aludtunk; Nir-
vanára ébredtem a salgótarjáni szdsz-irodá-
ban. Katácska, te rejtélyes snagovi huri, te bő-
rös lány!

*

(...) Nincs Fátira tér, soha nem tudom meg,
milyen hatást ért el a művem nála. Nincse-
nek többé szép kockás fogai, lambériaszín
arca és szélfúttá fideszes haj. A világ nélküle
is – vagy éppen ezzel együtt – kitágul újra.
Fölfedeztem egy ösvényt, sziklába vajt '56,
petrezselyemfüveket.

Oltvány ároki szőlők

(...) A Beregszász út és a Rodostó utca sar-
kán. Ódon benzinkút. Málló szakszervezet.
Szemben Izraelben alkonyodik. Beregszász
ösvény. A bejövő forgalom a hátam mögött.
Balra az Előpatak utca (minden útnak vége).
Teregetnek. Sikátor a Ljubljana mellett, nem
messze a Plaza Catalunyától. Én már nem tu-
dok ezzel mit kezdeni. Faxolhatunk Judit la-
kásából (a vízesése mellől), az talán meg-
nyugtát. (...) Nagy hamar besötétedik, és
akkor végképp magamra maradok. (...) Izra-
el fölött lement a nap. Lassan én is távolo-
dom. Nem tapasztalok kilátást. Kuttyások a
Beregszász ösvény fölött, szárnyukkal, ez

maradt. Kóbor ebek a töltőállomástól délre. Ez belemerít. Kitalálhatna bárki katonai területet. Kár lenne hagyni az elrendezést. Szemcsésék csillogó limuzin óhaja. Kár lenne várni – hogy beérjen mind a szőlő, reménytelen. Csak Ladák, és ódon suhogás.

Beregszász tér. Csak néhány lépés. Gazelák legelnek szertesztét. Nem mozgó víz. Telavivi fények közt érkezem haza talán. Áramvezetékek közt alszom a magyar tájon, mobiltelefonom lemerül, izzik a villanypózna. Ínhüvelygyulladását kapok vidéken és fölrobbanok.

Wilanówban aludni

(Krucza.) Nem olyan élénk, mint a Fotocella kávézó Budapesten, bent Berlin, Barcelona, Párizs, ott ittam halványzöld koktélokot novemberben Deme Andival; én nem olyan élénk, mint pénteken sötétedéskor, koszos lila díványon elfekszem én.

Meg akarok szabadulni az anyaképeimtől, tegnap addig hajszoltam magam bele, hogy majdhogynem összeroppantam, csak lett egy sárga öngyújtóm, amivel ősszel Varsóban, bekapcsoljuk az infravöröset a Gubinowskán; odáig jutottam, hogy nem szerettem már Dórit sem; nem vágytam senkire, csak a valódi anyámra, aki nem Kasia, hanem Nóra, az anyám, tessék megnézni a személy igazolványomban, Lengyelországban is a hátsó zsemben hordom, ő énekl nekem a „Kék az alkony...”-t, ő takar be a benettoni felhőkarcolók között, *infinita tristeza* körülöttünk, az ötödiken.

Hotelt nyitottak Wilanówban, megvették az egyik lakótelepi házat, én meg szabályosan megsértődtem, amikor a recepció lány angol nyelvű prospektust akart adni a kezembe, hallani idegen akcentus, mondotta, egyre rosszabbul beszélek lengyelül; különben is, az apámat akarom utánozni, rájöttem, az egész erről szól, a Redblackben, szőlőízű Mentost vettem szőlőlé helyett, aztán meggondolatlanul kidobtam a csomagolását, miatta van az egész, a varsói Magyar Kulturális Intézet igazgatója akarok lenni, miatta akarok olajbogyós sajtot meg kaviárt vinni a Dórinak, meg

ZÁRÁSKOR A VESZPRÉMI PIACON

Záráskor a veszprémi piacon
Zalaegerszegen az Európa tér
Trállálállálállálál Séd
Kittenberger Zoo
Séd Filmszínház Színház Hotel
Veszprémnek van temetője is
Nem jutottam el a Sédig
Se az OTP-mintalakótelepre
Hazafelé a magyar tájon
Lebensmittel
Lebensmittel a magyar táj
Mindnyájunk Lebensmittele
Séd Filmszínházban nézek séd filmeket
Kimegyek Sédországba mert ott hideg van
Hazajövök és áramvezetékek között alszom
a magyar tájon

Kisinyevi trágyaföldeken
Záráskor a veszprémi piacon
a halpiac már délelőtt becsukott
Kisinyevi trágyaföldeken
Trállálállálállálál Séd

BENETTON

Felhőkarcolók között
Az ötödiken
Repülő
Űrrepülő a benzinkút
Hasznos tanácstalan
Nem akarok én autót lopni
Tovább menni
Tovább menni
Űrrepülő a magyar táj
Függönytelen ablakomból
Vagy függönyös
Kint vihar
Nem ázom meg
Törékeny egymagyar vagyok így magamban
Automatává válok
Amíg a kávé várom
Automatává válok én is
Űrrepülő a benzinkút
Antarktisi hajnalfényben
Kormányzom úrhajómat
Puha paplanok között

robbanós cukros joghurthabot a gyerekeinknek, most olajbogyós sajtot, most Dórinak, aztán máskor majd másnak mást, egyszerűen vinni akarok, adni, ahogy az apám adott nekem, meg amikor Sejnyből megjött, fekete bőrkabátjában; könnyezve jöttem ki a közértből, nekem otthonom ez a sokat szenvedett város, és betakarózni sem tudok.

Elgéberedem. Konyhám lett. Miért ne lehetne. Dórim távol. A színházban láttam ma, rajtam zöld pulóver, bennem észet liberálisok. Dán kertés házak grilltüze. Szemben elfröcskölt paplan, elgéberedem, de a kékség erőt ad.

Grilltüzön sütnék közös levegőt

Mindig is tudhattam volna, hogy krémkenőcs arca már nem az enyém. Mindig is tudtam. Soha az enyém nem is volt, hiszen az a másik képem róla. A vágyakozós. Sós pára, könnyű ködök. Ez ismétелhetetlen. Csókolózások.

Megjártam újra a Ködkertet

Eső eláll, egyedül vagyok, Dóri nélkül. (...) Mire a Ködkert utcához értem, teljesen elmerültem benne. (...) Az esőben Dóri ruhája, és én félek még az ilyen állapotoktól.

Pardubice Teardrops¹

Halványzöld patak mellett utazom, utazó tea ebben a zöld cseh tájban. Kialakul egy Dóri utáni világ. És nem világ utáni világ, akármennyire szeretném. Rövid hajú vagyok, akkor meg, amikor az ajkunk összeért, hosszú hajú voltam. Az egyedüli lehetséges világ Dóri, és a Dóri utáni világ. Kisírt szemekkel zölden áll. Napról napra alszom ki magamból őt, és ütemekben tér vissza belém az érzés. Idézném a *Wilanówban aludni* egyik befejező bekezdését, amikor robbanós cukrot és joghurthabot viszek Dórinak és a gyerekeinknek, de nem jön elő. Jönnek Brno felől az óriás esőfelhők. Megállok. (...)

¹ Érezd a Massive Attack *Teardrop* című számát a *Mezzanine*-ről. (A szerk.)

*

Grúz kávézóban ülök. Eső utáni Berlin. Akkor itt élünk ezentúl. Jóllakunk a lambériadarabokkal.

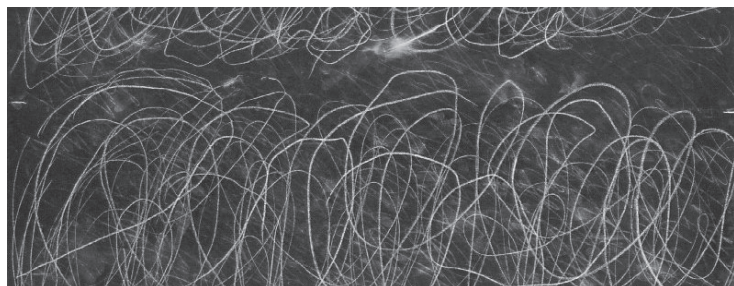
*

Szitáló eső, mélyre bebugyolált gyerekkor. Ikeabútori külváros, valami simogatás. A dóris érzés szétmállott. (...) Kék házak. Semmi hangulat.

Schön Abend. Sehr schön. A német éppoly tudatalatti nyelv, mint a lengyel. Az anyatejjel szívjuk magunkba, az apakakaóval. Már hatéves koromban szépen mondtam Balatonszemesen, hogy *danke schön*. Most meg Schön Abend. És reflexszerű gyorsasággal értem a számokat, jönnek elő a gyomromból a szavak, *anfragen, hausaufgaben, bitte zahlen, einbahnstraße, speiskarte*. Bőfögöm őket sorra, ha soká, talán betakargatnak.

Egy massa az egész, amivel nem lehet mit kezdeni. A dóris érzés is.

Mitnehmen. Gebauer. Kännchen, Mädchen. Mann versteht.

Cy Twombly: *Cím nélkül* – részlet (1970)

Cy Twomblyt néztük a galériában. Galléria utca. Dóri jöjjön szembe. Nincs pénzem Koppenhágára. Álom marad, és arról fogok írni. Hogy ott jön szembe. Hosszú hajú gyufaárus lány. Mädchen. (...)

*

(...) Ottó titokban tükörtojást süt, és abban méregeti magát.

Vasárnap igazán közel éreztem magam Dórihoz, valóságos családi vasárnap. Most sem-

mi, csak négernegyedek. Minden este a Zoónál végzem. Fiatal európai anyák, lágyan. Lény. Lány. Lesz valami.

(*Befejező sorok*) Ohne Sahne. (...) Az idő le-
hűl, és nem tudok mit kezdeni magammal
Berlinben.

*

Szélmalmok hazája, Hollandia! Milyen se-
bes a fürgéd! Milyen széles a hosszúd!

Kiállok az ajtó elé, rágyújtok egy Cohibára,
és azt mondom: nagy munkát végeztem, de
sikerült. Lelki munkát. (...) Most nyitott előt-
tem minden, és mégis a végén vagyok min-
dennek. A leg. (...) Majd reggelre kifelhő-
södik, és mászkálhatok az utolsó sziklákon.
Amíg. (...)

*

Nem vonzanak már a magyar zöldségek.
A szó persze még mindig. A „magyar” elő-
tagú szóösszetételek. Izlandon már fél tizen-
egyig világos, és a hőmérséklet a hétvégén
tíz fok fölé nő. Gleccserek hazája. Ungival
egyszerre nézzük a CNN-en az időjárást, és
szervertúlterhelést idézünk elő, amíg nem te-
herbe esik majdnem.

*

Ercsit keresem a térképen, de már nincs raj-
ta. Hirtelen fölfedezem, hogy milyen jól neki
lehet dőlni a fának a házunk előtt. Meg az
ablakpárkányra is kényelmesen ki lehet ülni.
Máshogy nézek az apámra. Ambrus apja teg-
napelőtt meghalt.

Este visszavittem a narancssárga pulóvere-
met Hidegkútra. Az ébrenlét harmincötödik
órájában, az *Életem első narancssárgasága* meg-
írásának évfordulóján.

Keresem, de már nincs rajta.

Elé tartom a kezem, Dóri egy percen át nem
ér hozzá. Utána egyszerre két kéz fogja, öt
kéz, hat. Végül kiveszem. Nem erre számított-
tam. Lassan rágni sem tudok az aftától. El-
fogy a gumicukrom és a létjogosultságom is.
Profilból néha süt a nap.

*

Húszpercekre beleszeretek valakibe, Mar-
ci szerint a megértés vágya, idővel veszem
csak észre, hogy valami megmagyarázhatat-
lan vonzódásom van, és hirtelen menekülni
akarok az érzés intenzitásától. Blanka arcát
reggelre elfelejtettem. Szarom ki magamból
a krátterszürke tegnapot. Esőre vágyom. Eső
utánra. A tó vize tizenhét fokos. (...)

*

Megyek egy éve, valahol a Batthyány utcá-
ban, de nem tudom, csak azzal vagyok tisztá-
ban, hogy ilyen jól még soha nem éreztem
magam. Az apró rezdülések egymásra, a Sa-
sadi úti ház.

Akibe akár csak húsz percre voltam szerel-
mes, sose feledem.

A benzinkutas lányt Kaposváron.

Jó ez az aftám. Szeretem. Mondom Ivanyos
Sárinak. Didereg. A Vas Gereben utcai lép-
csőkön ülünk. Miután elmegy, én is fádom.
(...)

*

Masszívan nyomnak, nyomnak alulról a
tavalyi hangulatok. Május huszadikán áztam
esővé a Beregszász úton, és csőtörés a Bu-
daörsi út.

Azon kapom magam, hogy elmúlik az af-
tám, és az egyetlen barátom a barnacukor
marad.

*

Jól vagyok, de nincsen alapom hozzá. A han-
gulatok mind reprodukciók, de legalább az
analógiák csak látszólagosak.

Este átmentem Lázár Julihoz. Vacsorával
várt. Másnap délben Örkény Angéla kávé-
val. Marci egzotikus pirítóssal fogadott dél-
után, végül saslikkal zártam egy benzinkút-
nál, *útmentén* strandolva. (...)

Fürdök a betonban és a lomtanánításon teá-
zok, de érzéseket kell befogadnom, különben
megkeményedek.

*

Megtört a zöld kristály. Több helyen berepedt, megkarcolódott. Csak az autók fényétől villan néha. Villany néhány, májusban fűtés. Telefonálok 2098-ba. Hegedűs Barbival héjában sült krumplit eszünk az Otthon utcában, hagymával talán, és tea a haja. Csak Dóri szavaiban vagyok otthon. Dóri-magyar-ság. Még néhány ódon galléria, és kész a táj.

*

Senki nem fogja elhinni, hogy szerelmesek voltunk egymásba Dórral. (...) Szombaton előjött bennem minden, és az egyetlen, amivel nem tudtam mit kezdeni, a benzinkúti kávé volt. Csak Dóri nyelvében lettem volna otthon. Nézem magam, ahogy gyömbéرت iszom a Tik-takban, május huszonnegyedikén fél kettőkor. Azóta csak gyömbéرت iszom, és mindig ugyanannál az asztalnál ülök. Ká-nikulára vágyom mégis. (...)

*

Csak posztmodern értelmezése lehet a dolgoknak, (...) és nem maradt moccanásom. (...) Nyár óta nem láttam Dórit, autópályák mellett kószálok hosszasan, és azóta is július van. Aztán egyszer csak megáll egy autó. Hamarosan gyerekek közé érkezem. Színesek; némelyik közülük megérintheő. Simogatni kezdenek, és a gyurmázás emléke csak. (...)

*

Nyűgös eső es. Álmomban Dórral csókolóztam, mélyen és haloványan. Mind távolibbá válik az egész. Mind távolibbá válik Dóri, és nem múlik. (...) Álmomban csókolóztam. Csak hagymakarikák, és már nem lehet őszinte semmi. (...)

*

A meleg tej gőze a meleg esőben. A postaládámat nézem naphosszat; várom, hogy olvashassam, amit Dóri rólam írt. Alig sikerült

kiaknáznom őt. És most (...) [m]inden nap ugyanazt írom. Meredek utcai lakást szeretnék. Minden magyar már.

*

Nem is gondoltam volna, hogy ilyen jó szaga van a Plankóéknak. Biztonságos, mert ismerős. Álmomban Blanka voltam, és ez már kevésbé jó. Plankóba és Kun Sáriba vagyok szerelmes. Néhanap még rám tör a szorongás. Kamionok zárják el az utat. A köldökömön keresek egy biztos pontot, és indulás.

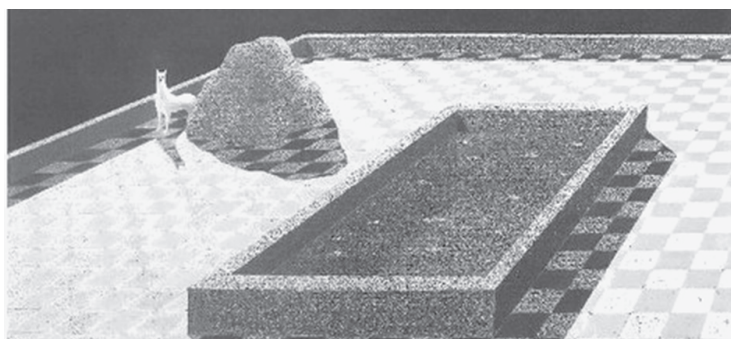
*

(...) Fölbontották a villamossíneket és akadálypályává vált a Böszörményi út. (...) Ideológiailag várom Dórit a Királyhágó téren. Álmomban keservesen sírtam, mert nem találtam natúr Túró Rudit a fridzsiderben, de éreztem, hogy erőltetett. Reggelre citromos joghurthabra emlékeztem. Csak máshol tudok jól aludni.

Teljesen valószínűtlen, ahogy a Beregszász úton ülök. Szembe egy Zsiguli hajt a Hungarogomb felől. Mire a Beregszász ösvényhez érek, már vallásos lehetnék, ha elhittem volna, hogy éjjel gyerekké változtam.

*

(...) Úgy érkeztem ma a benzinkúthoz, mint a városba július huszonnyolcadikán. Tiszta lappal, mert mögöttem minden sáros. Idefelé a buszon belecsöppentem egy embertömegbe. Közösséget éreztem. A zsúfolt járaton mindenki Dóri volt, némelyikük a szerelmével.

Bojan Bem ecsetje: mértan, úszómedence, (sa)maim, kutya

Egy évvel ezelőtt, június hatodikán voltunk először Dórral a benzinkútnál. Akkor értünk először egymáshoz. A Zsibói utcai lépcsőkön ültünk. Halványan nekem bújt, egy pillanatra átkaroltam. (...)

*

Mintha szépen lassan álmomból ébrednék. Moziban ülök, csak elaludtam a film közben. A hatalmas vetítőképernyőn a tízes út, autóval jövünk haza Dömösről, mellettem Dóri ül. ... A film után nem jövök ki a moziból. Nem kapcsolják föl a villanyt. Ez egy legalább százötven perces, egész estét betöltő film volt. [Naivitás lenne azt hinni: naivitás a benzinkút.] (...)

*

Transzparenszeket viszek belül és rá van írva: Szorongást soha többé! Elkopott drapp bútorok: beinjekciózom magam és halálomban még nézem, ahogy a világ a megszokott medrében megy tovább.

*

Kunsárivalóság. Özönvízszerű esőzésben ázom az Örs vezér terén. (...) Végig a Határőr úton kidőlt fák, és leszakadt villanyvezetékek. (...) Sört iszom sóval Marosvásárhelyen. Újra aftám van, de már fáj az egész szám(m).

Utolsó füzet

Jól aludtam a bor után, nagyon otthonos padlásszobában. Padlásszobát szeretnék otthonra. Gyömbér helyett Traubisoda a csopaki strandon, okafogyottá vált a veszprémi utazásom.

Jó lenne egy Dóri-kép. Ha lenne Dóri-képem. Szerelmes kép vagy kudarcból genyryedző akár. Ahogy régen Kangiszer-képem volt (azt már Ottó rajzolja tovább Bem ecsetjével). (...)

Egyik korábbi veszthelyem után kutatva ráakadtam egy kis horgászöbölre. Akárhá halat vacsoráztam volna. Néha föltűnik valami távoli remény.

Szaniszló Judit

LELI ÍR

Leli 37 év.

Leli óvatos lányság asszonykorban.

Leli markolás.

Leli fogás.

Leli kijelentő mód, egyes szám harmadik személy, mondat eleji alany, szóismétlés, szívzörej.

Leli test, már és még egyszerre.

Leli 9 hónap.

Leli 10 év.

Leli első és utolsó munkahely.

Leli növekvő hit és múltó Cilike.

Leli összecukható kanapé, leszakadt franciaágy és gumírozott lepedő.

Leli szobakonyha.

Leli láthatás, lakhatás és komfort.

Leli rugalom, nyugalom és tétlenség.

Leli cinikus egyetemleges téboly.

Leli két végzetlen.

Leli egy oszthatatlan.

Leli túlmozgás, fűtés és folyóbor.

Leli cukrozott élménytábor.

Leli szélestenyérű hülyevagy.

Leli alacsony szembenap.

Leli pontatlan szókeresés, elhibázott rúgás, elsősegélydoboz.

Leli karkörzés, izomláz, hám.

Leli tudatos, következetlen élet.

Leli gyermektelen anya.

Leli belobbanó őrláng, erdőtűz, locsolócső.

Leli alkoholos filc krétatáblán.

Leli biciklilakat.

Leli kesztyűtartóban édesség.

Leli tejdropsz és sózsák.

Leli valóság színes tévén.

Leli krétatábla.

Richard Van Camp

HOZZ NEKEM EGY SZÁL VIRÁGOT

Mondok neked valamit
Neked van a legjobb orgazmusod a szülővárosodban
Mert otthon vagy
Azért neked van a legjobb orgazmusod
a szülővárosodban
mert egy régi osztálytársaddal csináltad
csak még soha nem gondoltál rá

Ők meglepnek téged erejükkal, gyorsaságukkal
és technikájukkal
Ők elárasztanak téged kedvességükkel és az utána
kimondott szavaikkal

Ó, azok az évek
Ilyen sokáig egymástól távol
Minden exed és a régi szenvedélyek
Csak erősebbé tettek
Edzésben tartottak, megdolgoztattak, hogy
összekovácsolt legyél ezen az éjszakán

Ez olyan biztos, mint ahogy a nyírfajd dürrög tavasszal
Ez olyan biztos, mint ahogy a lazac tudja, hogy otthon
várnak rá a mennyek
A legjobb orgazmusodat szülővárosodban tapasztalod
csakúgy, ahogy mi a barátok
egymásnak virágot hozunk

FÉLEK A PIRÁJÁKTÓL

Korcs pofájuk van és
mosolyogva születtek

Mosolyogva születtek
mert tudják, hogy a vér spriccel
ha a megfelelő helyen csapnak le

A vér az ő zöldségük
A hús az ő rágógumijuk
Mindig csiklandozza a nyelvüket és beindul a libidójuk
ha egy tehenet 40 perc alatt benyomnak.
Köszönöm Istenem, hogy Kanadába egyet sem helyeztél
A mi vizeink nem bugyborékolnak a libidójuktól
De miért teremtetted őket szexuálisan ilyen aktívnak, ha?
Félek a pirájától
Baszd meg Pirája király!

FÚJ POLOSKÁK!

Kedves poloska népség
Tudom, hogy Isten nem teremt szemetet, de hogy van az,
hogy ti feljutottatok a Humanitás Bárkájára, ha?
Mi a célotok az élet hatalmas kerekén?
A falunkon rejtőzködtök
100 napig kibírtátok vér nélkül
Tudjátok mikor alszunk REM fázisban
És úgy ugrotok ránk, mint a hullámvasút-lovasok.
Vérrel töltött almamagra hasonlítotok és nem fair,
hogy itt vagytok.

Ki az ellenségeitek?
Ki a főnökötök?
Unom már, hogy félek tőletek
Tehát tanácsolom a homeopátiás orvosomnak, hogy
csináljon enzimeket
amelyek megtöltik rémálmaidat az élet gyönyöreivel,
avval, amit ti elvesztek tőlünk.

Nagyon
kellemetlen
és
nemtörődöm dolog,

hogy léteztek.
Kérem, hogy
csak
szennyezést
taposóaknát
és rákot
egyetek.
Köszönöm
Richard Van Camp

GYUKICS Gábor fordításai¹

Sir, we all are
a nest of
singing
birds

¹ A szerző 1971-ben született, tlingcsadinn („medve-tavi”) indián költő, író, mesélő, Kanadában él.

Louis (Little Coon) Oliver

ÜRES KANNA

Nem pazarolom el azt, ami vad
Annyit használok csupán, amennyi
bögrémbé fér.

Amikor a fekete kanna üresen
tátong

és csupán sült makk jut ételként
a gyerekeknek

akkor kell korán kelni és
étel-ital helyett

énekelni a vadász dalát.

Látom a Szarvasbikát – énekelek

Énekelem az őz dalát:

„He-hebah-Ah-kay-kee-no!”

Nyílam, amihez asszony soha sem ért
célba talál.

Megnyitom a vérnek az utat

vissza az Anyaföldhöz

Ennyivel tartozom.

Lelkem mámorosan a magasba száll

és egy új dalt énekelek,

énekelek,

énekelek.

A SZARVASKÍGYÓ

A kígyót elkapták

lecsípték erős gyógyszert tartalmazó
szarvait,

hogyan harcost vagy

főnököt gyógyítson, aki

sortúzzal néz szembe

lehetne bár

bátor, rendíthetetlen

– érinthetetlen

Amikor a hold másfelé nézett,

elhomályosult,

és csönd, mélységes-csupasz

csönd

ringott a fülekben,

a kígyó felbukkanva

a legvadabbik tavaszok legvadabbikából

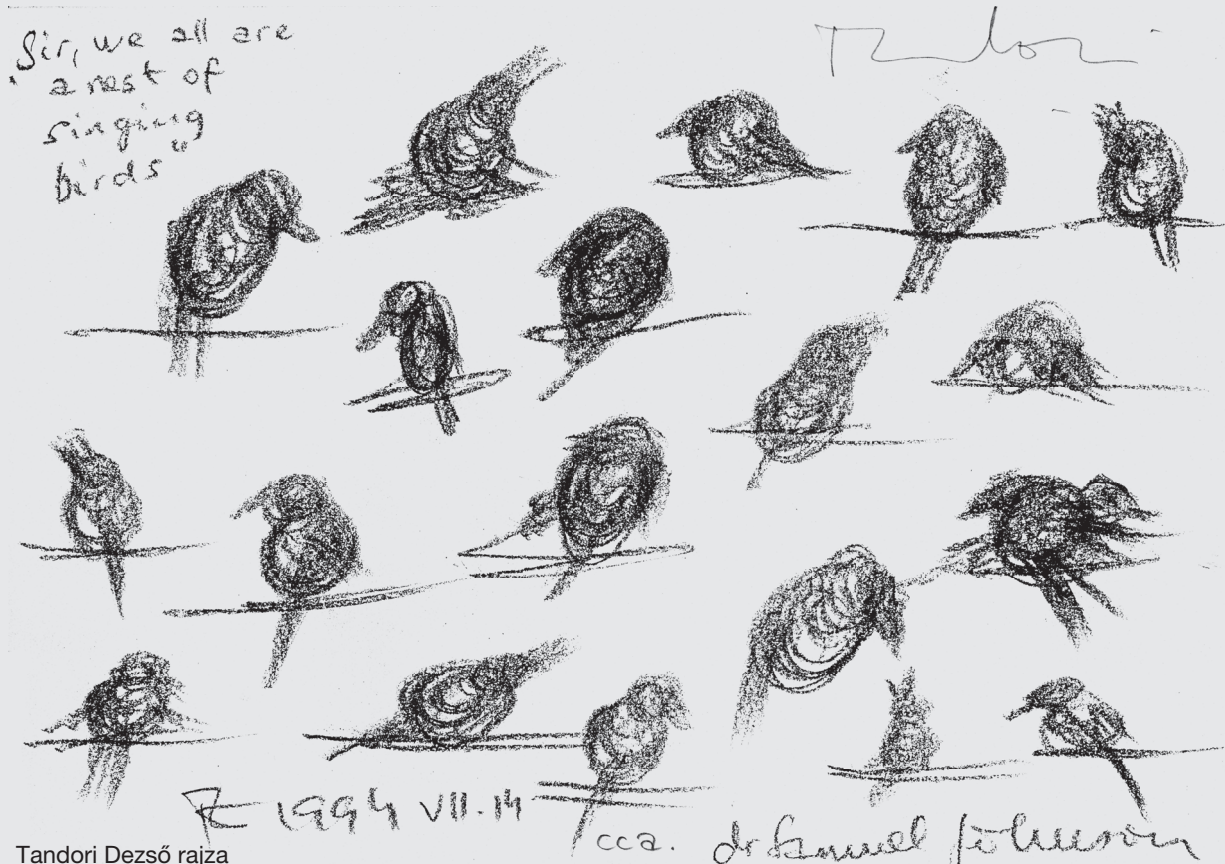
– szarvait

az orvosságos embernek

adta

GYUKICS Gábor fordításai¹

¹ A szerző muszkogi költő, Oklahomában élt (1904–1991).

Tandori Dezső rajza

A ZANYAFŐD

– regényrészlet

3.

– Namivan?

– Sëmmi. Csak nézlek.

– Mit néző, hogy hogy mosogatok?

– Nem, azt nézëm, hogy mozgatod jobbra-balra a seggöd, ahogy a tészát vakarod lë a lábos fenekirü. Igazán szëxi.

– Ez neköd szëxi? Szëxi-szëx-Albert-këksz?

– A bugyid szëxi, amit ma viselsz. Nagyon, hogy is mongyam... rëtró. Ez a családi bugyidivat a Gajski klánban? Nemzedékröl nemzedére öröklödik a család nőtagjai között, az avar kortú kezdve? Nekëm átalába a mútbéli dógok a szëxik. Nem csak ez a bugyogó, hanem ez az albërtkëkszsés stósz is. Honnét szëtted?

Dina gyakran használt rímeket hétköznapi mondataiban is, amikor hirtelen nem tudott mit mondani, vagy csak nem figyelt oda. Általában megismételte az utolsó elhangzott szót, és hozzákapcsolt egy rímet, hanyagolva mindenféle logikát. Matija ebben is a nagy-mama hatását vélte fölfedezni.

– Szëttem? Míg le nem vëttem.

– Aznap, amikor a zsákbamacskát vëtted?

– Idegöllek? Unc? Lapátra teszó? Keresó egy másik csajt magadnak? Mennyé csak, te kurafi. Kopy le, büdös disznó, kibaszi. Szëmét. Gané. Na várjá', csak várjá', maj' mëglátod. Hogy is montad? Hogy mongyák ezt felëték? Mindën segg megtanázza a budit?

– Mindën háccsó. És a klózit. Így monnyák ezt felénk. És ezt nem kéne efelejtëned, ha muramënti mënyeecske akarsz lenni.

– Há te aztán igazi muramënti csávó vagy. Csak akkó mondod magad muramëntinek, amikó magyarázkocc, amijé nem tudod helyesen használni a č-t és a ć-t, az -ije-t és a -je-t. Vagy amikó beledumának azok a nyelvújító faszkalap okostojások. Egyëbként is, mikor vótá ott utojjára?

– ...

– No, mi van most? Mongyad, ha unc.

– Nem is. De komolyan. Minden nap egyik ámulatból a másikba ejtesz. Reggel vered a tárgyakat és kivasalod azt a ruhát, amit már fölvettél, mondasz valami lucid hülyeséget, valami dinizmust, és akkor én egész nap azon töröm az agyam, hogy honnan szëdted ezt, és egyáltalán mi kavarog a fejedben. Mintha valamikor régen valami félrekapcsolódott volna abban a rémálomban, és most már nem úgy müködik, ahogyan eredetileg müködött, mégis minden stimmöl, valami rejtett szinten összeklappolnak a dolgok. Nem idegesítesz.

– Azt tudnod kell, hogy előbb-utóbb egymás idegeire fogunk menni a különböző hülyeségek miatt... tudod ezt, ugye? – Dina most, még mindig mosogatva, szinte teljesen komolyan beszélt. Matijának egy kép ugrott be, hogy biztos tegnap, a munkahelyén, az egyik kolléganője, egy alig valamivel idösebb szökeség, aki egy olyan városkából származott, amely létezésének értelmét a Horvát Autóklub útinform-szolgáltatásában való szerepléssel nyerte el, telebeszélte Dina fejét saját szomorú, sokéves házasságának történeteivel. Semmi nem a régi már. A pasi talán tök lazán bemegey a fürdőbe, miközben a csaj fogat mos, leül a vécére és elkezd szarni és közben azt firtatja, mit főz majd a csaj szombaton, zöldbabot vagy kelkáposztát. És nem lát ebben semmi kivetni-valót. A csajnak meg ez annyira érthetetlen, nem is tudja, hogyan mondhatná el, hogy ez nem tetszik neki, és hogy ezek után nehezen várható el, hogy vonzónak tartsa. Emiatt aztán már hónapok óta nem szexelnek, Dina fiktív munkatársnője és az ő valószínűleg reális férje.

– Nézd, te nekem má most a faszomon jössz ki. Ki a franc hord manapság ilyen öregaszszonyos bugyit.

– Ez a mosogató bugyim. Autót csakis tangában mosok. Na, de most komolyan. Ritkán vagyok patétikus, de nekem mindez nagyon is tetszik, és ezért furcsának tűnhetek. Tudni akarom, hogy nem hagyod annyiban. Tudom, hogy én nem fogom.

– Nem gondolod tán, hogy engem hidegen hagy? Még csak lő se tagadhatom. Történjen bármi... És ez nekem nagyon fontos. Nem hagyom annyiban. Oké?

– Na jó.

– Tudod mit? Most írunk egy olyan izét... listát, a tündöket szarás, krízis, akármi esetére. Tudod, három-négy olyan dolgot, amit okvetlen még köll tennünk, ha egyikünk elhidegül, fölbaszódik, mindögy. Szerintem az emberek azé mēnnek szét, mer má nem igyeköznek, mer efelejtik, mi is az, ami korábban összekötötte őket. És ez... olyan könnyű. Mēhet, ugyē? A lista.

– Egy *to do*-lista.

– Igen, egy *to do*-lista szakítás esetére, és ha a listán szereplő dolgokat végigcsináljuk, akkor: *ta-dammm*, ott leszünk, ismét, a kezdetēknél!

– Tu du, ta-dam. Nem bánom. Írjad te, nekem van még néhány tényérom. „Szakítás esetén...”

– Várj, máris. „Szakítás esetén alulírott Matija Dolenčec és Dina Gajski kötelesek lenyomni egy numerát.”

– Eredj a picsába, én komolyan gondoltam.

– Én is komolyan gondolom. Ez azon három dolog közē tartozik, ami a leginkább hozzád köt. Tudod, hogy korábban... Nem is tudom... Tudod, hogy mindenki valamit színészkedik. Tudod, a mindennapi életben. Korábban mindig attól féltam, ha most jobban belegondolok, hogy szex közben nem látni a szememben, ki is vagyok én valójában. Veled ettől nem kell tartanom.

– Tényleg?

– Tényleg. És nem csak azért, mert már egyébként is birtokolod a pofámat.

– No jó, ezt megúszad. De mindez szóba se jöhet, ha a szakítás oka megcsalás. Akkó inni fogok a véredbű, a zanyád ne sirasson.

Ad kettő. „Szakítás esetén mindkét félnek joga van fölteni három kérdést, amelyekre a másik félnek őszintén kell válaszolnia.”

– Oké, de hát ezt már most is megteheted.

– Talán, asszem. Néha tudsz kicsit titokzatos és hallgatag lenni, amikor elkap az a te fura hangulatod. És ki tudja, mi történhet még ezután. Mi éljük tovább az életünket, továbbra is ebben a kapcsolatban... Az emberek változnak. És annak az illúzióknak köszönve maradnak együtt, hogy a másik fél állandó.

– Ad három. „Szakítás esetén Dina Gajskinak és Matija Dolenčecnek közösen föl kell keresniük a következő helyszíneket: ahol először meglátták egymást, ahol először megcsókolták egymást...”

– „Ahol először fogták egymás kezét, ahol először érezték, hogy a másiknak nem éteri teste van, és nem dezodorszagút izzad...”

– Mivan? Ez mikor volt?

– Amikor a villamosra vártunk, a múzeumi találka után.

– Komolyan?

– Ha mondom. Óriási szagod volt. Savanyú. Nagyon férfias voltál.

– Szívás. Te nekem még soha nem voltál büdi. Ritkábban kéne mosakodnod. És az utolsó: „ahol egyikük először megértette, hogy már soha semmi nem lesz olyan, mint amilyen korábban volt”.

– Ahol egyikükkel megfordult a világ.

– Azon a lépcsőn.

– Azon a lépcsőn.

– Visszatérünk oda, és megismételjük mindazt, amiről azon az estén beszélgettünk. Fölvesszük azokat a cuccokat is, amelyeket akkor viseltünk. Utána pedig, ha kell, megismételünk minden egyebet is. A másnapi sms-eket is, a cédevitát az ebédszünetben, és sorra a napokat, addig a napig, amikor elkezdődtek a gondok.

– Ugyanabban a történetben forgunk majd, körbe-körbe, ha kell, életünk végéig.

– Százezerszer.

– Hé, csináljunk egy listát négy-öt olyan dologról, amit meg kell tennünk, hogy együtt maradjunk.

– Lehet. Írjad.

4.

– Első. Minden nap idézzünk föl valami szépet, amit együtt éltünk át. Minden nap, alvás előtt megidézünk egy szép emléket, ágyba bújunk vele, odasimul hozzánk a takaró alatt, mint egy gyerek, és velünk tölti az éjszakát. Eszünkbe fog jutni egy történet, amit a magunkévá tettünk.

– Jó. És soha nem fekszünk le mérgesen. Soha.

– Mi bajod?

– Semmi.

– Semmi? És akkor miért van az, hogy rám se néztél az elmúlt két órában?

– Mert rád se bírok nézi pillanatnyilag. Fáradt vagyok. Aludni akarok. Holnap hétkor kelek, és Miljac tényleg fárasztó tud lenni, ha berúgott. Én szeretem őt, de bassza meg a jutyúbját és az idióta Jackass-klónos videóit hajnali fél kettőkor. Hagyj békén és vigyél haza.

– Most mit vagy ilyen. Csak másokkal tudsz kedves és udvarias lenni?

– Jaj, hagyj most békén! Ne dumálj, vezess!

– Kedves kisasszony, nem lesz ez így jó.

– Hanem hogy lesz jó? Tán csak nem akarod megszabni, hogyan beszéljünk? Vagy azt gondolod, hogy megjátszom magam?

– Mi a fene bajod van?

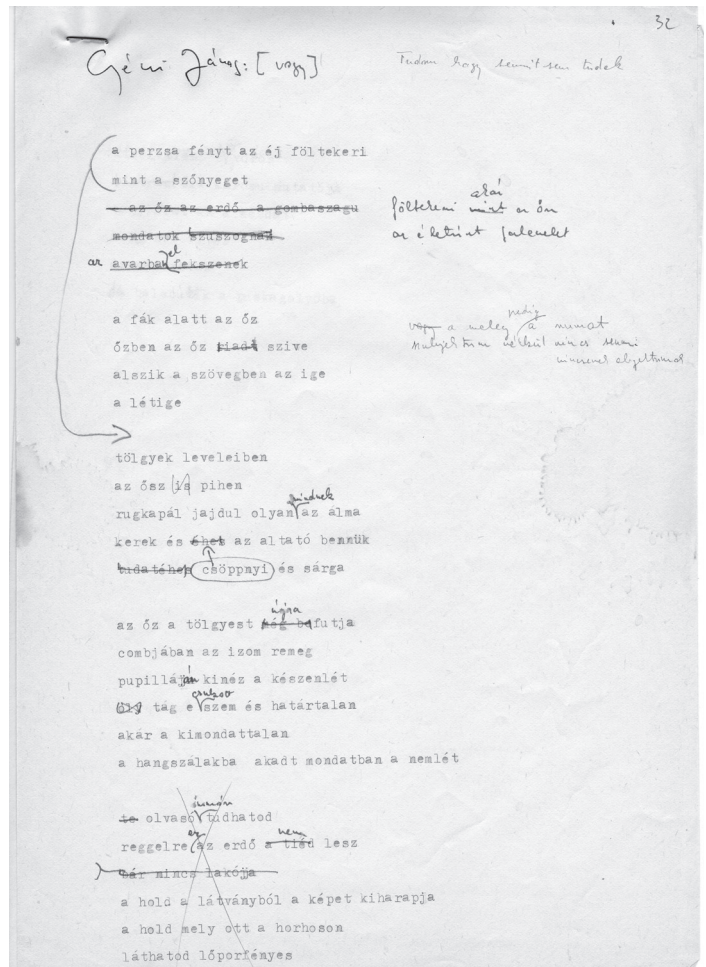
– Na, akkor elmesélem, mi a fene bajom van. Van az a vicces történeted, amelyet legalább tízszer elmeséltél már nekem, amikor te, Miljac, Prle és a többiek vitorlázni voltatok, és elkaptok benneteket a vihar, és kikötöttek valami szigeten, telezabáltatok magatokat hallal és bort vedeltetek valami öregnél, és a konyhája padlóján aludtatok mindannyian. Ezt a történetet te tulajdonképpen kitaláltad, ugye?

– ...

– Megkérdeztem ugyanis a fiúkat, amikor pisálni mentél, nem tudtam, mi másról beszélgethetnék, de ők csak bámultak rám, mint borjú az új kapura.

– Ugyanmár, Miljac olyan részeg volt, hogy még a saját öreganyjára se emlékszik.

– Ugyanmár, szerintem is. Hülyét csináltam magamból. Csak azt nem értem, miért kellett ezt a sztorit kitalálnod. És miért úgy mesélted nekem, mintha tényleg megtörtént

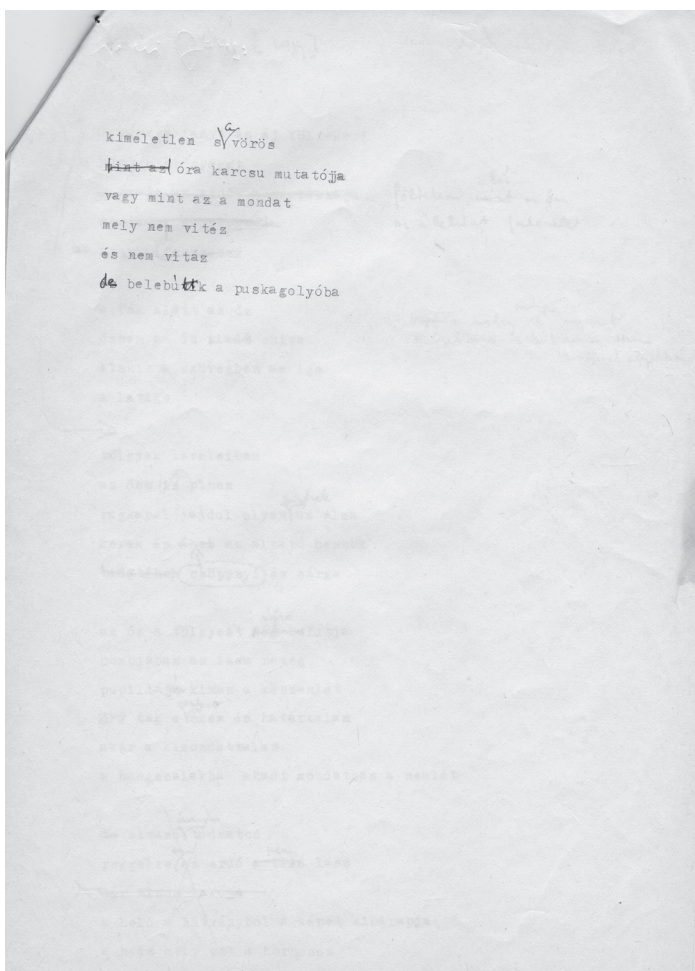
Gécz János kézírata

volna. Írj egy novellát, haver, ne adj be nekem olyan történeteket, amelyekben te vagy a laza csávó.

– Nem akarok erről beszélgetni. Most szépen kialszod magad, aztán holnap minden oké lesz. Kiakadtál.

– Ne viselkedj velem úgy, mintha idióta lennék. Egy szót se szólnék, ha ez először történt volna. Akkor is így nézett rám Prle, amikor tekézni voltunk, és megkérdeztem, milyen volt, amikor te és Miljac elintéztétek azokat a punkokat, akik elvették tőletek a piát a parkban. Bámult rám, aztán rád, aztán megint rám. Aztán csak motyogott valamit, te meg témát váltottál. Úgy nézett rám, mintha azok a punkok, az öreg halással ellentétben, valóban léteztek volna, de nem ti intéztétek el őket, hanem ők benneteket.

– Na ide figyelj, ő ott se volt, honnan tudhatná. Neked meg egy kicsit kevésbé kreatívan kéne értelmezned mások tekintetét,

Géczi János kézírata

hanglejtését és egyéb ilyen baromságokat. Van egyéb okos kérdésed is? Én és Miljac elég sok verést adtunk és kaptunk...

– ...nekem ez tökmindegy! Hidegen hagy, ha akár minden nap megverték téged, mint szódás a lovát, vagy ha, épp ellenkezőleg, nem éltél át egész életedben egyetlen izgalmas dolgot se. Tökéletesen hidegen hagy. Csak azt nem értem, miért van szükséged arra, hogy ezeket a sztorikat kitaláld. Nem középiskolás vagy már, baszki. Ezekkel nem befolyásolod a rólad alkotott véleményemet. De nagyon is befolyásolja az, ahogyan előadod őket, mintha igazak lennének. Hallottam olyan pasikról, akik hazudnak a csajuknak, hogy üzleti útra mennek, de valójában a volt nőjüket kefélik valami szállóban. Az ilyen hazugságokat megértem. De ez, amit te csinálsz...

– Dugd föl magadnak a hazugságokat. Nem találtam ki semmit, és semmi szüksé-

gem arra, hogy erről beszélgessek veled, amíg így föl vagy baszódva. Hazaviszlek, és én is hazamegyek. Úgyszincs már nálad tiszta gatyám.

– Nem kezdünk mondatot azzal, hogy neked soha és neked mindig. *Olvastam, hogy azok a párok, akik ezeket a kifejezéseket komoly beszélgetéseikben is használják, gyakrabban szétmennek.*

– *Neked mindig jó ötleteid vannak, drágám.*

– Egy kicsit?

– Mit?

– Hát egy kis entyem-pentyemet.

– Nem!

– Na, nincs senki a strandon...

– Eszembe sincs! Nem vagy normális.

– Naaa. Megkívántam. Hm? Csak egy kicsit, nyuszkó-muszkó. Csak egy kicsit megsimizzük egymást. Az még soha senkinek nem ártott meg.

– Otthon visszatérhetünk rá, később. Egyébként is, sós a farkad a tengertől.

– Na és. Sós hering. Nem lehet csak sós tojással jóllakni. Naaa, tudom, hogy te is szeretnéd.

– Szörnyű vagy. Neked könyvet kéne írnod arról, hogyan nem szabad becsajozni. Ma bizony hoppon maradsz. Tudod, mit akartam mindig megkérdezni?

– Mit?

– Mi történt ezzel a két lábujjaddal.

– Hát elmondtam már.

– Azt mesélted, hogy az erdőben voltál a haverokkal, amikor még kicsi voltál, és rátok esteledett, és beleléptél valami pocsolyába, és nagyon hideg volt, és le kellett vágni a két ujjad.

– Ja. Ennyi.

– De az anyukád azt mesélte tegnap, hogy egy időben holdkóros voltál, és egy éjszaka kint akadtak rád, az udvaron, és akkor vittek a kórházba, leaprítani a körmeidet. És ezt ő úgy meséli... na, szóval, nagy beleéléssel. És hogy megfagyhattál volna.

– Jajmár, ismered anyámat. Nem voltam holdkóros, hanem a haverokkal volt egy titkos társaságunk, és éjszaka összejártunk, a *Životinjsko carstvo* csoki képecskéit cserebe-

rélni, én meg kizártam magam, és nem tudtam bemenni a házba.

– És ekkor vágta le az ujjaidat?

– Nem, ez nem akkor volt, talán én jobban tudom, mikor volt. Akkor az erdőben voltunk.

– Akkor biztos ő keverte össze. Meséltél már arról a titkos társaságról, a falusi haverokkal. De azt mondtad, hogy kincset kerestek, vagy valami hasonlót.

– Ugyan, mindenfélét csináltunk. Már nem is jut eszembe minden baromság, amit kitaláltunk.

– Jó lehetett. Biztos szórakoztató volt. Hogy hívták ezeket a barátaidat?

– ...

– És miért nem mész te soha a Muraközbe?

– Hát... eladtuk a házat, meg minden...

– De vannak még ott rokonaitok, nem?

– Vannak... de nem járunk össze, amióta Zág-rába költöztünk.

– Miért?

– Jaj, de rám szálltál ma. Nem tudom, nem találkoztam velük száz éve. Senki nem forszírozta a találkozásokat.

– Nem szálltam rád, csak érdekel. És a haverokkal, a titkos társaságból, tudtok egymásról valamit?

– Jaj, kopj már le. Mit akarsz? Nem, nem vagyok kapcsolatban senkivel a Muraköz-ből. Hogyan magyarázzam ezt tovább? Több mint húsz éve nem jártam arra. Vidéki bun-kók, parasztok, nem tudom, mi a fenét csinálnék én ott, és kivel beszélgetnék.

– Mit kapod most föl a vizet?

– Hát mert macerálsz, meg ez a napsütés is szétbassza az agyamat, és betett nekem az a tegnapi koktél, a fejem is fáj, elegendem van a strandból. Megyünk?

– Egy órája jöttünk le. Ne idegesítsd föl magad. Most miért haragszol?

– Ó, baszd meg. Neked mindig addig kell a strandon maradnod, amíg ropogósra nem sülsz. Én nem tudok egy óránál tovább egy helyben maradni, ideges leszek. Hányingerem lesz.

– Én tényleg nem értem, mi a fasz bajod van.

– Visszamegyek az apartmanba, csörgess meg, ha jöhetek érted. Szevasz.

– Menj csak, nem vagy normális. Veled mindig valami gebasz van. Kibaszott csodabogár.

– *Őszintének kell lennünk egymással. Ha kell, akkor a brutális igazságot is ki kell mondani, lesz, ami lesz. Cserébe, szét kell választanunk a fontos és jelentős dolgokat a mellékes részletektől. Nem szabad leragadni a részleteknél.*

– ...nagyon vicces volt, látnotok kellett volna. A könyvbemutatók tán különleges eseménynek számítanak abban a faluban. A középkorú tanítónők, a helyi orvosnő és az anyakönyvvezető aznap fodrászhoz mennek és fölveszik a kisestélyit...

– ...és ráéveszik a közömbösen unatkozó férjeiket, hogy vegyék föl az öltönyeiket, amelyekbe már alig férnek bele. A pasik azoknál az asztaloknál parkolnak le, ahova később a harapnivaló és a röviditalok kerülnek...

– ...mindenki kimért, mintha söprűnyelet dugtak volna föl a seggükbe, mintha színelőadáson lennének, és nem is könyvbemutató. Egyszer látnotok kell. Mindenki arra vár, hogy mi lesz a következő esemény. De te teljesen oké voltál, szívem, tök édi.

– Na ja, tudom, nem tehetek róla. Ahogy Dina mondta, nem mernek nevetni, nehogy elrontsák az előadást, a jelenetet, vagy minek is képzelik, és tapsolni is csak akkor mernek, ha fölolvassunk egy részletet, meg persze a végén, amikor végre mehetnek enni, meg irodalomról beszélgetni.

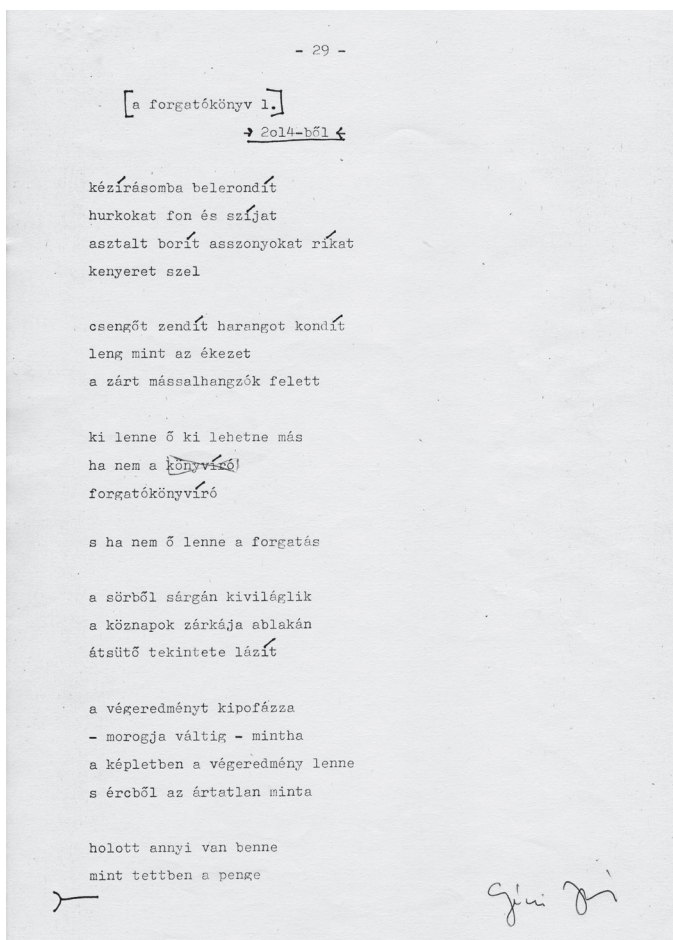
– Igen, arról, hogy az irodalom milyen ótvár volt Balzac idején, és hogy ma mindenki milyen ocsmányul beszél, milyen faragatlan, ok nélkül is mindig a szex kerül szóba, mindenki angol kifejezéseket használ, nem tisztelik a horvát nyelvet. Hé, meséld már el azt a pasit, aki elkezdett szavalni.

– Ja tényleg, tán a helyi nyelvművelő társaság seriffje volt, vén, mint az országút, kicsit berúgott, és nekiállt Tadijanovićot szavalni, de folyton belesült. Billegett a sarkán és a lábujjhegyén, a kezében egy pohár sauvignonnal, de ő volt a sztár az átlag hat és fél évtizedet megélt társaságban.

– Nem ez volt az érdekes, hanem az, hogy egy csaj megjegyezte: „Látszik, hogy igazi

úriember. A nadrágja éle milliméterre pontosan áll." Az öregnek összejött egy numera aznap este, fogadni mernék.

– Biztos, de a könyvbemutatómmal adtam föl neki magasra a labdát. Mondhatott volna egy köszönömöt, vagy küldhetett volna egy kártyát, de semmi. Nektek viszont látnotok kellett volna Dinát, hogy eljátszotta a *groupie*-t. A könyvemet a kezében tartotta,

Gécz János kézírata

összebújít a kanapén néhány öreglánnyal, és időnként odaszólt nekem, hogy „Szerelmem, juttasd eszembe, mire gondoltál, amikor azt írtad, hogy...”

– Akkor most juttasd eszembe, mikor is volt ez pontosan?

– Ne már... te voltál a csúcs. Hogyhogy mikor, hát most egy hete, amikor a könyvbemutatón voltunk.

– Igen, a jelenetre emlékszem, de arra nem, hogy én bármit odaszóltam volna neked. Ne túlozz.

– Ugyan, Dina, nem szégyen fontoskodni...

– Hát hogyne, hiszen te vagy a százötven eladott példányoddal a Šišić utca egyik legjelentősebb írója, és én vagyok a te *groupie*-d.

– Mi a fene van most veled? Hülyéskedünk, nem? A barátaid szeretnék hallani, milyen az életed, amióta tagja lettél a horvát irodalmi *jet-set*nek. Nem látod, hogy irigykednek rád? Az egy tökéletesen mondén világ, el se tudjátok képzelni. *Chivas Regal*, *Dom Pérignon*, és fehéret szippant mindenki.

– Igen, hülyéskedünk, de ne túlozz, szerelmem.

– Egyszóval, látnotok kellett volna Dinát, ő volt a középpontban. Elmesélte a nyanyáknak, milyen nehéz az élet egy író mellett, hogy folyton ideges vagyok, hogy éjszaka dolgozom, aztán másnap...

– Na jó, állítsd le magad egy kicsit, babám. Mikor mondtam ezt?

– Hát amikor ott álltál azokkal a nőekkel a kanapénál, hogy lehet erre nem emlékezni...

– Micsoda egy ember vagy te?! Baszki, tudatában vagy te annak, hogy hazudsz? Csak ennyit mondj, tudod-e egyáltalán, hogy hazudsz, vagy ez el se ér az agyadig? Úgy hazudsz, hogy azonnal el is hiszed magadnak.

– Mi a fene bajod van, hülyéskedek. Jusson eszedbe az a három nyanya.

– Baszki, te zsinórban hazudsz, engem meg azzal cesztetsz, hogyan utánzok le minden kicsit is érdekesebb gondolatot a fácsén! Erre már korábban rájöttem, és ezt valahogy még el is tudom viselni. De most már az én emlékeimet is elkezdted kitalálni! Normális vagy te egyáltalán? Nem találhatod *te* ki az *én* emlékeimet! Én tudom, hogy ki vagyok, mit csináltam és hol voltam. Veled ellentétben!

– Minden nap föl kell fednünk a másiknak egy dolgot, ami zavart bennünket aznap, és egyet, aminek örültünk.

– Én érdeklődéssel fogom hallgatni az összes sztoridat.

– Remélem, lesz elég türelmed. Én rengeteget tudok mesélni. És amikor majd nem lesz több mondanivalóm? Akkor mi lesz?

– Akkor elkezdéd előlről. Százezredszer is.

RAJSLI Emese fordítása

JUGOBANKA

Sir, we all are
a nest of
singing
birds

Jugobanka, teknősbéka, játékvasút, panók, vaspénzt számoló gép, kiszúrt labda-terasz üveg, vasárnapi hajmosás, forgalom számlálás: pécs-patacs, kúrvák

Pécs caritas 20.000 ft, gizi, szöke haj¹

Petőfi

Degeszre töntem a szörmésgalleros kockás kobátom zsebeit, a Március 8. harisnya gyár dísztermében, és leszartam a Télapót de azért elmondtam egy Petőfit a csomagért, aztán meg, persze, besurrantam a kantinba, kipakóltam a cukrokat a zsebeimből, hogy beleférjen helyettük az ingyen mézesszív. Szerintem biztos észrevettek, de olyan hülyén vágta le a Nidzsó a siskámat a vastag keretes szemüvegem fölött, hogy biztos nem mertek rám szólani, meg a Miki bácsi is csak úgy nevezett, hogy Kóbász.

¹ A rengeteg elütés magyarázata: annyira bebaszva, hogy az íróasztal elé tolt székről a billentyűzetig sem láttam el, egy éjszaka diktáltam egy magyarul írni alig tudó szerbnek, akinek az anyja magyar, de mindig is, a népszámlálások alkalmával különösen, hangsúlyozottan *jugoszlóvenkának* vallotta magát és sosem is tanította a gyerekeit magyarul sem írni, sem olvasni.

Győri történesek

Próbálom felidézni magamban, a 2007-es győri történeket – persze, akkor sem biztos, hogy tudtam épp mi van. S közben a fene gondol arra, hogy pár méterrel arrébb az Iza porcelánba költött egypercese közben, az ajkait formálgatja, hogy ha megínt hagyva minden szart jönnék nem is hugyazni a labavóba, hanem csak, hogy ott legyek, ahol ő van, azt mondja: „Tuttam”.

Noć

„Otju da pijem žestoko pitje” – sose nem fognak tudni mondani é-t.

Vörös narancshéj

Milyen fasza, hogy ma isszuk a Keglevich-et, holnap meg a sörsamponnal akarok haját mosni, 'nyi. Én már a kezdetektől fogva tisztában voltam azzal, hogy nagyobb bebaszások után, előbb fogok felpattanva kikecmeregni az ágyból, hogy a kettéálló fejének *Caffetint* szerezek be, a közeli gyógyszertárban, alulöltözötten szégyenkezve a fehérköpenyes gyógyszerész picásától. De azért én is vettem egy burekot a *Proleće*-ben. Persze, szerintem még mindig annyirra össze volt ragadva a nyelvem a szájpaplásommal, hogy biztosan nem volt véletlen, miután otthon kibontottam, húsos helyett túros volt. Visszavittem, és szaladtam hazáig, mert eszembe jutott, hogy az a pina ott fetreng kettéálló fejjel amióta olyan székszisen rámnézett délután kettőkor. De, hogy én azért keljek fel ugyanúgy lelkesen mert a csajom vörös narancshéja a radiátoron száradva illatozik, hozzak neki szárnyakat, vagy feldugható vattagolyót? Hanem barkinek... de Bencdik Orsi milyen faszán ír, bazmeg... Jól van, nem hagyományos irás.

Az Attila most már nagyon élvezi és baszkodik... Hogy lehet a vastag harisnya a cica nadrág, és, hogy lehet azt formatoni? Az Atti-laa viselkedik mintha vékony harisnya, leharisnyat se nem, fazik annyira hogy nem fázik annyira. Én valamit irok ami nem fogom seholy ami a te szöveget, valami amo annyira jó.